

OPRACOWANIE EKOFIZJOGRAFICZNE MIASTA I GMINY LIDZBARK

mgr inż. Joanna Klimek

Małgorzata Lipińska

2013

Spis treści

1. Rozpoznanie i charakterystyka stanu oraz funkcjonowania środowiska, udokumentowane i zinterpretowane przestrzennie	11
1.1. Położenie fizyczno-geograficzne.....	11
1.2. Informacje ogólne.....	11
1.3. Obszary i obiekty chronione prawem.....	13
1.4. Leśnictwo.....	45
1.5. Fauna i flora.....	51
1.6. Budowa geologiczna i rzeźba terenu	55
1.7. Przydatność rolnicza gleb	58
1.8. Złoża i obszary górnicze.....	60
1.9. Wody powierzchniowe	62
1.10 Wody podziemne	71
1.11. Klimat	73
2 Zmiany w środowisku	75
3. Struktura przyrodnicza obszaru, w tym różnorodność biologiczna	80
4. Powiązania przyrodnicze obszaru z jego szerszym otoczeniem	82
5 Walory krajobrazowe i ich ochrona prawna.....	83
5.1. Walory krajobrazowe	83
5.2. Zasoby przyrodnicze i ich ochrona prawna	86
6. Jakość środowiska oraz jego zagrożenia wraz z ich identyfikacją.....	87
6.1. Cele ochrony środowiska na terenie gminy.....	88
6.2. Cele i zadania do realizacji w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark.....	89
7. Diagnoza stanu i funkcjonowania środowiska	97
A. Ocena odporności środowiska na degradację oraz zdolności do regeneracji jak również ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych, w tym różnorodności biologicznej.	97

B. Ocena stanu zachowania walorów krajobrazowych oraz możliwości ich kształtowania.	97
C. Ocena charakteru i intensywności zmian zachodzących w środowisku wraz z zagrożeniami i możliwością ich ograniczenia.	98
8. Wstępna prognoza dalszych zmian zachodzących w środowisku.....	101
9. Określenie przyrodniczych predyspozycji do kształtowania struktury funkcjonalno- przestrzennej oraz odnawialnych źródeł energii – określenie uwarunkowań ekofizjograficznych	102
10. Ocena przydatności środowiska, polegająca na określeniu możliwości rozwoju i ograniczeń dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania obszaru.	106
11. Określenie uwarunkowań ekofizjograficznych.	111
12. Fotografie	112

Wstęp

Opracowanie zostało wykonane na zlecenie Planisfera Biuro Planowania Przestrzennego. Podstawa prawna sporządzania Podstawowych opracowań ekofizjograficznych znajduje się w art. 72 ust. 5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity z 2008 r., Dz. U. Nr 25, poz. 150 z późniejszymi zmianami) oraz w § 2 pkt 1 lit. a rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1298). Stanowi ona podstawowy materiał wejściowy do studium zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowe opracowanie ekofizjograficzne (zwane dalej „opracowaniem”) sporządza się w postaci opisowej i kartograficznej. Zakres merytoryczny niniejszego opracowania ekofizjograficznego wynika z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1298) i obejmuje w szczególności elementy, wskazane w § 6 wyżej wymienionego rozporządzenia, a mianowicie:

1) rozpoznanie i charakterystykę stanu oraz funkcjonowania środowiska, udokumentowane i zinterpretowane przestrzennie w zakresie:

- a) poszczególnych elementów przyrodniczych i ich wzajemnych powiązań oraz procesów zachodzących w środowisku,
- b) dotychczasowych zmian w środowisku,
- c) struktury przyrodniczej obszaru, w tym różnorodności biologicznej,
- d) powiązań przyrodniczych obszaru z jego szerszym otoczeniem,
- e) zasobów przyrodniczych i ich ochrony prawnej,
- f) walorów krajobrazowych i ich ochrony prawnej,
- g) jakości środowiska oraz jego zagrożeń wraz z identyfikacją źródeł tych zagrożeń;

2) diagnozę stanu i funkcjonowania środowiska, a w szczególności:

- a) ocenę odporności środowiska na degradację oraz zdolności do regeneracji,
- b) ocenę stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych, w tym różnorodności biologicznej,

c) ocenę stanu zachowania walorów krajobrazowych oraz możliwości ich kształtowania,

d) ocenę zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi,

e) ocenę charakteru i intensywności zmian zachodzących w środowisku,

f) ocenę stanu środowiska oraz jego zagrożeń i możliwości ich ograniczenia;

3) wstępną prognozę dalszych zmian zachodzących w środowisku, polegającą na określeniu kierunków i możliwej intensywności przekształceń i degradacji środowiska, które może powodować dotychczasowe użytkowanie i zagospodarowanie;

4) określenie przyrodniczych predyspozycji do kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej, polegające w szczególności na wskazaniu obszarów, które powinny pełnić przede wszystkim funkcje przyrodnicze;

5) ocenę przydatności środowiska, polegającą na określeniu możliwości rozwoju i ograniczeń dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania obszaru;

6) określenie uwarunkowań ekofizjograficznych, formułowanych w postaci wniosków z analiz, prognoz i ocen, o których mowa w pkt 1-5, stosownie do przedmiotu i skali sporządzanego planu zagospodarowania przestrzennego, które w szczególności obejmują:

a) określenie przydatności poszczególnych terenów dla rozwoju funkcji użytkowych, a w szczególności: mieszkaniowej, przemysłowej, wypoczynkowo-rekreacyjnej, rolniczej, leśnej, uzdrowskiej, komunikacyjnej, z uwzględnieniem infrastruktury niezbędnej do prawidłowego spełniania tych funkcji,

b) wskazanie terenów, których użytkowanie i zagospodarowanie, z uwagi na cechy zasobów środowiska i ich rolę w strukturze przyrodniczej obszaru, powinno być podporządkowane potrzebom zapewnienia prawidłowego funkcjonowania środowiska i zachowania różnorodności biologicznej,

c) określenie ograniczeń wynikających z konieczności ochrony zasobów środowiska lub występowania uciążliwości i zagrożeń środowiska oraz wskazanie obszarów, na których ograniczenia te występują.

Niniejsze opracowanie zostało sporządzone m.in. w oparciu o następujące akty prawne, publikacje fachowe oraz opracowania w formie kartograficznej:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1298),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2012 nr 0 poz. 1109),
- Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (tj. Dz. U z 2003 r. Nr 178, poz. 1749 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2013 nr 0 poz. 594 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r. Nr 163, poz. 981),
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tj. Dz. U. 2013 poz. 1205),
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tj. Dz. U. 2013 nr 0 poz. 1399),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tj. Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002),
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 145),
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 647, z późn. zm.),

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2007 r. Nr 75, poz. 493 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013 poz. 1235),
- *Prawo i ochrona środowiska – prawne, ekonomiczne, ekologiczne i techniczne aspekty ochrony środowiska naturalnego*, Urszula Szymańska, Elżbieta Zębek, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2008;
- *Oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza na środowisko*, Katarzyna Juda-Rezler, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2006;
- *Podstawy metodyki oceny środowiska przyrodniczego człowieka*, Daniela Sołowiej, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992,
- *Zagrożenia i ochrona przed powodzią w planowaniu przestrzennym*, Krystyna Pawłowska, Krzysztof Słysz, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków 2002;
- *Zieleń w mieście*, Marek Czerwieniec, Janina Lewińska, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Kraków 2000;
- *Oceny oddziaływania na środowisko*, Krzysztof Nitko, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2007;
- *Fizjografia urbanistyczna*, Adolf Szponar, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003,
- *Podstawy gleboznawstwa*, Saturnin Zawadzki, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2002,
- *Geneza, analiza i klasyfikacja gleb*, Andrzej Mocek, Stanisław Drzymała, Piotr Maszner, Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań 2004;
- *Parametry geotechniczne gruntów budowlanych oraz metody ich oznaczania*, Włodzimierz Kostrzewski, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2001;
- *Atlas środowiska geograficznego Polski Stefan Kozłowski, Atlas zasobów, walorów i zagrożeń środowiska geograficznego Polski, Polska Akademia Nauk Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa 1994,*

- Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2002, 2008 r., Biblioteka Monitoringu Środowiska, Bydgoszcz
- Eisenreich i wsp. Przewodnik do rozpoznawania zwierząt i roślin, DELTA , Warszawa;
- Mayer J., Heinz-Werner S., Wielki atlas drzew i krzewów, DELTA, Warszawa;
- Objąsnienia do map geośrodowiskowych Polski.
- Plan Ochrony Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego do roku 2030 (Toruń-Górzno-Czarny Bryńsk, listopad 2008 r.).
- Wstępna inwentaryzacja fauny bezkręgowej (ze szczególnym uwzględnieniem *Lepidoptera*, *Trichoptera*, *Coleptera* i *Odonata*) Welskiego Parku Krajobrazowego, Brulińska E.,Kalinowska Pa.,Krejckant M.,Olsztyn-Jeleń, 2005)
- Rozporządzenie Nr 29 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Parku Krajobrazowego – Słup (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 70, poz. 1345).
- Rozporządzenie Nr 109 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 176, poz. 2577).
- NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Obszar Natura 2000 PLH140008 Doliny Wkry i Mławki, RDOŚ Olsztyn,
- NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Ostoja Lidzbarska, RDOŚ Olsztyn,
- NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Ostoja Welska, RDOŚ Olsztyn,
- NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Przełomowa Dolina Rzeki Wel, RDOŚ Olsztyn,
- Objąsnienia do mapy geologiczno-gospodarczej Polski, Frankiewicz A., Warszawa 2004,
- Geoserwis GDOŚ,
- Plan rozwoju lokalnego gminy Lidzbark, Lidzbark 2006,
- Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Lidzbark na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011 członka ekologicznego związku gmin „Działdowszczyzna”,
- *Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2011 roku*,
- *Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2012 roku*,
- Program ekoenergetyczny województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2005-2010.

W trakcie prac nad niniejszym opracowaniem odbyły się wizje terenowe przedmiotowego obszaru, co pozwoliło na kompleksowe i dokładne rozpoznanie jego stanu, weryfikację danych pozyskanych w powyższych źródłach oraz ocenę terenów w stosunku do niego sąsiednich.

1. Rozpoznanie i charakterystyka stanu oraz funkcjonowania środowiska, udokumentowane i zinterpretowane przestrzennie

Rozdział opisuje poszczególne elementy przyrodnicze, ich wzajemne powiązania oraz procesy zachodzące w środowisku wskazując wywołane przez nie zmiany w środowisku. Charakterystyka obszaru została opracowana przy uwzględnieniu informacji dotyczących wybranych jednostek podziału administracyjnego – uwzględnia różne stopnie szczegółowości informacji, w skali od regionalnej po lokalną, począwszy od województwa warmińsko-mazurskiego, przez powiat działdowski, aż po gminę Lidzbark.

A. Poszczególne elementy przyrodnicze ich wzajemne powiązania oraz procesy zachodzące w środowisku.

1.1. Położenie fizyczno-geograficzne

Gmina Lidzbark leży z zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego oraz w zachodniej części powiatu działdowskiego. Pod względem fizycznogeograficznego podziału Polski (Kondracki, 2009) obszar gminy Lidzbark położony jest w podprovincji Pobrzeża Południowobałtyckie (makroregionie Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie) i Niziny Środkowopolskie (makroregionie Nizina Północno-mazowiecka). W obrębie makroregionu Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie znajdują się fragmenty mezoregionów: Garbu Lubawskiego (315.15) położonego na północny zachód od siedziby gminy miejscowości Lidzbark oraz Równiny Urszulewskiej (315.16) sandr przechodzący przez centralną część gminy do miejscowości Nowa Wieś. Od wschodu sąsiaduje on z mezoregionem Wzniesienia Mławskie (318.63) makroregionu Nizina Północno-mazowiecka.

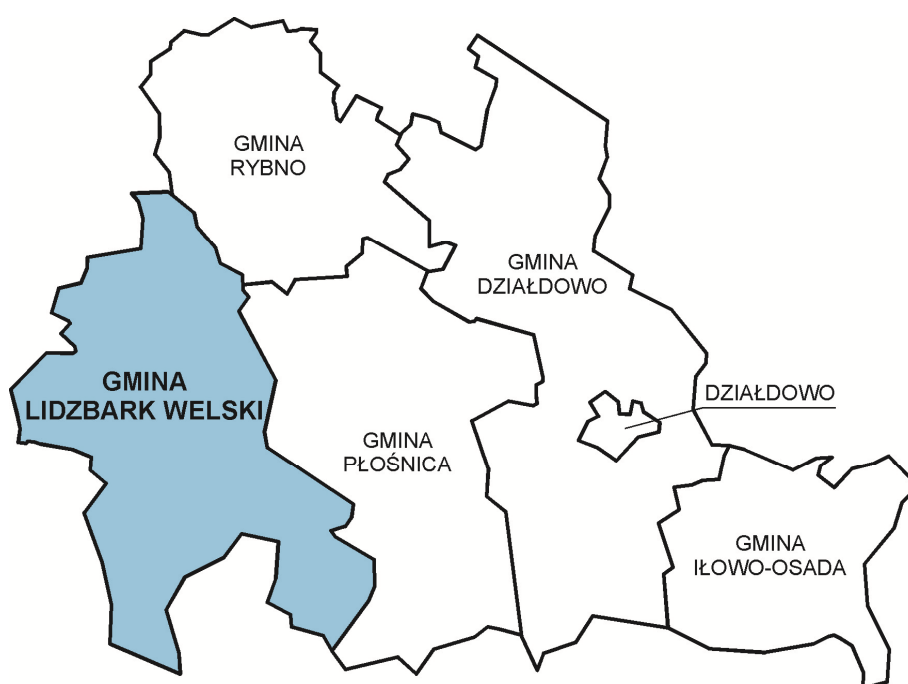
1.2. Informacje ogólne

Gmina miejsko – wiejska Lidzbark stanowi jedną z sześciu gmin powiatu działdowskiego, w tym jedyną gminę miejsko – wiejską.

Gmina Lidzbark sąsiaduje z następującymi jednostkami administracyjnymi: od północy z gminą wiejską Grodziczno (województwo warmińsko-mazurskie, powiat nowomiejski) oraz gminą wiejską Rybno (województwo warmińsko-mazurskie, powiat działdowski) od zachodu

z gminą wiejską Brzozie (województwo kujawsko – pomorskie, powiat brodnicki), gminą wiejską Bartniczka (województwo kujawsko – pomorskie, powiat brodnicki) oraz gminą miejsko – wiejską Górzno (województwo kujawsko – pomorskie, powiat brodnicki), od wschodu z gminą wiejską Płońska (województwo warmińsko – mazurskie, powiat działdowski), od południowego wschodu z gminą wiejską Kuczbork-Osada (województwo mazowieckie, powiat żuromiński) zaś od południa z gminą wiejską Lubowidz (województwo mazowieckie, powiat żuromiński).

Rysunek 1. Położenie gminy Lidzbark na tle powiatu działdowskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

W skład układu administracyjnego gminy wchodzi: miasto Lidzbark i 24 sołectwa. Do miejscowości pełniących rolę wsi sołeckich zaliczono: Stare Dłutowo, Nowy Zieluń, Ciechanówko, Nick, Cibórz, Miłostajki, Bełk, Marszewnica, Zalesie, Koty, Wawrowo, Klonowo, Tarczyny, Kiełpiny, Wąpiersk, Jeleń, Wlewsk, Jamielnik, Słup, Nowe Dłutowo, Zdrojek, Bryńsk, Nowy Dwór oraz Adamowo.

Gmina Lidzbark położona jest w ciągu drogi wojewódzkiej nr 541 prowadzącej z Lubawy do Dobrzynia nad Wisłą oraz przy drodze wojewódzkiej nr 544 łączącej Brodnicę z Ostrołęką. W układzie administracyjnym województwa gmina ma znaczenie peryferyjne.

Gmina Lidzbark z powierzchnią wynoszącą 254,88 km² stanowi 1,054 % powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego. W roku 2010 ludność gminy wyniosła 14 732 osoby. 52,6 % ludności gminy korzysta z kanalizacji, 87,5% ludności korzysta z instalacji wodociągowej.

Według podziału na regiony fizjogeograficzne S. Pietkiewicza (1947) leży na Pojezierzu Północnym (V), Pojezierzu Iławskim (V5) (Kondracki, 2009). Gmina w całości położona jest w dorzeczu Wisły, północnozachodnia i centralna część należy do zlewni rzeki Wel oraz Brynicy, zaś wschodnia do zlewni rzeki Wkry.

1.3. Obszary i obiekty chronione prawem

W granicach gminy miejsko-wiejskiej Lidzbark znajdują się następujące tereny (lub ich fragmenty) objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity z 2010 r., Dz. U Nr 76, poz. 489 z późniejszymi zmianami):

- Welski Park Krajobrazowy,
- Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy,
- rezerwat przyrody Jar Brynicy,
- rezerwat przyrody Bagno Koziana,
- rezerwat przyrody Klonowo,
- obszar chronionego krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego – Słup,
- obszar chronionego krajobrazu Dolina Górnej Wkry,
- obszar Natura 2000 Doliny Wkry i Mławki,
- obszar Natura 2000 Ostoja Lidzbarska,
- obszar Natura 2000 Ostoja Welska,
- obszar Natura 2000 Przełomowa Dolina Rzeki Wel,
- pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne,
- chronione gatunki roślin, zwierząt i grzybów,

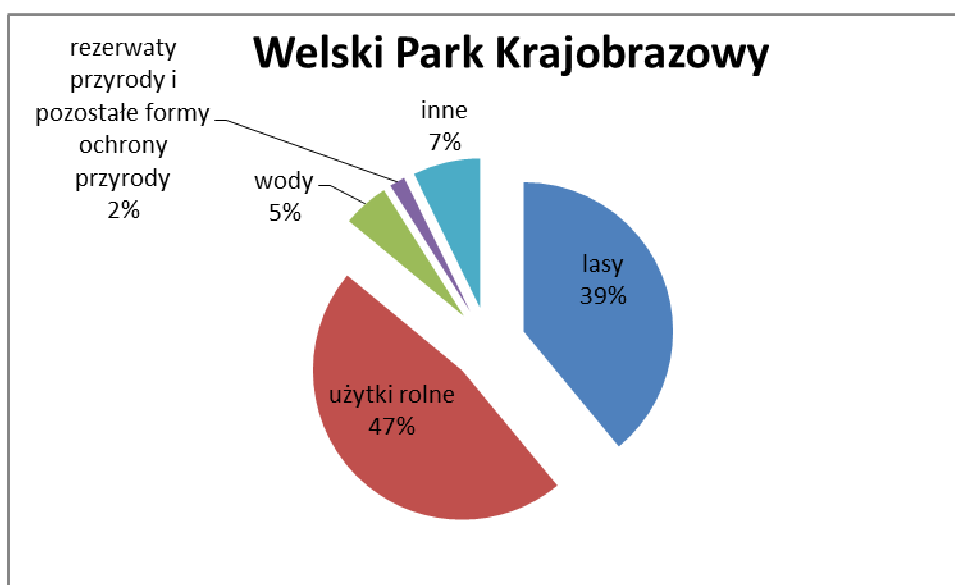
Projektowane:

- rezerwaty przyrody Bagna Jeleńskie,

- rezerваты przyrody Torfowisko Kurojady,
- rezerваты przyrody Źródliśka Kiełpińskie,
- rezerваты przyrody rzeka Wel,
- rezerwat przyrody Łąki Bryńskie.

Welski Park Krajobrazowy

Welski Park Krajobrazowy utworzony został 15 grudnia 1995 roku na terenie o powierzchni 20 444¹ ha, otulina 3 895,1 ha w postaci obszaru chronionego krajobrazu. Park wraz z otuliną zajmuje 24339,1 ha. Pod względem powierzchni na terenie Parku przeważają użytki rolne (47%). Osią hydrograficzną Parku jest rzeka Wel stanowiąca główny dopływ Drwęcy.

Wykres 1 Struktura zagospodarowania Welskiego Parku Krajobrazowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Teren Parku odznacza się urozmaiconą rzeźbą, co związane jest z położeniem w strefie moreny czołowej. Cennym walorem przyrodniczym Parku są liczne powierzchnie

¹ (BIP, WPK)

torfowiskowo-bagienne. Na terenie Parku znajduje się 9 istniejących i projektowanych rezerwatów przyrody oraz szereg pomników przyrody.

Aktualne zakazy nakazy na terenie Parku zawarte są w Rozporządzeniu nr 34 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2005 w sprawie Welskiego Parku Krajobrazowego, opublikowanego w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 140.

Szczególnymi celami ochrony Parku dotyczącymi ochrony wartości przyrodniczych wg tego dokumentu są :

- zachowanie swobodnie meandrującej rzeki Wel i jej doliny oraz licznych starorzeczy i odnóg, torfowisk i obszarów wodno-błotnych;
- zachowanie pozostałości naturalnych kompleksów leśnych, bogactwa szaty roślinnej, obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych;

Ochrona wartości historycznych i kulturowych Parku polega na:

- zachowaniu swoistego charakteru zabudowy wiejskiej;
- zachowaniu i popularyzacji miejscowej gwary;
- zachowaniu tradycyjnej funkcji wsi poprzez popularyzację dziedzictwa materialnego i gromadzenie zbiorów muzealnych.

Ochrona walorów krajobrazowych polega na:

- zachowaniu w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego;
- zachowaniu wysokich skarp polodowcowych rynien jeziornych i odcinków przełomowych rzeki Wel ze szczególnym uwzględnieniem jej odcinków o charakterze potoku górskiego.

W Parku wprowadza się następujące zakazy:

1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627, ze zmianami);

2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych miejsc schronienia i rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb i innych czynności podyktowanych racjonalną gospodarką leśną, rybacką i łowiecką;

3) likwidacji i niszczenia zakrzewień i zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości i minerałów²⁾;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, za wyjątkiem rozpoczętej już eksploatacji złóż kruszywa, oraz udokumentowanych złóż kredy jeziornej - zależnie od wyników ekspertyz w przedmiocie wpływu takiej eksploatacji na środowisko przyrodnicze;

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, regulacji i zabudowy hydrotechnicznej rzek, cieków i zbiorników wodnych oraz innych prac mogących mieć niekorzystny wpływ na ekosystemy objęte ochroną i pogarszających stan zasobów wodnych, z wyłączeniem z zakazu budowy ujęć wody pitnej;

7) lokalizacji nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegowej rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących gospodarce wodnej lub rybackiej;

8) lokalizacji obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifowych, skarp nadbrzeżnych rzek i jezior;

9) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych i innych powierzchni biologicznie aktywnych;

10) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;

11) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;

12) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;

13) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy²

Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy utworzony został w 1990 roku. Na terenie trzech województw, w województwie warmińsko-mazurskim zajmuje powierzchnie 8632,7 ha. Park powstał na mocy Uchwały Nr 58/X/90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie z dnia 23 kwietnia 1990 r w sprawie utworzenia Górznieńsko- Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego (Dziennik Urzędowy Województwa Ciechanowskiego nr 8, poz. 67) i Rozporządzenia Nr 1/90 Wojewody Toruńskiego z dnia 11 września 1990 r. w sprawie utworzenia Górznieńsko- Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego (Dziennik Urzędowy Województwa Toruńskiego nr 18, poz. 205).

Park wraz z otuliną zajmuje 27764,3 ha. Pod względem powierzchni na terenie Parku przeważają użytki rolne (47%). Administracyjny podział terenów Parku jest w dużej mierze odzwierciedleniem przebiegających granic makro i mikroregionów: morfologicznych, hydrograficznych, przyrodniczych, geobotanicznych i florystycznych. Park posiada znaczą bioróżnorodność, znajduje się tu ponad 950 gatunków roślin naczyniowych, wśród nich wiele objętych ochroną gatunkową, zagrożonych wyginięciem jak np. rosiczka okrągłolistna, pluskwica europejska, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, podejźrzon rutolistny, widłaki, storczyki, konietlica syberyjska i wiele innych. Dużą różnorodnością wyróżniają się także mchy oraz porosty, wśród których stwierdzono rzadko występującą – będącą „certyfikatem czystości powietrza” – brodaczkę pospolitą. Równie bogata jest fauna Parku. Licznie występują tu łosie, jelenie, sarny, dziki, bobry, wydry a spośród ptaków: bielik, orlik krzykliwy, bocian czarny, bąk, derkacz, kania czarna i ruda, żuraw, błotniak stawowy, łąkowy i zbożowy i wiele innych. Przez teren Parku przebiega zachodnia granica obszaru występowania orzechówki i jarząbka. W sumie w Parku stwierdzono występowanie ponad 250 gatunków kręgowców.

Zgodnie z Rozporządzeniem Nr 38 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2005 r. w sprawie Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego w części

² Plan Ochrony Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego do roku 2030 (Toruń-Górzno-Czarny Bryńsk, listopad 2008 r.).

dotyczącej województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. U. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 140 poz. 1650) celami Parku jest:

- ochrona krajobrazu młodoglacjalnego;
- ochrona siedlisk ze szczególnym uwzględnieniem naturalnych i półnaturalnych łąk, torfowisk i terenów podmokłych,
- ochrona naturalnego krajobrazu wiejskiego, mozaiki łąk i pól,
- ochrona ładu przestrzennego w enklawach i półenklawach leśnych.

W Parku wprowadzono następujące zakazy:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku- Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627 z późn. zm.);
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronie i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeśli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalnej gospodarce wodnej lub rybackiej;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;

- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obiektów wodno-błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściołową;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Na terenie Parku obowiązuje Plan Ochrony Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego do roku 2030 (Toruń-Górzno-Czarny Bryńsk, listopad 2008 r.). Jak podaje Plan... najwrażliwszym elementem przyrodniczym Parku są wody powierzchniowe w postaci rzek i jezior, a także bardzo liczne i cenne przyrodniczo „oczka wodne”, mokradła i bagna, które mają największy wpływ na bioróżnorodność Parku. Ich ochrona jest priorytetem. Ciągi wodne w powiązaniu z atrakcyjnymi formami rzeźby terenu (doliny, rynny, pagórki morenowe, sandry, kemy i drumliny) otoczone wielkimi kompleksami leśnymi tworzą unikalną kompozycję przyrodniczo-przestrzenną, która jednocześnie tworzy ważny w skali kraju węzeł korytarzy ekologicznych w jego skład na terenie gminy wchodzi m.in. Brynica i Wel, a także rynny jezior, które są łącznikiem ciągów ekologicznych. W celu uporządkowania gospodarki ściekowej miejscowości, położonych w zlewni bezpośredniego przyrzecza Brynicy i jej dopływów, należy zastosować rozwiązania eliminujące możliwość przedostawania się do rzeki nieoczyszczonych ścieków pochodzących z tych miejscowości, w tym z ośrodków wczasowych i domów letniskowych. Ponadto przewiduje się kontynuację rozbudowy kanalizacji sanitarnej w miejscowościach położonych w Parku oraz dążenie do włączenia wszystkich nieruchomości na obszarze zwartej zabudowy do zbiorczego systemu oczyszczania ścieków działającego w oparciu o istniejące mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. Plan Ochrony wskazuje na zachowanie naturalnego charakteru meandrującej rzeki Brynicy i terenów zalewanych wodami powodziowymi. W dokumencie: Ustala się następujące zasady gospodarki przestrzenią na obszarze Parku:

1) Nowe budynki i budowle mogą być lokalizowane:

- a) na terenach zwartej zabudowy miejscowości,
- b) na gruntach nie będących gruntami leśnymi, w odległości nie mniejszej niż 30 m od granicy lasu, chyba, że ustalenia dla poszczególnych jednostek mówią inaczej,
- c) na terenach odległych co najmniej 50 m od granic torfowisk,

d) na terenach nie będących stokami dolin rzecznych i jezior o nachyleniu przekraczającym 10 %,

2) Obiekty niezbędne dla gospodarki leśnej mogą być lokalizowane również na gruntach leśnych oraz w odległości mniejszej niż 30 m od granicy lasu,

3) Niżej wymienione obiekty, w odniesieniu do których zaleca się uzyskanie opinii Dyrektora Parku, mogą być lokalizowane również w odległości mniejszej niż 100 m od linii brzegowej jezior i cieków podstawowych:

a) ogólnodostępne mosty i pomosty,

b) przepusty,

c) obiekty, stanowiące niezbędne zaplecze gospodarstw rybackich,

d) ogólnodostępne obiekty turystyki wodnej - bez bazy noclegowej,

e) obiekty małej architektury bezpośrednio związane z zagospodarowaniem turystycznym jezior i cieków,

f) obiekty niezbędne dla ochrony wód, zabezpieczenia przeciwpowodziowego i przeciwpożarowego oraz bezpieczeństwa użytkowników wód,

4) Należy unikać lokalizowania nowych budynków w oderwaniu od zwartej zabudowy miejscowości, z wyjątkiem budowy siedlisk dla gospodarstw rolnych lub agroturystycznych o powierzchni co najmniej 5 ha, po uzyskaniu opinii Dyrektora Parku,

5) Nie należy lokalizować nowych ośrodków wypoczynkowo-rekreacyjnych.

6.2. Na obszarze Parku nie może być prowadzona eksploatacja surowców mineralnych i torfu. Należy zaprzestać eksploatacji aktualnie użytkowanych wyrobisk i przeprowadzić ich rekultywację, w sposób uzależniony od charakteru otoczenia.

6.3. Na obszarze Parku nie mogą być lokalizowane przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury komunalnej.

6.4. W przypadku lokalizowania na obszarze Parku inwestycji realizujących cele publiczne należy postępować zgodnie z trybem przewidzianym w stosownej ustawie.

6.5. Należy opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla niezalesionych terenów wsi: Wielkie Leżno, Gutowo, Radoszki, Klonowo oraz miasta Górzno.

6.6. Nie dopuszcza się lokalizacji nowej zabudowy kubaturowej do czasu opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jednostek przyrodniczych 13, 23, 30, 31, 35, 39, 42 i 49.

6.7. Ewentualne zagospodarowanie turystyczne obszaru jezior : Wielkie i Małe Leżno, Samin, Księża, Bryńskie może nastąpić tylko na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego poprzedzonego opracowaniem specjalistycznego studium ochrony jezior.

6.8. Należy wprowadzić „zielone” pasy ochronne o minimalnej szerokości 30 m w strefie przybrzeżnej jezior w jednostkach przyrodniczych : 2, 5, 23, 28, 45 i 46.

6.9. Zakaz lokalizacji nowej trwałej zabudowy kubaturowej na obszarze całych jednostek przyrodniczych: 3, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 32, 33, 36, 40, 41, 43, 45 i 48.

6.10. Dopuszcza się adaptację istniejących siedlisk na cele zabudowy letniskowej w jednostkach przyrodniczych : 1, 2, 4, 5, 6, 10, 13, 22, 23, 24, 25, 28, 30, 31, 34, 35, 37, 38, 39, 42, 44, 45, 47 i 49.

6.11. Zabudowę lokalizować w odległości nie mniejszej wsi 200 – 300 m od brzegu jeziora Mielno (jednostka przyrodnicza 46), w zależności od szerokości przybrzeżnych terenów podmokłych i zabagnionych.

6.12. Należy stosować rotację użytkowania wyznaczonych obozowiskach i pól namiotowych.

6.13. Dopuszcza się adaptację i przebudowę istniejącej zabudowy na cele :

- a) edukacyjno-rekreacyjne i turystyczne wzdłuż licznych szlaków turystycznych,
- b) rekreacyjne w jednostce przyrodniczej 23 (przysiółek Fijałki).

ZADANIA OCHRONNE DOTYCZĄCE CAŁEGO OBSZARU PARKU

- Zaleca się w pierwszej kolejności sporządzenie planów ochrony dla rezerwatów przyrody najczęściej odwiedzanych przez turystów: florystycznego „Czarny Bryńsk”, leśnego „Szumny Zdrój”, leśnego „Jar Brynicy” i geomorfologiczno-leśnego „Jar Brynicy”.
- Ostoja Lidzbarska - potencjalnym zagrożeniem dla obszaru może być niekontrolowany rozwój turystyki i rekreacji oraz intensyfikacja pozyskania drewna w starodrzewach. Zagrożeniem może być również zanieczyszczenie wód i powietrza oraz zaprzestanie użytkowania łąk, melioracje wodne i eutrofizacja wód.
- W stosunku do użytków ekologicznych wprowadzono następujące zakazy:
 - a) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu;
 - b) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym;

- c) uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
- d) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości;
- e) zaśmiecania obiektu i terenów wokół niego;
- f) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej;
- g) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- h) wylewania gnojowicy z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- i) lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- j) budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury i tymczasowych obiektów budowlanych mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu;
- k) wypalania roślinności i pozostałości roślinnych, wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby.

W stosunku do pomników przyrody na terenie Parku wprowadzono ochronę polegającą na stosowaniu zakazów:

- a) wycinania, niszczenia lub uszkodzania drzew,
- b) zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści,
- c) zanieczyszczania terenu i wzniesienia ognia w pobliżu drzew,
- d) umieszczania tablic, napisów i innych znaków,
- e) wchodzenia na drzewa,
- f) wznoszenia budowli w pobliżu drzew.

W stosunku do głazu narzutowego zabrania się m.in. uszkodzania głazu, wznoszenia budowli i prowadzenia instalacji w jego sąsiedztwie.

Zaleca się utworzenie 5-20 metrowej strefy ochronnej wokół pomników przyrody, w której nie można zmieniać warunków siedliskowych, lokalizować nowej zabudowy i zanieczyszczać

teren. Wielkość strefy ochronnej uzależniona jest od wielkości korony drzew oraz zasięgu systemu korzeniowego;

Zabiegi sanitarne i cięcia lecznicze oraz zabiegi związane z bezpieczeństwem ludzi mogą być wykonywane po uzyskaniu zgody właściwych Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska;

Projekty przebiegu instalacji podziemnych i naziemnych oraz lokalizacja zabudowy w sąsiedztwie pomników przyrody wymagają uzgodnienia właściwymi Regionalnymi Dyrektorami Ochrony Środowiska.

Jar Brynicy³

Leśny rezerwat przyrody jar Branicy powstał w 1955 roku na mocy MP z 1955 r. Nr 40, poz. 396. Rezerwat posiada powierzchnię 26,07 ha. Rezerwat ochrania las mieszany o cechach zespołu naturalnego z bogatą roślinnością zieloną o nieprzeciętnych walorach krajobrazowych. Rezerwat położony jest w miejscu wcięcia Brynicy w morenę czołową, która złobi głęboki na ok. 50 m jar. W kompleksie grądów zboczowych, rosną rzadkie gatunki cieniolutne tj. dzwonek szerokolistny *Campanula latifolia*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, przytulia wonna *Galium odoratum* i wawrzynek wilczetyko *Daphne mezereum*, wiechlina odległokłosa *Poa remota* i wroniec widlasty *Huperzia selago*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, pluskwica europejska *Cimicifuga europaea*, poziomka wysoka *Fragaria moschata*, turówka leśna *Hierochloë australis* i paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*. Zagrożeniem dla rezerwatu jest m.in. zacienienie runa oraz progresywne tendencje buka. Rezerwat nie posiada ważnego planu ochrony, zaleca się sporządzenie planu ochrony.

³ Plan Ochrony Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego do roku 2030 (Toruń-Górzno-Czarny Bryńsk, listopad 2008 r.).

Rezerwat przyrody Bagno Koziana⁴

Faunistyczny Rezerwat przyrody Bagno Koziana powstał w 1991 r na mocy MP z 1991 r. Nr 38, poz. 273. Rezerwat posiada powierzchnię 54,85 ha. Jest on ostoją ptactwa wodno-błotnego.

Rezerwat obejmuje kompleks bagien i torfowisk zarastających zachodni kraniec jeziora Jeleń. Nazwa rezerwatu pochodzi od nazwy bagna, nazywanego również „Kozunki”. We wschodniej i środkowej części rezerwatu teren ma charakter torfowiska wysokiego, w tych miejscach torfowiska przejściowego i niskiego. Szata roślinna ma „Bagna Koziana” ma zarówno charakter naturalny, jak i zmieniony przez człowieka, głównie na skutek eksploatacji torfu i wytworzeniu mozaiki dołów potorfowych. W wielu miejscach następuje naturalna sukcesja zarośli i lasu – torfowisko zarasta krzewami i drzewami. (GŁÓWCZYŃSKI i inni, 1999).

Rezerwat przyrody Klonowo⁵

Leśny rezerwat przyrody Klonowo powstał 1958 na mocy MP z 1958 r. Nr 62, poz. 350. Rezerwat posiada powierzchnię 31,92 ha. Tworzy go las mieszany ze stanowiskami roślin chronionych typowych dla Pojezierza Golubsko- Dobrzyńskiego. Szatę roślinną rezerwatu tworzą przede wszystkim dwa zespoły: dominujący przestrzennie bór mieszany i grąd typowy. Wiek drzewostanów szacuje się na 190 lat. W rezerwacie „Klonowo” spotyka się cenne gatunki leśne, m.in. takie jak kokoryczka okółkowa *Polygonatum verticillatum*, przyłaszczka pospolita *Hepatica nobilis* i wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*. W rejonie rezerwatu wykształciło się cenne mechowisko, gdzie rośnie m.in. mech haczykowiec błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* oraz bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, kruszczyk błotny *Epipactis palustris* i lipiennik Loesela *Liparis loeselii*. Haczykowiec błyszczący *Hamatocaulis vernicosus* i lipiennik Loesela *Liparis loeselii* występują też na mechowisku po wschodniej stronie jeziora Zwórzno. Celem zachowania cennej flory nie należy w tych obiektach przeprowadzać odwodnień. Na terenie rezerwatu m.in. wzbronione jest m.in. przeznaczenie torfowisk pod stawy rybne, zabronione jest również kopanie torfu. Dla rezerwatu obowiązuje Plan Ochrony ustanowiony Rozporządzeniem Nr 45 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 8 listopada 2006 r.

⁴ Wstępna inwentaryzacja fauny bezkręgowej (ze szczególnym uwzględnieniem *Lepidoptera*, *Trichoptera*, *Coleptera* i *Odonata*) Welskiego Parku Krajobrazowego, Brulińska E., Kalinowska Pa., Krejckant M., Olsztyn-Jeleń, 2005)

⁵ Plan Ochrony Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego do roku 2030 (Toruń-Górzno-Czarny Bryńsk, listopad 2008 r.)

zmieniającym (Dz. U. Nr 190 Poz. 2696 z dnia 8 grudnia 2006 r.) załącznik Nr 19 do niniejszego rozporządzenia pn.: „Plan ochrony przyrody rezerwatu Klonowo”.

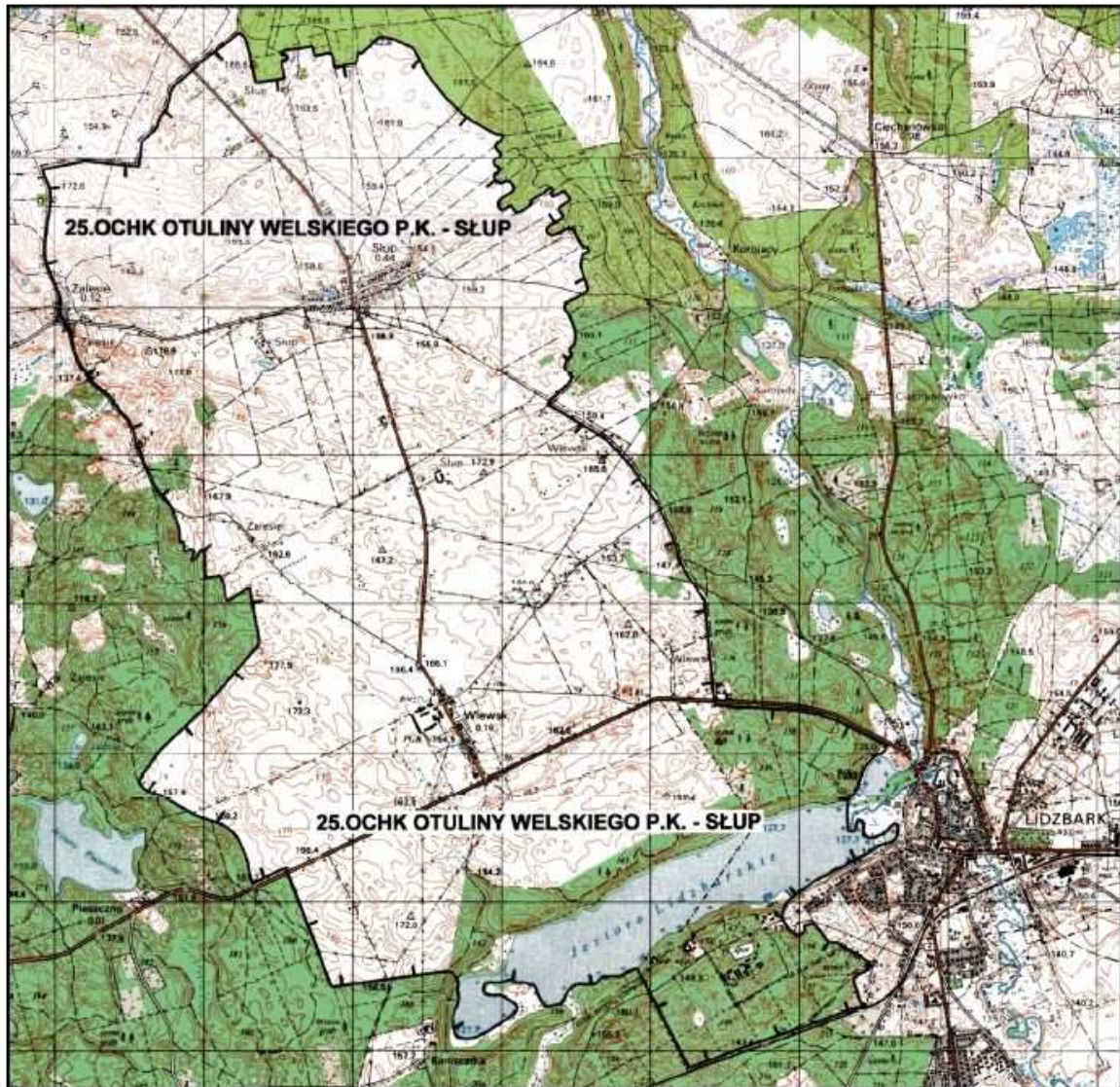
Obszary chronionego krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniające się krajobrazy o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb człowieka związanych z turystyką i wypoczynkiem. Umiarkowane zagospodarowanie tych terenów powinno zapewniać stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Obszary chronionego krajobrazu pełnią często rolę korytarzy ekologicznych np. doliny rzek, ciągi jezior, umożliwiając migrację roślinom, zwierzętom lub grzybom, służą wymianie i zachowaniu puli genowej poszczególnych gatunków. Obszary chronionego krajobrazu są przeznaczone głównie na rekreację, a działalność gospodarcza podlega tylko niewielkim ograniczeniom (zakaz budowania zakładów przemysłowych i obiektów uciążliwych dla środowiska, niszczenia środowiska naturalnego).

Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego-Słup⁶

Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego-Słup posiada powierzchnię – 2.137,8 ha położony jest pomiędzy Welskim, a Górznieńsko-Lidzbarskim Parkiem Krajobrazowym i obejmuje obszar od miejscowości Lidzbark Welski do Słup, w granicach tego obszaru znajdują się malownicze tereny łąk i pól na łagodnych stokach wyniesień polodowcowych. Na terenie Obszaru obowiązuje rozporządzenie Nr 29 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Parku Krajobrazowego – Słup (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 70, poz. 1345). Rozporządzenie określa granice Obszaru, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych, nieleśnych ekosystemów lądowych, ekosystemów wodnych oraz szereg zakazów obowiązujących na terenie OCHK.

⁶ Rozporządzenie Nr 29 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Parku Krajobrazowego – Słup (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 70, poz. 1345).

— granice Obszaru Chronionego Krajobrazu

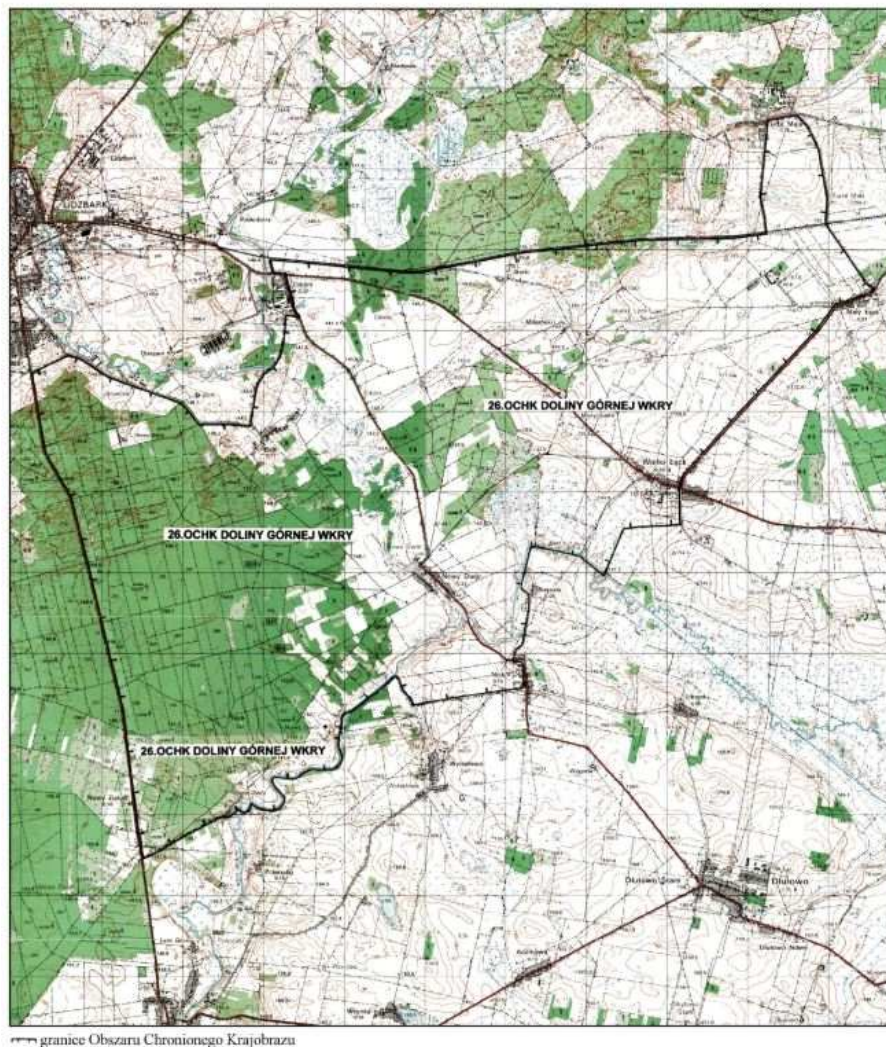
Rysunek 1. Położenie OCHK. Źródło: Rozporządzenie Nr 29 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Parku Krajobrazowego – Słup (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 70, poz. 1345).

Obszar chronionego krajobrazu Dolina Górnej Wkry⁷

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry stanowi powierzchnia 4.097,5 ha na terenie dwóch gmin: Lidzbark i Płońnica. Obszar utworzony został rozporządzeniem Nr 21 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-

⁷Rozporządzenie Nr 109 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 176, poz. 2577).

mazurskiego (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 52. 725). Na terenie gminy Obszar obejmuje środkową część rzeki Wkra (Działdówka).

Rysunek 2. Położenie OCHK Dolina Górnej Wkry. Źródło: Rozporządzenie Nr 109 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 176, poz. 2577).

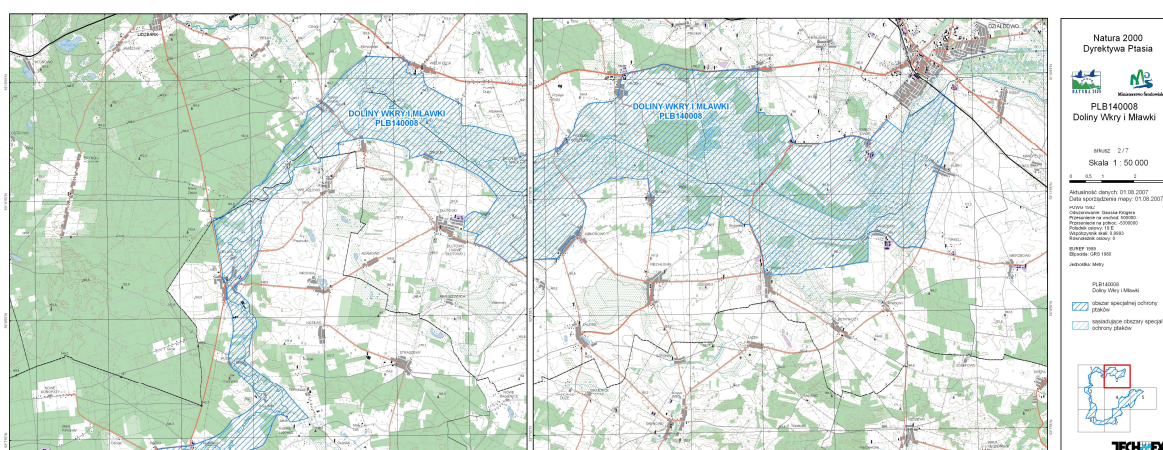
Na terenie Obszaru obowiązuje rozporządzenie Nr 109 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 176, poz. 2577). Rozporządzenie określa granice Obszaru, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych, nieleśnych

ekosystemów lądowych, ekosystemów wodnych oraz szereg zakazów obowiązujących na terenie OCHK.

Obszar Natura 2000 Doliny Wkry i Mławki⁸

Obszar Natura 2000 PLH140008 Doliny Wkry i Mławki posiada obszar 28 751.5 ha. Obszar w 89% stanowią siedliska łąkowe i zaroślowe oraz rolnicze zaledwie 10% obszaru stanowią lasy. Obszar obejmuje pradolinę Wkry wraz z przyległymi łęgami oraz z wysoczyzną i jej stromym stokiem z grądami zboczowymi. Na terenie obszaru pokrywą glebową tworzą gleby typu mad i torfów niskich, miejscami czarnych ziem. Odcinek rzeki Wkry jest porośnięty szuwarami, wysepki i częściowo plaże - zbiorowiskami wiklinowymi.

W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 24 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 2 gatunków (błotniaka łąkowego i derkacza) spełniają kryteria wyznaczania ostoi ptaków wprowadzone przez BirdLife International. Ponadto 10 gatunków zostało zamieszczonych na liście zagrożonych ptaków w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Ostoja jest jednym z 10 najważniejszych w Polsce łęgowisk błotniaka łąkowego, jak również ważnym legowiskiem derkacza. Zagrożeniem dla tego obszaru jest zamiana łąk na grunty orne, zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk, nadmierne pogłębianie rowów melioracyjnych. Zagrożenie dla wartości przyrodniczych obszaru stanowi również zaśmiecanie oraz niszczenie runa leśnego (dane na 09.2011).

Rysunek 3. Obszar Natura 2000 PLH140008 Doliny Wkry i Mławki, RDOŚ Olsztyn

⁸ NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Obszar Natura 2000 PLH140008 Doliny Wkry i Mławki, RDOŚ Olsztyn

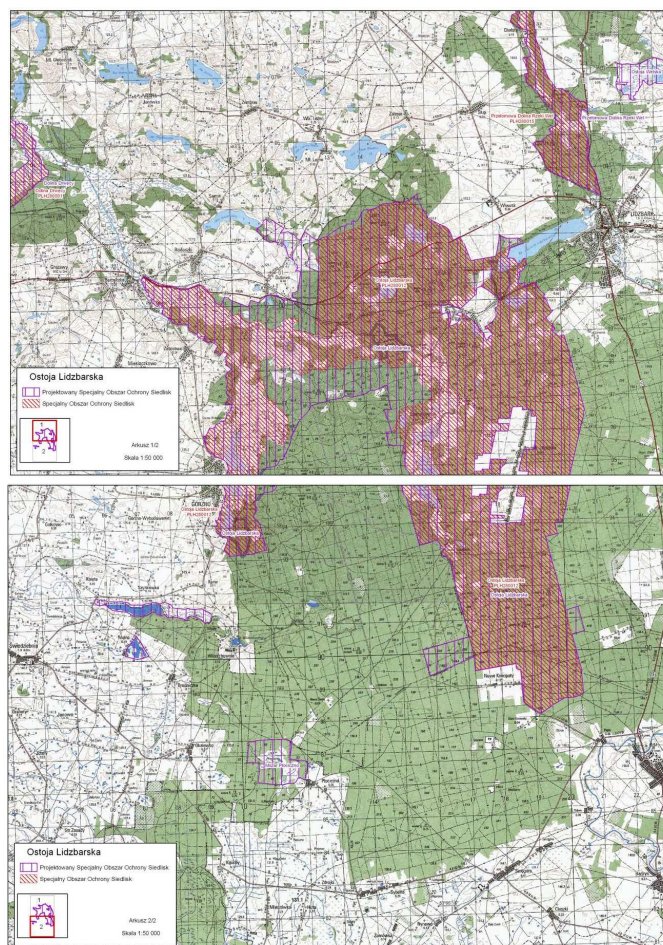
Obszar Natura 2000 Ostoja Lidzbarska⁹

Obszar Natura 2000 PLH280012 Ostoja Lidzbarska posiada powierzchnię 8866,9 ha. Prawie 80% terenu Obszaru pokrywają lasy, głównie lasy iglaste, siedliska rolnicze 11% pozostałą część zajmują siedliska łąkowe i zaroślowe oraz wody śródlądowe. W kompleksie leśnym w północnej części ostoi duże powierzchnie zajmujące grądy (Tilio-Carpinetum), w tym naturalne lasy klonowo-lipowe (*Acer platanoides*-*Tilia cordata*) i bogate gatunkowo, ciepłolubne grądy miodownikowe (Tilio-Carpinetum *melittetosum*). W żyznych obniżeniach terenu spotyka się łągi olszowo-jesionowe (Fraxino-Alnetum) i olsy (*Ribes nigri*-Alnetum), częste są olsy źródliskowe (Cardamino-Alnetum), występują zubożale postaci podgórskiego łągu jesionowego (Carici remotae-Fraxinetum). Oligotroficzne i mezotroficzne obniżenia zajmują różnego typu torfowiska mszarne, stosunkowo często obserwuje się mechowiska. Na uwagę zasługuje obecność licznych fitocenoz brzeziny bagiennej (*Vaccinio-Betuletum pubescentis*). Licznie występują kompleksy ekstensywnie użytkowanych łąk, a także psammofilne murawy.

W środkowej i południowej części ostoi dominuje płaski lub pofalowany sandr, zajęty głównie przez bory mieszane (*Quercus roboris*-Pinetum, *Serratulo*-Pinetum), rzadziej bory sosnowe świeże (*Peucedano*-Pinetum). Spotyka się też bardzo bogate florystycznie świetliste dąbrowy (*Potentillo albae*-*Quercetum*).

Potencjalnym zagrożeniem dla obszaru może być niekontrolowany rozwój turystyki i rekreacji oraz intensyfikacja pozyskania drewna w starodrzewiach oraz wprowadzanie gatunków obcych geograficznie (dąb czerwony, czeremcha amerykańska) i ekologicznie (sosna i świerk na siedliskach lasów liściastych). Zagrożeniem może być również zanieczyszczenie wód i powietrza oraz zaprzestanie użytkowania łąk, melioracje wodne, eutrofizacja wód. Główne zagrożenia dla populacji leńca bezpodkwiatkowego to zacienianie siedliska przez drzewa i krzewy liściaste, zarastanie i zadarnianie muraw (głównie przez *Agrostis capillaris*), składowanie drewna oraz renowacja dróg, na poboczach których gatunek występuje.

⁹ NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Ostoja Lidzbarska, RDOŚ Olsztyn

Rysunek 4. Obszar Natura 2000 PLH280014 Ostoja Lidzbaska, RDOŚ Olsztyn

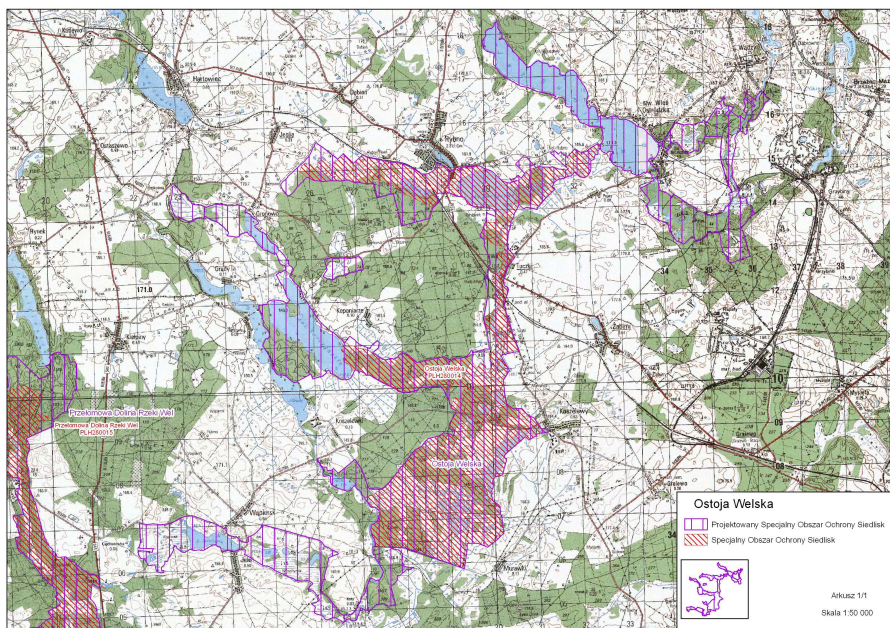
Obszar Natura 2000 PLH280014 Ostoja Welska¹⁰

Obszar Natura 2000 Ostoja Welska posiada powierzchnię 3 384,4 ha. Obszar w 40% stanowią lasy, 20% siedliska rolnicze, 20% wody śródlądowe, 13% siedliska łąkowe i zaroślowe, 7% torfowiska, bagna, roślinność na brzegiem wód, młaki. Ostoja obejmuje odcinek rzeki Wel i jej doliny (włącznie z Torfowiskiem Kopaniarze), wraz z przyległymi do niej obszarami bagiennymi tzw. Ostoje Koszelewskie, Zompy Jeglijskie i jezioro Neliwa wraz z otoczeniem. W znacznej części są to tereny, na których zarzucono użytkowanie. Rzeka meandrując, płynie przez częściowo przesuszone torfowiska, w dużej części porośnięte lasem i zaroślami. Pośród lasów występują większe płaty podmokłych łąk (Cirsio-Polygonetum) oraz alkalicznych torfowisk niskich (Caricion lasiocarpae, m.in. Menyantho sphagnetum teretis), mechowisk i szuwarów wielkoturzycowych. Ostoje Koszelewskie to kompleks

¹⁰NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Ostoja Welska, RDOŚ Olsztyn

przyrodniczy suchych i podmokłych lasów, łąk, częściowo osuszonych mokradeł i nieużytków oraz stawów rybnych i torfowisk z zespołem kilkudziesięciu różnej wielkości zbiorników pozostałych po eksploatacji torfu. Zompy Jeglijskie to obszar mokradeł obejmujący torfowiska niskie i przejściowe (*Rhynchosporion albae*) z licznymi zarastającymi potorfowymi zbiornikami wodnymi, wilgotne łąki oraz zespoły zarośli łozowych i młodego olsu (*Alnetae glutinosae*) oraz lasów brzozowych. Jezioro Neliwa jest płytkim (maksymalna głębokość 1,5 m) naturalnym jeziorem eutroficznym z podwodnymi łąkami ramienic, otoczonym szerokim pasem szuwarów i zarośli. Od południa jezioro graniczy z lasem, zaś na zachód od niego ciągną się podmokłe łąki. Łącznie stwierdzono 14 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 14 gatunków z Załącznika II. Unikatowo wykształcone torfowisko alkaliczne (siedlisko 7230) w dolinie rzeki Wel k. Kopaniarzy stanowi ewenement na skalę krajową. Liczne populacje rzadkich, typowych dla mechowisk gatunków roślin, m.in. *Saxifraga hirculus*, jedyna tak liczna w regionie oraz *Liparis loeselii*. Znajdują się tu stanowiska reliktyw polodowcowych: *Betula humilis*, *Polemonium coeruleum* i *Viola epipsila*. Oczka wodne Ostoi Koszelewskich i stawy rybne przy rzece Wel są istotnym miejscem rozrodu kumaka nizinnego *Bombina bombina*. Sama rzeka Wel łącząca poszczególne fragmenty obszaru jest ważnym biotopem ichtiofauny oraz ssaków: wydry i bobra.

Zagrożeniem dla Ostoi jest zaprzestanie rolniczego użytkowania gruntów, procesy urbanizacyjne polegające na stopniowym zabudowywaniu łąk i innych obszarów rolniczych i leśnych.

Rysunek 5. Obszar Natura 2000 PLH280014 Ostoja Welska, RDOŚ Olsztyn

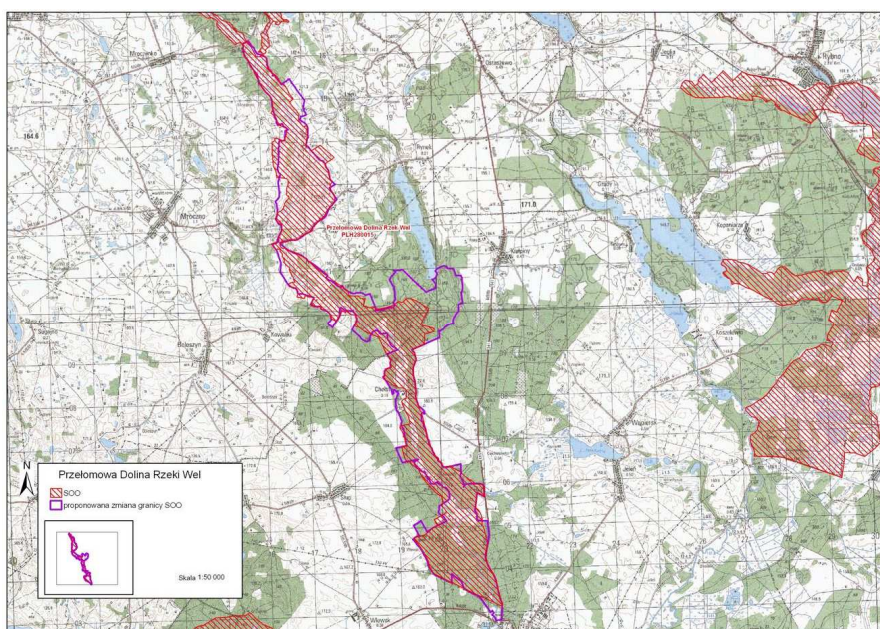
Obszar Natura 2000 Przełomowa Dolina Rzeki Wel¹¹

Obszar Natura 2000 PLH280015 Przełomowa Dolina Rzeki Wel posiada powierzchnię 1259,7 ha. Obszar położony jest wzdłuż górnej części rzeki Wel na północ od Lidzbarka do mostu na rzece pomiędzy Grodzicznym, a Mroczenkiem. Tworzą go głównie lasy 69%, oraz siedliska łąkowe i zaroślowe 10% oraz rolnicze 21%. Dno jest piaszczysto-kamieniste, a koryto bardzo kręte i towarzyszą mu starorzecza. Rzeka charakteryzuje się bystrym prądem oraz dużym spadkiem, sięgającym na niektórych odcinkach 4 ‰. Wody rzeki zakwalifikowano do III klasy czystości. Między Lidzbarkiem, a miejscowością Chełsty rzeka przepływa przez tzw. Las Nadwelski. W pobliżu doliny rozproszone są bagienka śródleśne, z mszarem wysoko- i przejściowotorfowiskowy. Rzeka Wel na terenie Obszaru jest bardzo istotną ostoją ichtiofauny typowej dla średniej rzeki krajobrazu młodoglacjalnego. Szczególne znaczenie ma populacja głowacza białopłetwego, drapieżnej ryby zagrożonej w skali europejskiej (kat. LR/lc), ujęty w dyrektywie habitatowej UE. W Polsce objęty ścisłą ochroną. Unikatowy charakter ma występowanie zboczowej postaci grądu (zboczowy las klonowo-lipowy - forma siedliska 9170-3). Łącznie w obszarze występuje 14 typów siedlisk

¹¹ NATURA 2000 Standardowy Formularz Danych, Przełomowa Dolina Rzeki Wel, RDOŚ Olsztyn

z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, zajmujących ponad 14% powierzchni oraz 10 gatunków z Załącznika II Dyrektywy.

Zagrożeniem dla obszaru jest piętrzenie wody na rzece bezpośrednio związane z funkcjonowaniem młynów wodnych i małych elektrowni wodnych oraz często brak sprawnych przepławek. Zanieczyszczenia wód rzeki wywołane nieefektywnie funkcjonującym systemem oczyszczania ścieków, a na niektórych odcinkach rzeki jego brakiem. W okolicach osiedli ludzkich zagrożeniem dla Przełomowej Doliny Rzeki Wel mogą się okazać procesy urbanizacyjne, a zwłaszcza związane z nimi stopniowe zabudowywanie obecnych łąk i innych obszarów rolniczych i leśnych głównie obiektami o charakterze letniskowym. Budowa nowych stawów rybnych oraz rozwój istniejących obiektów stanowi poważne źródło biogenów w ekosystemie rzeczny.

Rysunek 6 Obszar Natura 2000 Przełomowa Dolina Rzeki Wel, RDOŚ Olsztyn

Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody¹² są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród

¹² Art. 40 ustawy o ochronie przyrody.

innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Na terenie gminy znajdują się jest 42 pomniki przyrody zarówno ożywionej jak i nieożywionej. Do pomników przyrody ożywionej zaliczyć można pojedyncze gatunki drzew, jak i aleje położone wzdłuż dróg i ciągów spacerowych, występują tu również pomniki przyrody nieożywionej – głazy narzutowe. Dla pomników przyrody obowiązują ustalenia zawarte w aktach je ustanawiających.

Tabela 1. Pomniki przyrody na terenie gminy Lidzbark. Źródło: RDOŚ Olsztyn.

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód (cm)	Wysokość (m)	Lokalizacja	Rok uznania
1	59/52	dąb sp. <i>Quercus sp.</i>	375	32	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra oddz. 229, przy drodze publicznej Górzno- Klonowo	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8/53 z 1953 r.
2	60/52	dąb sp. <i>Quercus sp.</i>	315	32	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra oddz. 236c, przy drodze oddziałowej	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8/53 z 1953 r.
3	61/52	dąb sp. <i>Quercus sp.</i>	340	22	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Lidzbark oddz. 200, na skarpie nad jez. Lidzbarskim	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8/53 z 1953 r.
4	52/113 /78	jałowiec pospolity <i>Juniperus communis</i> -3 szt. (2 szt. w formie krzewów o zwartej koronie)	1250- obwód korony; 507- obwód korony 47	7	w. Nowy Zieluń, w odległości ok. 200 m od szosy Lubowidz- Lidzbark, w administracji N-ctwa	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 57 poz. 43 z 23.10.1978 r. Kom. Woj. Ciech. z dn. 17.08.1978 r.
5	87/148 /79	jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	343	21	w. Dłutowo, teren parku podworskiego	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 5 poz. 39 z 29.12.1979 r. Kom. Woj. Ciech. z 23.11.1979r.
6	99/160 /80	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> - 2 szt.	320, 287	19	m. Lidzbark, przy kościółce	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 7 poz. 53 z 06.12.1980 r. Kom. Woj. Ciech. z 4.08.1980 r.
7	100/16 /80	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	274	20	m. Lidzbark, teren skweru przed stacją PKP w Lidzbarku	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 7 poz. 53 z 06.12.1980 r. Kom. Woj. Ciech. z 4.08.1980 r.
8	111/17 /280	jałowiec pospolity <i>Juniperus communis</i>	76	7	w. Tarczyny, grunt między własnością b. PGR-u i p. K. Kowalskiego, po prawej stronie drogi Kiełpiny- Tarczyny w odl. 50 m.	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8 poz. 63 z 31.12.1980 r. Kom. Woj. Ciech. z 15.12.1980 r.

9	254/31 5/86	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	234	19	m. Lidzbark przy Kościele Ewangelickim	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.
10	262/32 3/86	jesion wyniośle <i>Fraxinus excelsior</i>	433	20	m. Lidzbark, rosnący przy budynku N-ctwa Lidzbark	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.
11	263/32 4/86	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - 5 szt.	203-410	22-30	w. Klonowo, N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra, w sąsiedztwie składnicy drewna	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.
12	264/32 5/86	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> aleja 54 szt.	9-351	18	Wzdłuż drogi biegnącej od N-ctwa Lidzbark w kierunku Piaseczna	Dz. Urz. Woj. Warm- Maz Nr 161 poz. 2463 z 22.09.2011 r. Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.
13	319/38 0/89	klon pospolity <i>Acer platanoides</i> - 8 szt., lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> - 8 szt., brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> - 1 szt., dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	167-275 186-305 247, 172 192	20-24	N-ctwo Lidzbark, L- ctwo Sarnia Góra oddz. 187- wzdłuż drogi dojazdowej do osady leśniczego, od szosy Lidzbark-Brodnica	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz. 345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
14	325/38 6/89	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	336	20	m. Lidzbark Welski, ul. Garbuzy	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz. 345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
15	330/39 1/89	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	330	20	w. Klonowo- przy stacji PKP, przy budynku administrowanym przez Nctwo Lidzbark	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz. 345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
16	331/39 2/89	klon pospolity <i>Acer platanoides</i>	340	21	m. Lidzbark Welski, ul. Garbuzy	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz. 345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.

17	333/39 4/89	grusza pospolita <i>Pyrus communia</i>	410	16	w. Wąpiersk, dz. Nr 120 własność p. A. Sandwickiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz. 345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
18	361/42 2/93	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	352	21	m. Kurojady, teren ośrodka wypoczynkowego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 4 poz. 21 z 12.03.1993 r. Rozp. Nr 4/93 Woj. Ciech. z 03.03.1993 r.
19	363/42 4/93	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> - 232 szt., klon pospolity <i>Acer platanoides</i> - 37 szt., klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i> - 13 szt., kasztanowiec biały <i>Aesculus hippocastanum</i> , brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> - 9 szt., sosna pospolita <i>Pinus silvestris</i> - 2 szt., świerk pospolity <i>Picea abies</i> - 4 szt., olsza- 2 szt., dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	80-345	19-25	m. Lidzbark Welski, ciąg spacerowy nad jez. Lidzbarskim	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 11 poz. 76 z 30.07.1993 r. Rozp. Nr 22/93 Woj. Ciech. z 20.07.1993 r.
20	366/42 7/93	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	445	17	N-ctwo Lidzbark, L- ctwo Borówno oddz. 120i	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 11 poz. 76 z 30.07.1993 r. Rozp. Nr 22/93 Woj. Ciech. z 20.07.1993 r.
21	368/42 9/94	jałowiec pospolity <i>Juniperus communis</i> - trzy pniowy	50,60,27	8,5	w. Kąty, na gruntach stanowiących własność p. Adama Ługowskiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
22	369/43 0/94	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	320	22	N-ctwo Lidzbark Welski, Lctwo	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94

					Sarnia Góra oddz. 245b, nad jez. Wlecz	Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
23	371/43 2/94	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	390	28	N-ctwo Lidzbark, oddz. 238g, ok. 5 m na N od brzegu jez. Zwórzno	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
24	372/43 3/94	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	385	24	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Bryńsk Szlachecki oddz. 118j	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
25	373/43 4/94	Żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>	190	18	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Bryńsk Szlachecki oddz. 119R, przy leśniczówce w Bryńsku Szlacheckim	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
26	376/43 7/94	żywotnik olbrzymi <i>Thuja gigantea</i>	160 i 173	19	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Nowy Dwór, oddz. 6b	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
27	378/43 9/94	głaz narzutowy	735	1,1	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Klonowo, przy drodze obok szkółki w oddz. 230a	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
28	379/44 0/94	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	320	20	w. Bryńsk, przy skrzyżowaniu drogi wiejskiej w Bryńsku i drogi do Ostrowa Bryńskiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 29 poz. 203 z 30.12.1994 r. Rozp. Nr 26/94 Woj. Ciech. z 20.12.1994 r.
29	380/44 1/94	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	415	18	w. Bryńsk, na dz. Nr 199/2, własność p. Henryka Szuleckiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 29 poz. 203 z 30.12.1994 r. Rozp. Nr 26/94 Woj. Ciech. z 20.12.1994 r.
30	385/44 6/94	głaz narzutowy	594	0,9	w. Jamielnik, dz. Nr 129/11, własność p. Sławomira Mroza	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 29 poz. 203 z 30.12.1994 r. Rozp. Nr 26/94 Woj. Ciech. z 20.12.1994 r.
31	389/45 0/95	żywotnik wschodni <i>Thuja occidentalis</i>	141	9	w. Piaseczno, na terenie posesji będącej własnością N-ctwa Lidzbark, oddz. 211h	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 15 poz. 51 z 10.08.1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech. z 04.08.1995 r.
32	390/45 1/95	świerk pospolity <i>Picea abies</i>	270	32	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 15 poz. 51 z 10.08.1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech. z

					Sarnia Góra, oddz. 224h	04.08.1995 r.
33	391/45 2/95	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	325	25	N-ctwo Lidzbark, L- ctwo Sarnia Góra, oddz. 224H, skraj łąki nad jez. Wlecz	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 15 poz. 51 z 10.08.1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech. z 04.08.1995 r.
34	395/45 6/95	klon pospolity <i>Acer platanoides</i>	350	17,5	m. Lidzbark Welski, dz. 139/1, własność p. Andrzeja RóŜyckiego zam. śukowo	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 24 poz. 116 z 18.12.1995 r. Rozp. Nr 25/95 Woj. Ciech. z 18.12.1995 r.
35	399/46 0/95	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> aleja 49 szt.	125-350	20-24	w. Klonowo, przy drodze gruntowej Klonowo- Wlewsk	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 24 poz. 116 z 18.12.1995 r. Rozp. Nr 25/95 Woj. Ciech. z 18.12.1995 r.
36	410/47 1/96	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	307	20	w. Mikołajki, dz. Nr 2, własność p. Sławomira Wojenkowskiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 30 poz. 110 z 12.11.1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech. z 30.10.1996 r.
37	415/47 6/96	grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>	214	15	w. Kiełpiny, dz. 149 wchodzącej w skład drogi gminnej Kiełpiny-Rynek	w. Kiełpiny, dz. 149 wchodzącej w skład drogi gminnej Kiełpiny-Rynek
38	416/47 7/96	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	353	20	w. Kiełpiny, przy drodze krajowej Lubawa- Lidzbark (przy wejściu do S.P. W Kiełpinach)	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 30 poz. 110 z 12.11.1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech. z 30.10.1996 r.
39	417/47 8/96	lipa szerokolistna <i>Tilia platyphyllos</i>	364	20	w. Kiełpiny, przy drodze krajowej Lubawa- Lidzbark, przy Ośrodka Zdrowia	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 30 poz. 110 z 12.11.1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech. z 30.10.1996 r.
40	443/50 4/97	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	395	20	w. Klonowo, przy siedzibie N-ctwa Lidzbark	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 28/97 poz. 110 z 10.12.1997 r. Rozp. Nr 40/97 Woj. Ciech. z 08.12.1997 r.
41	445/50 6/98	buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>	293	20	w. Klonowo, na skarpie lasu nad jez. Lidzbarskim w sąsiedztwie siedziby N-ctwa Lidzbark	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 16 poz. 110 z 01.06.1998 r. Rozp. Nr 11/98 Woj. Ciech. z 28.05.1998 r.

42	938	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> o trzech pniach	210, 310, 370	20	N-ctwo Lidzbark Welski, m. Nowy Dwór 65 dz. nr 7, wł. p. A. Mejki, na prawym brzegu rz. Wkry	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 71 poz. 1204, 1999 r.
----	-----	--	------------------	----	--	--

W stosunku do wyżej wymienionych drzew na terenie Gostynińsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego wprowadzono ochronę polegającą na stosowaniu zakazów:

- a) wycinania, niszczenia lub uszkodzenia drzew,
- b) zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści,
- c) zanieczyszczania terenu i wznecania ognia w pobliżu drzew,
- d) umieszczania tablic, napisów i innych znaków,
- e) wchodzenia na drzewa,
- f) wznoszenia budowli w pobliżu drzew.

W stosunku do głazu narzutowego zabrania się m.in. uszkodzenia głazu, wznoszenia budowli i prowadzenia instalacji w jego sąsiedztwie. Zaleca się utworzenie 5-20 metrowej strefy ochronnej wokół pomników przyrody, w której nie można zmieniać warunków siedliskowych, lokalizować nowej zabudowy i zanieczyszczać teren. Wielkość strefy ochronnej uzależniona jest od wielkości korony drzew oraz zasięgu systemu korzeniowego. Zabiegi sanitarne i cięcia lecznicze oraz zabiegi związane z bezpieczeństwem ludzi mogą być wykonywane po uzyskaniu zgody właściwych Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska. Projekty przebiegu instalacji podziemnych i naziemnych oraz lokalizacja zabudowy w sąsiedztwie pomników przyrody wymagają uzgodnienia Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska¹³.

Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi¹⁴ są zastępujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty

¹³ Plan Ochrony Górznińsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego do roku 2030 (Toruń-Górzno-Czarny Bryńsk, listopad 2008 r.).

¹⁴ Art. 42 i 44 ustawy o ochronie przyrody.

nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Tabela 2. Wykaz użytków ekologicznych na terenie gminy. Źródło: RDOŚ Olsztyn.

Nazwa	Pow. (ha)	Przedmiot ochrony	Akt powołania	Dziennik Urzędowy	Cel ochrony
Bładowo	139,04	zmeliorowane torfowisko niskie	Rozporządzenie Nr 82 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Bładowo"	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1715	zachowanie cennego pod względem przyrodniczym obszaru stanowiącego ostoję ptaków wodno-błotnych oraz stworzenie naturalnej
Chełsty	14,22	fragment doliny rzeki Wel położony na północ od wsi Chełsty z wilgotnymi lasami	Rozporządzenie Nr 81 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Chełsty"	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1714	zachowanie cennego pod względem przyrodniczym obszaru stanowiącego ostoję ptaków wodno-błotnych oraz stworzenie naturalnej otuliny dla silnie meandrującej rzeki Wel..
Kurojady	2,90	zakrzaczony i zadrzewiony zakole rzeki Wel	Rozporządzenie Nr 89 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Kurojady"	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1722	jest zachowanie okresowo zalewanych łąk, z naturalną sukcesją drzew i krzewów. Obszar ten stanowi ważne siedlisko gatunków flory i fauny chronionej prawem krajowym i unijnym.
Studnia Nietoperzowa Zalesie	0,01	studnia będąca miejscem zimowania nietoperzy	Rozporządzenie Nr 47 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 10 października 2002 roku w sprawie uznania za użytek ekologiczny	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2002 r. Nr 130, poz. 1831	Zachowanie zimowiska nietoperzy
Torfowisko Wąpierskie	6,50	torfowisko przejściowe	Rozporządzenie Nr 90 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Torfowisko Wąpierskie"	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1723	zachowanie torfowiska przejściowego będącego miejscem występowania gatunków chronionych roślin.
Klonowo	5,71		Zarządzenie 13/96	Dz. Urz. Woj. z 1996 r. Nr 305, poz. 107	273t,w,274m, 283b, Śródleśne, zarastające jezioro Moczydło oraz

					bagna na jego obrzeżu
--	--	--	--	--	-----------------------

Źródło: RDOŚ Olsztyn, Nadleśnictwo Lidzbark.

W stosunku do obszarów uznanych za użytki ekologiczne obowiązują następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z bezpieczeństwem przeciwpowodziowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) umieszczania tablic reklamowych.

Projektowane formy ochrony przyrody na terenie gminy.

W „Planie Ochrony Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego do roku 2030” (Toruń-Górzno-Czarny Bryńsk, listopad 2008 r.) wskazano potrzebę uzupełnienia formą

ochrony przyrody m.in. poprzez objęcie ochroną rezerwatową obszaru „Łąki Bryńskie”. Jako podaje dokument obszar ten powinien objąć teren podmokłych łąk w dolinie Brynicy – na południe od jeziora Bryńskiego Południowego. Należy zweryfikować pierwotną powierzchnię planowanego rezerwatu przyrody (11,56 ha) i objąć ochroną najcenniejsze zbiorowiska łąk i pastwisk ze storczykami. W celu uniknięcia konfliktów społecznych ochroną objąć tereny własności Skarbu Państwa.

W Projekcie Planu Ochrony Welskiego Parku Krajobrazowego w celu ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu zaleca się wprowadzenie następujących form ochrony przyrody:

Rezerwat przyrody „Rzeka Wel” obejmujący Rzekę Wel w granicach działek ewidencyjnych wraz z pasem o szerokości 10 m po obu stronach, na odcinku od Lidzbarka do północnej granicy Parku, z wyłączeniem odcinka rzeki w granicach rezerwatu Piekiełko (73,21 ha). Wel jest rzeką „włosienicznikową”, miejscem występowania cennych gatunków: koza *Cobitis taenia*, różanka *Rodeus sericeus amarus*, piskorz *Misgurnus fossilis*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio*, minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, piekielnica *Alburnoides bipunctatus* i ryb łososiowatych.

Rezerwat przyrody „Torfowisko Kurojady” jest to śródleśne mszarne torfowisko wysokie z torfowcami *Sphagnum sp.*, turzycą bagienną *Carex limosa*, bagnicą torfową *Scheuchzeria palustris*, zlokalizowane na północ od Lidzbarka (2,63 ha).

Rezerwat przyrody „Źródlika Kiełpińskie”. Rezerwat obejmować ma śródleśne źródlika i łąg na południowy wschód od Jeziora Kiełpińskiego (5,94 ha). Śródleśny kompleks źródlisk z łągami porasta stanowisko gwiazdnicy grubolistnej *Stellaria crassifolia* i błotniczka wełnistego *Helodium blandowii*. Miejsce występowania rzadkich bezkręgowców związanych ze źródliskami oraz ostoja dużych ssaków.

Rezerwat przyrody „Bagna Jeleńskie”. Rezerwat położony na wschód od miejscowości Jeleń, tworzony przez kompleks torfowisk i jezior o powierzchni 121,42 ha. Jest to obszar największych z kompleksów torfowisk wysokich na terenie Parku z trzema jeziorami dystroficznymi. Duże populacje przygielki białej *Rhynchospora alba*, bagnicy

torfowej *Scheuchzeria palustris*, turzycy bagiennej *Carex limosa*, rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia*. Stanowisko haczykowca błyszczącego *Hamatocaulis vernicosus*. Miejsce lęgowe kilku par żurawia *Grus grus*.

Ekologiczny System Obszarów Chronionych

Zasady gospodarowania w ESOCH powinny być podporządkowane funkcjom, dla których system został stworzony, a więc funkcjom ekologicznym i ochrony środowiska. Na terenie gminy obszary te wyznaczone są wzdłuż większych cieków wodnych, płątów zieleni oraz lasów.

Realizacja wyżej przytoczonych funkcji wymaga to wyłączenia z systemu:

- lokalizacji wszelkich inwestycji mogących naruszyć równowagę ekologiczną systemu, a w szczególności lokalizację przemysłu, ferm przemysłowego tuczu trzody chlewnej, magazynów, składów i baz oraz arterii komunikacyjnych i linii wysokiego napięcia (z wyjątkiem niezbędnych przejść przez system po jak najtańszej trasie);
- składowania odpadów komunalnych, przemysłowych i energetycznych oraz lokalizacji wylewisk gnojowicy i nieczystości;
- tworzenia nasypów ziemnych sytuowanych poprzecznie do przebiegu dolin rzecznych;
- lokalizowanie agresywnych i monolitycznych form zabudowy kubaturowej.

Ponieważ ESOCH powinien stanowić obszary zasilania ekologicznego dla pozostałych terenów, znajdujących się poza systemem, więc plan ochrony parku krajobrazowego i studium gminy przywiązuje szczególnie istotną wagę do gospodarowania zasobami przyrody w systemie.

Dotyczy to głównie:

- dostosowania zakresu zagospodarowania rekreacyjnego do chłonności rekreacyjnej środowiska;
- ograniczenia eksploatacji zasobów wód podziemnych;
- ekologizowanie produkcji rolnej;
- przekwalifikowania większej części lasów produkcyjnych na lasy ochronne oraz właściwego gospodarowania zasobami dla potrzeb nowej funkcji.

Kształtowanie struktury ekologicznej w ESOCH powinno zmierzać w kierunku wzmocnienia i wzbogacenia systemu o nowe walory ekologiczne. Do preferowanych działań w tym kierunku plan ochrony parku zalicza:

- dolesienie i przebudowę drzewostanów na bardziej odporne;
- zadrzewiania (śródpolne, śródłąkowe i odbudowę biologiczną cieków);
- tworzenie nowych powiązań ekologicznych i ekologiczno-funkcjonalnych w ramach systemu oraz między nim a sąsiednimi, aktywnymi ekologicznie terenami;
- udrażnianie systemu poprzez likwidację i neutralizację barier ekologicznych;
- rewaloryzację terenów zdegradowanych.

Korytarze ekologiczne

Według systemu ECONET (Liro,1998) przez teren gminy przebiega obszar węzłowy o znaczeniu krajowym 8K- obszar Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego. Ponadto przebiegają również korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym Górnej Wkry oraz Wkry¹⁵. Przez teren gminy przebiega Dolina Drwęcy-Dolina Dolnej Wisły Wschodni oraz Puszcza Biała-Dolina Drwęcy¹⁶.

1.4. Leśnictwo

Lasy objęte są ochroną na podstawie *Ustawy z dn. 28.09.1991r. o lasach* (Dz.U.1991.101.444, ze zmianami) oraz *Ustawy z dn.3.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz.U.1995.16.78, ze zmianami).

Gmina Lidzbark położona jest w Nadleśnictwie Lidzbark. Lasy i grunty Nadleśnictwa Lidzbark wg aktualnej regionalizacji przyrodniczo- leśnej położone są w obrębie trzech krain gmina Lidzbark położona jest w dwóch z nich:

- I Bałtyckiej mezoregion Garbu Lubawskiego (część gminy na północ od Lidzbarka),

¹⁵ objaśnienia do mapy geologiczno-gospodarczej Polski, Frankiewicz A., Warszawa 2004.

¹⁶ Geoserwis GDOŚ, stan na listopad 2013.

- III Wielkopolsko-Pomorska mezoregion Równina Urszulańska (część gminy na południe od Lidzbarka),
- III Wielkopolsko-Pomorska mezoregion Doliny Drwęcy pomiędzy mezoregionem Garb Lubawski, a Równina Urszulańska.

Lasy na terenie gminy zajmują powierzchnie 12137 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione 122 ha, co stanowi łącznie 12259 ha. Tereny te stanowią ponad 49% całej powierzchni gminy. Na terenie miasta lasy zajmują 91 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione 1 ha, co stanowi łącznie 92 ha.

Łącznie na terenie całej jednostki znajduje się 12228 ha lasów i 123 ha gruntów zadrzewionych i zakrzewionych (12351 ha).

Rozległe pola sandrowe położone w południowo-wschodniej części gminy porastają bory sosnowe i mieszane. Na obszarach moren występują lasy łąkowe. Wilgotne doliny rzek i drobnych cieków na podłożu mineralnym lub mineralno-torfowym pospolicie porastają zbiorowiska łąkowe. Na glebach organicznych o wysokim poziomie wód gruntowych, nieopodal jezior występują olsy i zarośla łąkowe.

Lasy na terenie gminy w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe zajmują 10862 ha, w posiadaniu gminy 5 ha, grunty osób fizycznych 1198 ha, kościołów i związków wyznaniowych 38 ha. Lasy na terenie miasta w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe zajmują 65 ha, w posiadaniu Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste 1 ha, grunty Spółek SP 1 ha, grunty gmin i zw. międzygm. przekazanych w użytkowanie wieczyste 22 ha, grunty osób fizycznych 3 ha.

Zestawienie kategorii ochronności w obrębach Lidzbark:

- rezerwaty - 81,99 ha,
- lasy ochronne – 681,25 ha:
 - glebochronne- 406,22 ha,
 - wodochronne – 108,17 ha,
 - wyłącznie drzewostany nasienne 60,29 ha,
 - ostoje zw. chronionych – 37,28 ha,
 - w granicach administracyjnych miast 51,70 ha,
 - lasy szczególnie dla obrony kraju – 17,59 ha,
- lasy gospodarcze 5958,53 ha.

Zestawienie kategorii ochronności w obrębach Kostkowo:

- rezerwaty - 103,39 ha,
- lasy ochronne – 352,80 ha:
 - glebochronne- 6,60 ha,
 - wodochronne – 316,09 ha,
 - wyłącznie drzewostany nasienne - 10,36 ha,
 - ostoje zw. chronionych – 19,75 ha,
- lasy gospodarcze - 9194,54 ha.

Lasy o szczególnych walorach przyrodniczych – HCVF (High Conservation Value Forests)

Tabela 3 Kategorie HCVF wraz ze sposobem gospodarowania na terenie gminy Lidzbark.

Źródło: <http://lidzbark.olsztyn.lasy.gov.pl/>

HCVF	Nazwa obiektu	Zasady gospodarowania
1.1.1a	Rezerwat Klonowo, Rezerwat Jar Brynicy	Zabiegi ochronne na tych obszarach wynikają z potrzeb ochrony przyrody, a są realizowane na podstawie planów ochrony przyrody. Zaś w sytuacjach nie przewidzianych tymi aktami na podstawie decyzja wydawanych przez podmiot prowadzący nadzór nad rezerwatem
1.1.b	Welski Park Krajobrazowy Górnięńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy	Zabiegi ochronne w parkach krajobrazowych wynikają z potrzeb ochrony przyrody, a są realizowane na podstawie planów ochrony parków krajobrazowych.
1.2	Strefy ochronne ptaków drapieżnych i bociana czarnego Stanowiska roślin i zwierząt wymienionych w zał. Dyrektywy Siedliskowej	Gospodarowanie jest prowadzone w sposób pozwalający na zachowanie populacji i siedlisk odpowiednich gatunków we "właściwym stanie ochrony". Szczegółowe kryteria ochrony określone są dla każdego gatunku z osobna. Dla gatunków podlegających ochronie strefowej zasady gospodarowania określono w decyzjach o powołaniu stref. W przypadkach stwierdzonych stanowisk zwierząt podlegających ochronie gatunkowej, nie wymagających tworzenia stref ochronnych, prace gospodarcze wykonywane są wg wskazań PUL po dokonaniu oceny oddziaływania zabiegu na różnorodność biologiczną w celu ograniczenia potencjalnych negatywnych skutków zabiegu dla bioróżnorodności.
2	SOO „Ostoja Lidzbarska” SOO „Ostoja Welska” SOO „Przełomowa Dolina Rzeki Wel” OSO „Dolina Wkry i Mławki”	Zadania gospodarcze realizowane są zgodnie z PUL. Przy planowaniu i wykonywaniu zabiegów uwzględnia się wytyczne zawarte w „Poradniku ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – poradnik metodyczny”.
3.1	Świetlista dąbrowa (91I0) Bory bagienne (91D0-2) Brzezina bagienna (91D0-1)	Świetlistą dąbrowę włączono do gospodarstwa specjalnego w porozumieniu z pracownikiem naukowym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – prof. dr hab. Tomaszem Załuskim. Bory bagienne włączono do grupy lasów nie objętych gospodarowaniem. W przypadku, jeśli nie są objęte ustawowymi formami ochrony przyrody, pozostają bez ingerencji, chyba że wystąpią szczególne potrzeby przyrodnicze przy uwzględnieniu wytycznych zawartych w „Poradniku ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – poradnik metodyczny”.
3.2	Grąd subkontynentalny i środkowoeuropejski (9170) Łęgi olszowe, olszowo-jesionowe i jesionowe (91E0b)	Gospodarowanie na obszarze siedlisk z kategorii 3.2. ma na celu zachowanie przedmiotów ochrony we "właściwym stanie ochrony". Najcenniejsza część siedlisk znajduje się w d-stanach wodochronnych. Na pozostałych prowadzona jest gospodarka zgodnie z PUL. Przy planowaniu i wykonywaniu zabiegów uwzględnia się wytyczne zawarte w „Poradniku ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – poradnik metodyczny”, a także wykonuje się ocenę oddziaływania zabiegu na różnorodność biologiczną

		eliminując ewentualne zagrożenia mogące ujemnie wpływać na chronione siedlisko.
4.1	Lasy wodochronne 118, obr Kostkowo	sytuacji, gdy powierzchnia tych lasów pokrywa się z innymi kategoriami HCWF stosujemy wyżej opisane zasady. W pozostałych przypadkach gospodarujemy zgodnie z PUL, co zapewni stałą obecność szaty leśnej i zachowanie ciągłości pełnionej funkcji wodochronnej
4.2	Lasy glebochronne	Obowiązuje zasada trwałości szaty leśnej i umiarkowanego stosowania cięć pielęgnacyjnych, sanitarnych i odnowieniowych oraz dąży się do wytworzenia dolnego piętra lub podszytu. Gospodarowanie jest zgodne z Zasadami Hodowli Lasu.
6	Mogiły, cmentarze leśne, miejsca pamięci, pomnikowe kamienie	Lasy tej kategorii wyznaczono na podstawie wstępnych wyników konsultacji społecznych. Zagospodarowanie uwzględnia wolę i opinię lokalnej społeczności.

Lokalizacja poszczególnych terenów dostępna jest na stronie internetowej Nadleśnictwa Lidzbark

Czynniki mające wpływ na stan drzewostanów.

Jednym z czynników wpływających na stan drzewostanów są szkody powodowane przez owady. W związku z tym, iż na terenie całego Nadleśnictwa przeważają drzewostany sosnowe (87,15%) występujące przeważnie na siedliskach borowych i LMśw zagrożone są one takimi szkodnikami jak brudnica mniszka, poproch cetyniak, osnuja gwieździsta, borecznik sosnowy, igłówka sosnowa, smolik znaczony, cetyniec, szeliniak sosnowiec. W uprawach i szkółkach znajdują się pędraki chrabąszczy, szeliniaki, sieciech niegłębek, smolnik znaczony, zbójniki sosnowe, mszyce. Największe szkody na terenie Nadleśnictwa powodowane są przez ssaki, głównie zwierzynę płową niszczące głównie młodniki i uprawy w trakcie wegetacji oraz w mniejszym stopniu przez myszowate. Kolejnym czynnikiem są szkody powodowane przez patogeniczne grzyby głównie hubę korzeniową i opieńkę miodną. Do czynników abiotycznych wpływających na stan drzewostanów zaliczyć można huraganowe wiatru siejące zniszczenia głównie w drzewostanach sosnowych. Niedobory wody również wpływają na stan drzew, jednakże ze względu na urozmaiconą sieć hydrologiczną na tym terenie jej wpływy są niewielkie.

Istotny wpływ na stan zdrowotny lasu ma człowiek. Powodowane przez niego zaprószenia ognia są szczególnie niebezpieczne zarówno dla drzewostanu jak i dla wszystkich mieszkańców lasu. Na zmniejszenie zagrożenia wpływają tu urozmaicone siedliska, wilgotność oraz duży udział gatunków liściastych. Lasy Nadleśnictwa zaliczane są do II kategorii zagrożenia pożarowego średnio rocznie odnotowuje się 2,2 pożary zagrożenie nasila się w okresie wiosennym i letnim. Innymi destrukcyjnymi praktykami człowieka jest wywożenie śmieci do lasu, kłusownictwo i wnykarstwo, nielegalne pozyskiwanie „choinek” w okresie przedświątecznym, nadmierna penetracja lasów w czasie zbiorów grzybów i jagód. Obecność człowieka w lesie poza wytypowanymi ścieżkami prowadzić może do niszczenia roślin, łamania gałęzi, wycinania drzew, płoszenia i zakłócania spokoju zwierząt w przypadku przebywania zbyt blisko ich miejsc bytowania będących pod ścisłą ochroną.

W celu ochrony różnorodności biologicznej na terenie Nadleśnictwa prowadzone są metody ochrony in situ. Formami tej ochrony na terenie Nadleśnictwa są m.in. drzewostany nasienne, plantacyjne uprawy nasienne i plantacje nasienne itd. W celu ochrony lasu przed szkodnikami to wykorzystuje się remizy poprzez obsadzenie ich m.in. roślinami nektarodajnymi, wykłada się również budki lęgowe dla ptaków.

Istotną częścią ekosystemu lasu jest granica rolno – leśna będąca przejściem między lasem, a polem, łąkami jest to kilkudziesięciometrowe obrzeże lasu (10-30 m) pełniące strefę buforową lasu. Strefa ta winna składać się z trzech stref: krzewiastej 3-5 m, drzewiasto-krzewiastej ok. 5 m i drzewiastej 10-20 m.

1.5. Fauna i flora

Fauna i flora terenu opracowania została szczegółowo zinwentaryzowana w powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej dla gminy Lidzbark, w związku z czym informacje o różnorodności fauny i flory na tym terenie pochodzą m.in. wyżej wymienionego dokumentu.

Według podziału geobotanicznego gmina znajduje się w obszarze Okręgu Iławskiego w Krainie Pojezierzy Pomorskich. Wskazano iż na tym terenie spotyka się wschodni zasięg buka z zachodnim zasięgiem świerka. Jak wynika z danych z inwentaryzacji¹⁷ bogactwo roślin badane było na terenie gminy już od 1881 roku, aż do chwili obecnej m.in. przy okazji przeprowadzania dokumentacji proponowanych oraz istniejących form ochrony przyrody. Przeprowadzone w tym czasie badania pozwoliły wyróżnić na terenie gminy:

- 119 jednostek fitosocjologicznych,
- 85 zespołów roślinnych,
- 34 zbiorowiska o nie w pełni określonej randze.

Zbiorowiska wodne

Z racji na bogatą różnorodność zbiorników wodnych zarówno liczne rzeki, jeziora przepływowe, jeziora bezodpływowe, doły potorfowe, drobne bezimienne cieki oraz rowy melioracyjne roślinność wodna różnych klas posiada tu dogodne warunki do rozwoju.

W zatokach jezior, zakolach rzek, dołach potorfowych, sadzawkach wiejskich na terenie gminy pospolitym zespołem jest zbiorowisko Spirodela wielkokorzennej, rzęsy drobnej i trójrowkowej.

Bagno Jeleńskie zasiedla wgłębka wodna, okrężnica bagienna, jezioro Wlecz bogate jest w glony z rodzaju zielenice (ramiennic). Wody strefy przybrzeżnej jezior, rzeki Wel i Brynicy o spokojnym nurcie zdobią liście i kwiaty lili wodnych, grążela żółtego i grążela białego, rzadziej osoki aloesowej, żabiścieku pływającego. Jezioro Piaseczenko jest obfite w mchy, torfowce.

¹⁷ Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza dla gminy Lidzbark.

Zbiorowiska torfowiskowe

Na terenie gminy występują torfowiska niskie i przejściowe, będące naturalnym magazynem wody, wpływającym również na mikroklimat oraz miejscem schronienia. W składzie gatunkowym torfowisk wyróżniono turzycę bagienną, bagnice torfową, przygielkę błotną, rosiczkę okrągłolistną.

Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe

*Łąki na terenie gminy zajmują 1066 ha, zaś pastwiska 68 2ha, co stanowi 7% powierzchni gminy. Łąki i pastwiska znajdują się w dolinach rzek, sąsiedztwie jezior. Wilgotne łąki w składzie gatunkowym posiadają wiązówkę błotną, kuklika zwistęgo, bodziszka błotnego rzadziej kozłek lekarski, krwawnica pospolita oraz tojeść pospolita. Łąki trzęślicowe rozwijają się w okolicy Baryczy, w pobliżu torfowisk w postaci niewielkich płatów. Najczęściej występują tu łąki sitowo-trzęślicowe. Łąki te występują na „Jeleńskich Bagnach” oraz Bryńska Szlacheckiego. Z zespołu tego pozyskuje się mało wartościowe siano, w związku z czym nie posiadają dużej wartości użytkowej. Łąki świeże należące do klasy *Molinio-Arrhenatheretea* reprezentowane są do zbiorowisk okresowo wilgotnych, żyznych łąk kośnych z gatunkiem charakterystycznym śmiałkiem darniowym. W obrębie torfowisk stwierdzono zbiorowiska z dużym udziałem gęsiówki piaskowej, kłosówki wełniastej, kozłka dwupiennego oraz ostrożeń błotny. Łąki świeże z rzędu *Arrhenatheretalia elatioris* używane są jako łąki kośne tworzone przez takie gat. jak rajgras wyniosły, kupkówka pospolita, barszcz syberyjski, przetacznik ożankowy, kostrzewa czerwona, kostrzewa łąkowa i przytulia pospolita.*

Murawy, wrzosowiska i ciepłolubne okrajki.

Zajmują one zbocza dolin, tereny niedostępne pod uprawę lub koszenie, skraje lasów i rynien jeziornych, wyjątkowe gleby porolne. Murawy szczotlichowe występują w okolicy wsi Bryńsk na siedliskach ubogich i suchych. Murawy te tworzą szczotlicha siwa, szczaw polny, sporek wiosenny, czerwica trwały oraz chroszcz nagotodygowy. W dolinie Brynicy i Welu na piaszczystych wyniesieniach wśród łąk sporadycznie spotkać można zawciąg pospolity, goździka kropkowanego oraz rogownicę polną. Skarpy przydrożne i zbocza porastają wiechlina spłaszczona, bylica polna, smagliczka kielichowata. Jałowe łąki porastają wrzosy i bliźniczki psiej-trawki. Skraje lasów i zarośli porasta koniczyna dwukłosa, rzepik pospolity, koniczyna pogięta, lucerna sierpowata.

Zbiorowiska synantropijne

Zbiorowiska przystosowane do działań człowieka lub z gatunkami obcego pochodzenia wykształciły się na zrębach lub śródleśnych polach, glebach zasobnych w azot i inne składniki odżywcze. Na glebach tych rośnie trybuła leśna, pokrzywa zwyczajna, jeżyna popielica, w rejonie wysypisk rośnie mierznica czarna. Podwórkom, drogom polnym towarzyszą gatunki odporne na wydeptywanie np. rdestr ptasi, rumianek bezłodygowy, wiechlina roczna. Przy zabudowaniach obiektów gospodarczych rośnie zespół pokrzywy i ślazu zaniedbanego. Roślinność segetalna towarzysząca roślinom okopowym reprezentowana jest przez wiczomlec obrotny, dymnicę pospolitą. W uprawach zbożowych przoduje wyka czteronasienna, a rzadziej maruna bezwonna.

Wykaz gat. objętych ochroną częściową:

- paprotka zwyczajna,
- bagno zwyczajne,
- kopytnik pospolity,
- mącznica lekarska
- grzybienie białe,
- marzanka wonna,
- grzybienie białe,
- kalina koralowa,
- porzeczka czarna,
- konwalia majowa,
- kruszyna pospolita,
- turówka leśna,
- pierwiosnka lekarska,

Wykaz gat. objętych ochroną ścisłą:

- widłak wroniec,
- sasanka otwarta,
- widłak jałowcowy,
- grążel żółty,
- widłak goździsty,
- rosiczka okrągłolistna,
- widłak spłaszczony,
- rosiczka długolistna,
- pluskwica europejska,
- rojnik pospolity,
- orlik pospolity,
- wawrzynek wilczełyko,

- bluszcz pospolity,
- pomocnik baldaszkowy,
- naparstnica zwyczajna,
- zimoziół północny,
- lilia złotogłów,
- storczyk krwisty,
- storczyk szerokolistny,
- storczyk Fuchsa,
- podkolan biały,
- podkolan zielony,
- kruszczyk błotny,
- listeria jajowata,
- gnieźnik leśny,
- tajeża jednolistna,
- lipiennik Loesela.

Spośród całkowicie chronionych gat. grzybów zaliczono tu szmaciak gałęzisty, sromotnik bezwstydy i niektóre gat. z rodziny smardzowatych) częściowo chronione porosty płucnica i brodaczka zwyczajna. Rozpoznano tu gat. reliktowe:

- mchów - krzywosz lśniący, tujowiec i mszar,
- kwiatów – fiołek torfowy i zimoziół północny arnika górską

Fauna

Świat zwierzęcy obszaru gminy jest równie bogaty jak świat roślin. Na terenie gminy rozpoznano 47 gat. ssaków. Spośród nietoperzy napotkano na nocka Natterera, nocka łydkonosego (j.:Tarczyńskie, Grądy i Wlecz), mroczka późnego, karlika malutkiego, karlika większego, borowca wielkiego oraz gacka brunatnego. Na terenie gminy rozpoznano 165 gat. ptaków. Większość z nich obserwowana była w czasie przelotów wiosennych i jesiennych (np. nur czarnoszyi, kormoran czarny, łabędź krzykliwy, świstun, tracz bielaczek, batalion). Na terenie gminy gat. licznie lęgowymi są m.in. przepiórka, pierwiosnek, piecuszek, bogatka, lęgowe: gągoł, orlik krzykliwy i błotniak zbożowy. Herpetofauna reprezentowana jest przez 12 gat. płazów i 5 gat. gadów. Wśród płazów, najliczniej występuje ropucha paskówka. Zagrozeniem dla nich jest obniżający się poziom wód gruntowych (zanik miejsc rozrodu). Wśród gadów najczęściej spotykano zaskrońca, rzadziej żmije zygzakowatą.

W celu ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową na terenie Nadleśnictwa Lidzbark ustalono strefy ochrony wokół gniazd ptaków:

8 stref orlika krzykliwego

1 strefa bociana czarnego

1 strefa bielika.

1.6. Budowa geologiczna i rzeźba terenu¹⁸¹⁹

Teren gminy położony jest w obrębie rozległego obniżenia erozyjno-egzaracyjnego (depresji Lidzbarka Welskiego), które zostało utworzone w podłożu utworów czwartorzędowych. Na dnie depresji nawiercono osady starszego trzeciorzędu. Utwory młodszego trzeciorzędu stwierdzono w obrębie elewacji i stokach depresji. Osady trzeciorzędu wykształcone są jako piaski i margle piaszczyste z mikrofauną paleocenu oraz jako piaski margliste i piaski kwarcowo-glaukonitowe oligocenu. Osady czwartorzędu posiadają miąższość 297,7m w okolicy Lidzbarka Welskiego, osady plejstocenu zaliczono do czterech zlodowaceń.

Powstałe w podczas zlodowacenia Narwi tworzą poziom gliny zwałowej nadbudowany piaskami i mułkami zastoiskowymi.

Osady interglacjału (**okresu międzyzlodowcowego**) augustowskiego tworzą piaski, mułki rzeczne występujące w dolinie rzecznej wyciętej do głębokości 25 m w glinach zwałowych.

Podczas zlodowacenia południowopolskiego wyróżniono trzy poziomy glacialne rozdzielone utworami wodnolodowcowymi i zastoiskowymi. tworzone przez mułki, piaski zastoiskowe, gliny zwałowe, ily i mułki zastoiskowe.

Osady interglacjału wielkiego reprezentowane są przez: piaski, mułki i ily rzeczne, rzeczno-jeziorne i jeziorne o miąższości od 60 m do 90 m.

Osady zlodowaceń środkowopolskich tworzą dwa kompleksy glacialne związane ze zlodowaceniem Odry i Warty z takimi osadom zlodowacenia Odry jak ily i piaski zastoiskowe górne, piaski i mułki wodnolodowcowe stadiału dolnego oraz mułki i piaski

¹⁸ objaśnienia do mapy geologiczno-gospodarczej Polski, Arkusz Lidzbark Welski, Frankiwiewicz A., 2004, PIG.

¹⁹ objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski, Arkusz Lidzbark Welski, Wysota W., 2002, PIG.

zastoiskowe i gliny zwałowe stadiału górnego. Osady te rozdzielone są piaskami rzecznyymi. Osady zlodowacenia Warty składają się z piasków i żwirów wodnolodowcowych, glin zwałowych, iłów, mułków i piasków zastoiskowych. Osady zlodowaceń północnopolskich reprezentowane są przez piaski i żwiry wodnolodowcowe, gliny zwałowe, ily i mułki zastoiskowe itd. Największe znaczenie na ukształtowanie powierzchni gminy miały procesy zachodzące w środkowym i górnym stadiale zlodowacenia Warty oraz w czasie zlodowacenia Warty i w czasie zlodowacenia Wisły.

Osady holocenijskie na terenie gminy są reprezentowane przez piaski pyłowe i żwiry zwietrzelinowe, piaski i gliny deluwialne występujące w dolnych partiach stoków doliny Warty, w dnach suchych dolin), ily, mułki, piaski i żwiry tarasów zalewowych Wkry, piaski i mułki jeziorne (tworzące tarasy jeziorne nad j. Lidzbarskim), gytie, piaski numułowe namuły torfowe i torfy, piaski rzeczne delt, piaski i żwiry stożków napływowych oraz namuły den dolinnych i zagłębień bezodpływowych.

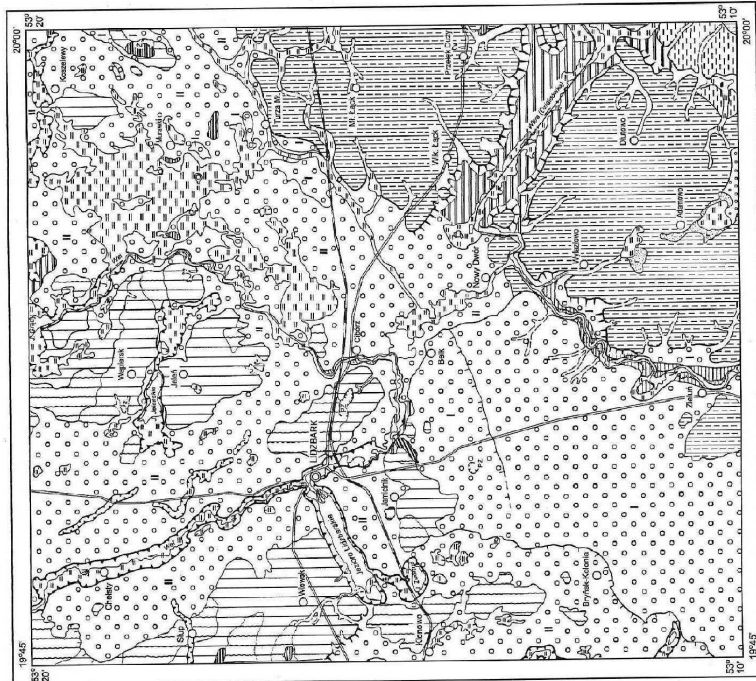
Jak wspomniano już wcześniej rzeźba terenu została głównie ukształtowana po stadiale górnym zlodowacenia Warty. Podczas stadiału Świecia lądolód prawdopodobnie dotarł po okolice Klonowa, Bryńska Kolonii i Lidzbarka. Podczas zasięgu lądolodu w stadiale górnym ukształtowały się dwa loby lodowcowe: lob Bryńska oraz lob Lidzbarka Welskiego. Na kontakcie z czołem lądolodu lobu Bryńska oraz lobu Lidzbarka Welskiego uformowały się skarpy kontaktu lodowego. W tym okresie powstały rynny subglacjalne (m.in. Jezior Bryńskich oraz Jeziora Lidzbarskiego), a także I poziom sandrowy na wschód od Bryńska Kolonii i na południe od Lidzbarka. Z niewielką oscylacją lądolodu w zachodniej części lobu Lidzbarka Welskiego związane było powstanie spiętrzonej moreny czołowej na południe od Lidzbarka. Podczas postoju lądolodu w subfazie-dobrzyńskiej powstała morena czołowa akumulacyjna w okolicy Słupa oraz skarpa kontaktu lodowego na zachód od Chelst. Po degradacji tego obszaru, u schyłku zlodowacenia Wisły powstały nowe formy rzeźby terenu i osady. W dolinach rzecznych utworzyły się tarasy nadzalewowe: I taras nadzalewowy w dolinie Welu i II tras nadzalewowych w dolinie Wkry. Z opisywanego wyżej okresu istnieje sucha obecnie dolina Prawelu między Ciborzem, a Nowym Dworem. W okresie holocenijskim w dolinie Welu tworzyły się doliny rzeczne²⁰.

²⁰ Objasnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski, Arkusz Lidzbark Welski, Wysota W., 2002, PIG.

Objaśnienia do Szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50 000
Ark. Lidzbark Welski (207)

SZKIC GEOMORFOLOGICZNY

Skala 1:100 000

<p>Formy lodowcowe</p> <p>Wysoczyzna morenowa płaska (wysokości względne do 2 m, nachylenie do 2°)</p> <p>Wysoczyzna morenowa łagodna (wysokości względne 2-6 m, nachylenie do 5°)</p> <p>Moony czubowe:</p> <p>a) przeważnie akumulacyjne</p> <p>b) przeważnie spięzżone</p> <p>Formy wodolodowcowe</p> <p>Starpy kontaktu lodowcowego</p> <p>Równiny wezindolowcowe w ogólności</p> <p>Równiny sanrowe: I – poziom miedzy</p> <p>II – poziom starszy</p> <p>Równiny zasobiskowe</p> <p>Kany</p> <p>Ryiny autogeniczne</p> <p>Ryiny wykształcone przez czki</p> <p>Łęczętowo przez nie przekształcone</p> <p>Zagłębienia powstałe po matwym lodzie</p>	<p>Formy denudacyjne</p> <p>Równiny denudacyjne</p> <p>Wysoczyzna morenowa częściowo przekształcona denudacyjnie</p> <p>Niecki korazyjno-denudacyjne</p> <p>Szczyt stłaby</p> <p>Dolinki denudacyjne</p> <p>Stożki napływowe</p> <p>Długie stożki</p> <p>Formy jeziorne</p> <p>Równiny jeziorne</p> <p>Formy utworzone przez nieliność</p> <p>Równiny terfowe</p> <p>Formy antropogeniczne</p> <p>Kanawy</p> <p>Zwirotnie (Z), płaskowinie-żwirwiny (FZ) i płaskowiny (F)</p> <p>Groździska</p>
---	---

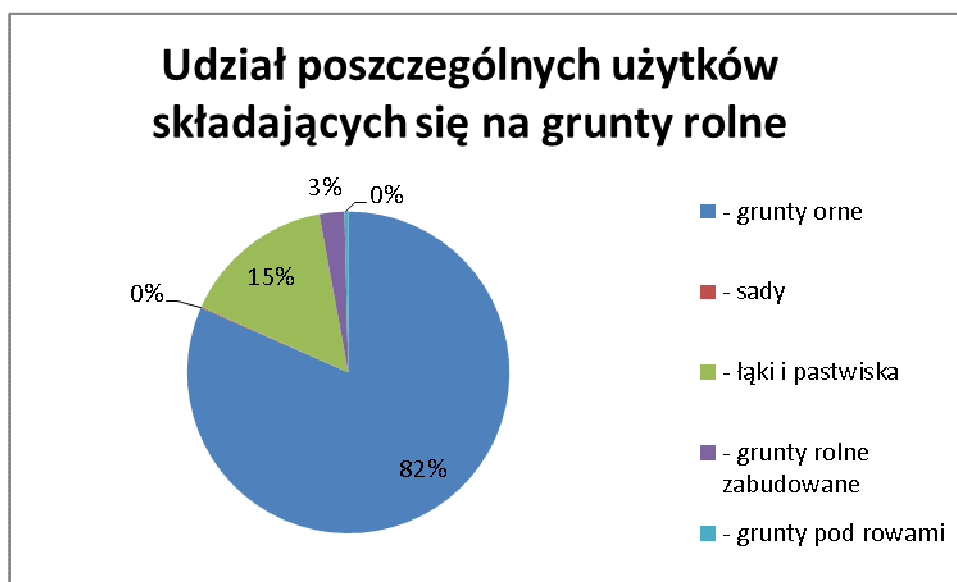
<p>Formy rzeczne</p> <p>Dna dolin rzecznych, tarasy zalawowe</p> <p>Tarasy akumulacyjne w dolinach rzecznych</p> <p>Tarasy erozyjno-akumulacyjne w dolinach rzecznych</p> <p>Doliny rzeczne</p> <p>Krawędzie i stożki:</p> <p>a - wysoczyzny i poziomów sandurowych, b - tarasów</p> <p>Dolinki, parowy i młode rozcięcia erozyjne</p>	<p>Opracował: W. WYSOTA</p>
---	-----------------------------

© Copyright by Międzysowa Srodowiska and Paleogeograficzny Instytut Geologiczny, Warszawa 2002

Rys. Objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski, Arkusz Lidzbark Welski, Wysota W., 2002, PIG

1.7. Przydatność rolnicza gleb

Grunty rolne zajmują w gminie 11355 ha, z czego grunty orne zajmują 9265 ha, sady 12 ha, łąki i pastwiska 1749 ha grunty rolne zabudowane, 286 ha zaś grunty rolne pod rowami 43ha. Udział procentowy poszczególnych użytków obrazuje wykres poniżej.

Rysunek 7. Udział poszczególnych użytków składających się na grunty rolne.

Źródło: Dane ze Starostwa Powiatowego w Działdowie, stan na 2012 r.

Na terenie gminy przeważają gleby androgeniczne utworzone bez udziału materiałów i czynników zewnętrznych przeważają gleby rdzawe i bielcowe pod lasami, gleby rdzawe na kompleksach 6-żytnim słabym i 7-żytnim bardzo słabym, gleby brunatne kompleksu żytniego 4-bardzo dobrego oraz 5-dobrego. Niewielki udział stanowią gleby płowe. Gleby semihydrogeniczne powstałe w warunkach okresowego silnego uwilgotnienia znajdują się w czarnej ziemi oraz gleby glejowe. Czarne ziemie występują pod łąkami odwadniającymi teren przyległy do Wkry (Działdówki) w okolicy Zdrojek, Dłutowa oraz w dolinie Wkry, łąkach otaczających jezioro Lidzbarskie, j. Zakrocz, polanach śródleśnych otaczających zbiorniki bezodpływowe oraz nieużytkach na wschód od miejscowości Jeleń. Gleby glejowe tworzą kompleks użytków zielonych słabych i bardzo słabych na wschód od Starego Dłutowa. Gleby hydrogeniczne powstały w wyniku kształtowania utworów pod wpływem wody stojącej lub przepływowej, na terenie gminy są to gleby torfowe torowisk niskich i torfowo-mułowe, gleby torfowo-mułowe, gleby murszowe i murszaste. Gleby torfowe torowisk

niskich i torfowo-mułowe, znajdują się pod łąkami tworzącymi użytki zielone średnie położone w dopływie Wdy-Martwicy, użytku ekologicznym Bładowo. Gleby torfowo-mułowe tworzą łąki Kurojady, podmokłe łąki za zachód od jeziora Grądy. Gleby glejowe znajdują się na łąkach przyległych do jeziora Grodno, łąki wzdłuż rowów odwadniających tereny z okolic Wawrowa, Marszewnica. Gleby napływowe, mady znajdują się w łąkach położonych wzdłuż Wkry. Najpopularniejszą uprawą w gminie są zboża, stanowiące 50,07% powierzchni wszystkich zasiewów. Najmniejsza powierzchnia dotyczy buraków cukrowych. Z racji na wysoki wskaźnik użytków zielonych najwięcej gospodarstw prowadzi chów i hodowlę bydła. Na terenie gminy gospodarstwa rolne zajmują znaczne powierzchnie, jednak wiele jest również małych gospodarstw rolnych do 1 ha. Najwięcej jest jednak gospodarstw o powierzchni od 1 ha – 5 ha.

Tabela 4. Zestawienie klasyfikacji gleb – grunty orne na terenie gminy.

Powiat/gmina	Klasa bonitacyjna gruntów ornych w ujęciu powierzchniowym									
	[ha]									
	I	II	III a	III b	IV a	IV b	V	VI	VI Z	N
Działdowski	0	7	754	3 088	10 138	13 652	14 530	5 312	132	47 613
Lidzbark	0	0	36	249	1 464	2 611	3 399	1 861	100	5

Źródło: Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego Rejon Doradczy Działdowo.

Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej dla gminie Lidzbark wynosi 37 jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego, który wynosi 65,5 pkt i mieści się w przedziale średnio korzystnych warunków do produkcji rolnej.

Tabela 5. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenie gminy.

Gmina	Ocena gleb w punktach IUNG	
	Wskaźnik bonitacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (przedział)	Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej
Lidzbark	55,1 – 60,0	37,0

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego Olsztyn 2002 r.

1.8. Złóża i obszary górnicze

Na terenie gminy Lidzbark zlokalizowano 2 złoża kruszyw „Lidzbark Welski” PC 3851 i „Lidzbark Welski” PB 4594 (PIG, stan na 2012). Pokłady kruszyw zalegają w osadach czwartorzędowych, które ze względu na płytkość zalegania są łatwe do eksploatacji na skalę przemysłową. Ze złoża kopaliny pospolitej „Lidzbark Welski” PC 3851 wydobywane były piaski kwarcowe d/p cegły wapienno-piaskowej. Złóże posiada powierzchnię 3,45 ha. Eksploatacja złoża została zaniechana ze względu na postawienie użytkownika w stan likwidacji. Teren złoża jest przekształcony w znacznej części w wyniku prowadzonej od lat eksploatacji. Dlatego też zalecana jest jego rekultywacja.

Złóże kopaliny „Lidzbark Welski” PB 4594 pospolitej piaski kwarcowe d/p betonów komórkowych. Złóże posiada powierzchnię 42,60 ha., średnią grubość nakładu 0,60 m, średnią miąższość złoża wynosi 10,00 m. Złóże to posiada koncesję na wydobywanie kruszyw wydaną decyzją OSL.IV.7512/32/98, zmieniona decyzją Z1.OŚ.GW.7512-65/08/09, a następnie Z1:OŚGW.7512-21/09 z 9.07.2009 roku wydana przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Obszar górniczy i teren górniczy Lidzbark Welski IA (nr obszaru górniczego w rejestrze 10-14/3/190) posiada powierzchnię 250 000 m². Jak podaje ustawa geologiczne i górnicze²¹ terenem górniczym jest przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego zaś obszarem górniczym przestrzeń, w granicach której przedsiębiorca jest uprawniony do wydobywania kopaliny, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów oraz prowadzenia robót górniczych niezbędnych do wykonywania koncesji.

Dla obu złóż przewidziana jest leśna rekultywacja terenu. Ze względu na bliskość złóż względem zabudowy miejskiej oraz lokalizacji w granicach Welskiego Parku Krajobrazowego złoża uznano za konfliktowe.

²¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze, art. 6.

Prace geologiczne²² przeprowadzone w latach powojennych doprowadziły do udokumentowania złóż kruszywa naturalnego i piasków kwarcowych oraz wskazały obecność nagromadzeń żwirowych, piaskowo-żwirowych i utworów piaszczystych. W północnej oraz zachodniej części gminy występują piaski, piaski ze żwirami akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej. Na terenie gminy wyznaczono obszary perspektywistyczne występowania kruszywa naturalnego. Zaliczono do nich piaski i żwiry o miąższości 0,6-6,8 m w rejonie Słupa, żwiry o miąższości 0,8-15 m w rejonie Wąpierska, żwiry o miąższości od 1 do kilku metrów w okolicy Chełst oraz piaski różnoziarniste o miąższości 3-11,5 m w okolicy Dłutowa oraz żwiry w okolicy Marszenicy. Ponadto na terenie gminy występują torfy spełniające normy bilansowości jednakże ze względu na swoje położenie w formach ochrony przyrody nie wchodzą w skład bazy zasobowej. Na terenie gminy występują niekontrolowane punkty eksploatacji kruszywa w rejonach Wybowa, Jamielnika, Wlewska, Zdrojek, Biernat.

²² Objaśnienia do mapy geologiczno-gospodarczej Polski Arkusz Lidzbark Welski, A. Frankiewicz, PIG, 2004.

1.9. Wody powierzchniowe

Udział wód powierzchniowych (jezior i cieków) w ogólnej powierzchni Miasta i Gminy Lidzbark wynosi 1,6 %. ²³

Jak podano już wcześniej wg podziału na regiony fizjogeograficzne S. Pietkiewicza (1947) leży Pojezierzu Północnym (V), Pojezierze Iławskie V5 (Kondracki, 2009). Gmina w całości położona jest w dorzeczu Wisły, północnozachodnia i centralna część należy do zlewni rzeki Wel oraz Brynicy (dopływ Drwęcy), zaś wschodnia do zlewni Wkry (dopływ Narwi).

Wel

Wel to rzeka o długości 95,8 km, której koryto osiąga szerokość kilkunastu metrów. Jej zlewnia zajmuje 822,44km².

Do rzeki uchodzą:

- dopływ poniżej Ciborza,
- Martwica - lewy dopływ rzeki Wel i prawy Wkry (dział wodny) w granicach Welskiego Parku woda w zależności od poziomu w rzekach może płynąć raz w jednym raz w drugim kierunku,
- Zwórznianka lewy dopływ, strumyk łączy j. Zwórzno z j. Lidzbarskim.

Rzeka często zmienia kierunek biegu, generalnie ma jednak przebieg południkowy. Od źródeł do Ciborza (k. Lidzbarka) płynie w kierunku południowo-zachodnim, po czym gwałtownie zmienia bieg na północno-zachodni. W okolicy miejscowości Bratian (k. Nowego Miasta Lubawskiego) wpada do Drwęcy. Wel na teren Parku wpływa w rejonie miejscowości Szczupliny, a wypływa koło Lorek (na południe od Grodziczna), rozdzielona na dwa koryta, z których lewe nazwane jest Bałwanką. Dolina rzeki Wel składa się z kilku odcinków, zróżnicowanych pod względem morfologicznym na terenie gminy od jeziora Grądy do miejscowości Cibórz odcinek sandrowy, odcinek erozyjny od Ciborza do Lidzbarka, a odcinek rynnowy od Lidzbarka do miejscowości Kaczek (poza terenem gminy). Z racji

²³ PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY LIDZBARK NA LATA 2004 – 2007 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2008 – 2011 Członka Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna”, ABRYS Technika Spółka z o.o.,

swojej różnorodności jest ona cennym siedliskiem zarówno ichtiofauny jak i flory z racji czego chroniona jest wieloma formami ochrony przyrody. Rzeką Wel ma bardzo duży potencjał energetyczny. Obecnie na rzece pracuje już kilka małych elektrowni wodnych, następne są w fazie projektów lub w budowie. Wszystkie znajdują się na założeniach istniejących lub dawnych młynów wodnych (Lesiak, Chełsty, Kurojady, Lorki, Straszewy, Trzcina). Jakość wód w 2002 r. sklasyfikowano do III klasy czystości na co główny wpływ miało miano Coli typu kałowego.

Wkra

Wkra jest rzeką III rzędu, prawobrzeżnym dopływem Narwy, jej długość od źródła do ujścia wynosi 249,1 km. Przez teren gminy przepływa ona niewielkim fragmentem jako Dziażdówka w otoczeniu gruntów użytkowanych rolniczo oraz lasów. Zlewnia Wkry zajmuje powierzchnię 5322,1 km², na terenie gminy Lidzbark 60,8 km². Rzeką bierze początek w zmeliorowanych bagnach na wschód od jeziora Kownatki.

Dolina rzeki w odcinku przepływającym na północ od drogi Nowy Dwór i Nick pocięta jest gęstą siecią rowów melioracyjnych. Wkra zasilana jest głównie opadami śnieżnymi, w mniejszym stopniu również deszczem. W związku z powyższym istnieje zależność, iż maksymalne stany wód przypadają na luty i marzec (2,2-2,9m), a najmniejsze na lipiec-sierpień (1,56-1,58 m)²⁴. Jakość wód Wkry w 2002 r. odpowiadała III klasie czystości.

Tabela 6 Zestawienie cieków wodnych na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.

Rzeka	Długość [km]
Wkra	6,295
Wel	31,622
Płościczanka	0,800
Brynica	6,736
Ogółem	45,453

Źródło: **Plan rozwoju lokalnego gminy Lidzbark**, Lidzbark 2006

²⁴ Objasnienia do mapy geologiczno-gospodarczej Polski, Frankiewicz A., Warszawa 2004.

Tabela 7. Zestawienie jezior i stawów do hodowli ryb.

L.p.	Nazwa zbiornika	Właściciel/ użytkownik	Miejscowość	Zlewnia	Powierzchnia ha	Pojemność tys. m ³
1	J. Jeleń	PZW	Jeleń	Wel	31,3	422,4
2	J. Lidzbarskie	PZW	Klonowo	Wel	121,8	12229,2
3	J. Moczydło	PZW	Klonowo	Wel	3,5	104
4	J. Zakrocz	PZW	Wąpiersk	Wel	11,1	244,2
5	J. Zwórzno	PZW	Klonowo	Wel	18,7	860,2
6	J. Klonowskie	prywatny	Klonowo	Brynica	7,2	108,0
7	J. Piaseczno	PZW	Piaseczno	Brynica	25,6	1948,7
8	J. Piaseczenko	PZW	Piaseczno	Brynica	24,8	2680,0
9	J. Zalesie	PZW	Zalesie	Brynica	5,8	87,0

Źródło: PROGRAM MAŁEJ RETENCJI DLA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO NA LATA 2006 – 2015

Na terenie gminy Lidzbark projektuje się zbiornik do hodowli ryb w miejscowości Lidzbark o nazwie Obiekt Bładowo 4/ZST/286/3.3 właścicielem jest SP ANR. Zbiornik będzie miał całkowitą powierzchnię 225ha (gm. Lidzbark 145 ha i gm. Płońnica 80 ha). Pojemność 104,0 tys.m³, koszt budowy zbiornika sięgał będzie 450 tys. zł.

Jeziorem proponowanym do podpiętrzenia jest jezioro Bryńskie w zlewni rzeki Brynica, zastawka będzie miała wysokość 0,5 m zlewnia naturalna ma 67,4 ha zaś spiętrzona 68 ha koszt inwestycji szacuje się na 140 tys. zł.

Na terenie gminy projektowany jest obiekt małej energetyki wodnej Kurojady z zlewni rzeki Wel, piętrzenie 2,2 m, o powierzchni 0,8 ha obiekt o mocy 30 kW.

Tabela 8. Struktura użytkowania gruntów w gminie Lidzbark wg zlewni.

Lp.	Nazwa	Ogólna powierzchnia gruntów w ha	Użytki rolne w ha w tym.				Lasy ha	Pozostałe grunty
			Grunty orne	SADY	ŁĄKI	PASTWISKA		
1.	Zlewnia Wkry	6 080	2 245	9	304	112	2979	531
2.	Zlewnia Drwęcy w tym rzeki Wel	19 487	7 195	27	976	361	9 228	1 700

Źródło: PROGRAM MAŁEJ RETENCJI DLA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO NA LATA 2006 – 2015

Tabela 9. Podział hydrograficzny województwa warmińsko-mazurskiego zlewnia rzeki Drwęcy 281,283,285,286,287

Numer zlewni	NAZWA ZLEWNI	Rząd rzeki	Długość rzeki km	Powierzchnie elementarne w km ²	Przepływy charakterystyczne m ³ /s		
					SWQ	SSQ	SNQ
28	DRWECA do granicy województwa	II	103,63	2808,36	37,2	17,2	7,32
28 6	WEL (ORZECZÓWKA)	III	107,45	822,44	11,2 7	5,59	2,96
28 655	Wel od jez. Grądy do	-	-	38,56	-	-	-

	Płoścniczanki (l)						
2 8 656	Płoścniczanka	IV	16,04	91,29	1,50 5	0,56 6	0,30 1
28 657	Wel od Płoścniczanki do wypływu z jez. Lidzbarskiego	-	-	71,56	-	-	-
28 6571	Wel od Płoścniczanki do dopł. poniżej Cibórza (l)	-	-	9,59	-	-	-
28 6572	Dopływ poniżej Cibórza	IV	6,08	10,32	0,12 4	0,06 4	0,03 4
28 6573	Wel od dopł. poniżej Cibórza do dopł. z Miłostajek (l)	-	-	0,17	-	-	-
28 6574	Dopływ z Miłostajek	IV	8,04	17,75	0,21 5	0,11 0	0,05 9
28 6575	Wel od dopł. z Miłostajek do jez. Lidzbarskiego	-	-	16,22	-	-	-
28 6579	Zlewnia jez. Lidzbarskiego	-	-	17,51	-	-	-
28 65792	Dopływ z jez. Zwórzno	IV	3,04	7,12	0,08 6	0,04 4	0,02 3
28 65799	Bezpośrednia zlewnia jez. Lidzbarskiego	-	-	10,39	-	-	-
8 659	Wel od jez. Lidzbarskiego do dopł. spod Mroczna (l)	-	-	51,7	-	-	-

28 66	Dopływ spod Mroczna	IV	4,12	25,13	0,30 4	0,15 6	0,08 3
28 660	Zlewnia bezodpływowa na zachód od Mroczna	-	-	10,93	-	-	-
28 669	Dopływ spod Mroczna bez zlewni bezodpływowej na zachód od Mroczna	-	-	14,20	-	-	-
28 67	Wel od dopł. spod Mroczna do Wólki (p)	-	-	79,45	-	-	-
28 671	Wel od dopł. spod Mroczna do dopł. z jez. Kiełpińskiego (p)	-	-	6,73	-	-	-
28 672	Dopływ z jez. Kiełpińskiego	IV	3,76	25,51	0,30 9	0,15 8	0,08 4
28 673	Wel od dopł. z jez. Kiełpińskiego do oddzielenia się Bałwanki	-	-	3,98	-	-	-
8 675	Wel od oddzielenia się Bałwanki do Kotlewskiej Strugi (p)	-	-	13,44	-	-	-

Źródło: PROGRAM MAŁEJ RETENCJI DLA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO NA LATA 2006 – 2015

Tabela 10. Zestawienie jezior w gminie Lidzbark.

Nazwa jeziora	Powierzchnia [ha]	Objętość [tys. m ³]	Głębokość [m]		Długość linii brzegowej [m]
			śred	maks	
Jeleń	31,3	422,4	1,3	1,6	3 200
Lidzbarskie	121,8	12 229,2	10,1	25,5	7 550
Piaseczno	25,6	1 948,7	6,4	12,5	2 400
Piaseczenko	5,21	17,0	1,0	4,0	bd
Wlecz	24,8	2 680,1	10,8	26,0	2 050
Zakrocz	11,1	244,2	1,7	4,5	1 340
Zwórzno	18,7	860,2	4,0	11,6	2 040
Klonowskie	7,22	-	-	-	-
Zdręczno	1, 4	-	-	-	-

Jeziołem wykorzystywanym do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowym jest j. Lidzbarskie, j. Jeleń, J. Piaseczno.

Ocena jakości wód rzek badanych w 2005 r. sklasyfikowała wody rzeki Wel w punkcie poniżej Lidzbarka, Chełsty (24,9 km rzeki) do wód klasy III zadowalającej jakości. Wskaźnikami decydującymi o ocenie ogólnej jest barwa, chemiczne zapotrzebowanie tlenu metodą nadmanganianową, chlorofil "a", liczba bakterii grupy coli typu kałowego oraz ogólna liczba bakterii grupy coli.

Program małej retencji dla województwa warmińsko – mazurskiego na lata 2006 – 2015

wskazuje iż środkami do powiększenia zdolności retencyjnych poszczególnych zlewni jest:

- stosowanie urządzeń piętrzących na wypływach z jezior w celu wykorzystania ich naturalnych zdolności retencyjnych, przy czym wysokość piętrzenia nie powinna przekraczać granicy zwyczajowych wahań poziomu wody,
- odbudowa i budowa systemów melioracyjnych do nawadniania użytków zielonych,

- stosowanie małych budowli piętrzących do zatrzymywania wody w mokradłach, oczkach wodnych, dolinach rzecznych i obniżeniach terenu,
- zachowanie istniejących oczek wodnych, stawów terenów podmokłych jako użytków ekologicznych,
- wprowadzenie zmian w sposobie uprawy użytków rolnych,
- zalesianie powierzchni o mało urodzajnych glebach przepuszczalnych,
- modernizacja istniejących lub budowa nowych stawów i zbiorników zarówno rybnych jak i rekreacyjnych ,
- wykorzystanie naturalnych zagłębień terenu do gromadzenia wód opadowych,
- odtwarzanie mokradeł i bagien na terenach leśnych,
- przywrócenie funkcji zbiornika retencyjnego zespołu jezior jeziora Jeziorak,
- przywrócenie poziomu piętrzeń, do których przystosowane są budowle hydrotechniczne w systemie wielkich jezior mazurskich, co w sposób znaczący wpłynie na wielkość zasobów retencjonowanych wód.

Realizacja programu małej retencji powinna być poprzedzona lub co najmniej zbieżna z poprawą jakości wód powierzchniowych, co wiąże się z bardziej intensywnym działaniem w sprawie budowy oczyszczalni i podniesienia efektywności oczyszczania ścieków w już istniejących. lokalizacja proponowanych obiektów retencji nie powinna stać w sprzeczności z przewidzianymi dla danych obszarów planami ochrony przyrody.

Zakazy i ograniczenia w działaniach dla obszarów bezpośredniego zagrożenia powodziowego

- terenów nieobwałowanych obejmują:

- zabrania się wykonywania urządzeń wodnych oraz wznoszenia innych obiektów budowlanych,
- zabrania się sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk,
- zabrania się zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymaniem wód oraz brzegu morskiego, a także utrzymaniem lub odbudowa, rozbudowa lub przebudowa wałów przeciwpowodziowych wraz z ich infrastrukturą,

- zabrania się lokalizowania inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania,
- zalecane jest aby w granicach naturalnych zalewów wodą o prawdopodobieństwie $p=1\%$ i mniejszym nie planować nowej zabudowy mieszkalnej lub przemysłowej,
- Zalecane jest ustalenie dokładnych stref zagrożenia powodziowego w rejonie planowanej zabudowy, co wymagać może dodatkowych prac inwentaryzacyjnych i pomiarowych na rozpatrywanym obszarze,
- lokalizacja zabudowy w rejonach zagrożonych osuwaniem skarp lub zboczy winna być poprzedzona ekspertyzą geotechniczną, w celu określenia stopnia ryzyka,
- w strefach płytkiego zalewu do 0,5 ograniczenia mogą być mniej restrykcyjne niż na pozostałym obszarze zagrożenia powodziowego. Np. dopuszczenie zabudowy pod warunkiem wykonania odpowiednich zabezpieczeń podniesienia terenu bądź zabezpieczenia budowli do określonej rzędnej, nie budowania piwnic itp. są to strefy, w których ograniczenia powinny być mniejsze, a inwestycje mogą być dopuszczone do realizacji po spełnieniu określonych wymogów, mających na celu zabezpieczenie ich oraz otaczającego środowiska przed ewentualnym zalewem powodziowym.

1.10 Wody podziemne²⁵

Gmina Lidzbark położona jest wg podziału hydrologicznego Polski w strefie przejściowej pomiędzy regionem mazowieckim i mazurskim. Na terenie gminy ujmowane są i rozpoznawane wody w utworach czwartorzędowych. Wody tego piętra występują w trzech poziomach wodonośnych. Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę jest poziom międzyglinowy górny – międzymorenowy (główny poziom użytkowy) tworzą go osady piaszczyste interglacjału lubelskiego i piaszczysto-żwirowe osady wodnolodowcowe pochodzące z okresu transgresji zlodowacenia Warty. Strop ten znajduje się generalnie na głębokości 20-40 m, jedynie w dolinie Welu i Brynicy płycej na głębokości 5-15 m. Miąższość tej warstwy wodonośnej w przeważającej części obszaru waha się w przedziale 20-40 m, jedynie na południe od Lidzbarka wynosi 10-20 m wydajności potencjalne studni w tym terenie sięgają 30-50 m³/h podobnie jak w dolinie Welu. Na pozostałych terenach wydajności sięgają 70-120 m³/h i > 120 m³/h. Poziom wód naporowych zasilany jest poprzez infiltrację z poziomu wód gruntowych lub przesączenie opadów atmosferycznych.

Tabela 11. Obszarowa ocena jakości wody w wodociągach na terenie gminy Lidzbark w 2012 r.

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno Epidemiologiczna w Działdowie.

Właściciel ujęcia głębinowego	Lokalizacja UJG	Liczba studni	Wydajność UJG [m³/dobę]	Produkcja wody w m³/d	Liczba ludności zaopatrywanej w wodę (stałych mieszkańców)
Urząd Miasta, ul. Sądowa 21, 13-230 Lidzbark	Lidzbark (działka 399/2)	3	3300,00	1261,1	10644
PREFABET S.A., ul. Przemysłowa 14, 13-230 Lidzbark	Lidzbark (działka 31/5)	2	513,00	210,4	240

²⁵ Plan rozwoju lokalnego gminy Lidzbark, Lidzbark 2006.

Urząd Miasta, ul. Sądowa 21, 13-230 Lidzbark	Nowe Dłutowo 3 (działka 120/1),	3	228,00	274,5	1874
Urząd Miasta, ul. Sądowa 21, 13-230 Lidzbark	Jeleń (działka 69/1)	2	201,00	186,9	1753

Ocena obszarowa jakości wody²⁶ 2012 r. wykazała, iż we wszystkich wodociągach nie zostały przekroczone wartości dopuszczalnych parametrów jakości wody. Przydatność wody do spożycia według § 14.1rozp. (stan na koniec roku sprawozdawczego) wskazano jako przydatna do spożycia. Ocena ryzyka zdrowotnego związanego z nieodpowiednią jakością wody (ocena dokonana przez odpowiedniego PIS) została oceniona jako bardzo małe.

Teren gminy położony jest w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych. Przeważająca część gminy położona jest w granicach zbiornika 214- Zbiornik międzymorenowy i dolin kopalnych Działdowa (czwartorzędowy), zaś południowo-wschodnia w obszarze zbiornika 215- Subniecka Warszawska (trzeciorzędowy). Obszar GZWP nr 215 posiada powierzchnię 51 000,0 km², jego zasoby szacuje się na wysokość 250 tys.m³/d i średniej głębokości ujęcia 160 m. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne GZWP nr 214 wynoszą 300 tys.m³/d, a średnia głębokość ujęć 100 m, obszar posiada powierzchnię 1 790,0 km² i ma porowy charakter ośrodka. Obszar tego zbiornika podlega najwyższej ochronie (ONO) na powierzchni 1 650 km² oraz posiada obszar wysokiej ochrony (OWO) obejmujący powierzchnię 140 km². Zbiornik posiada zróżnicowaną miąższość warstwy wodonośnej i przedstawia się ona następująco:

- na poziomie przypowierzchniowym wynosi: 10 – 20 m;
- na poziomie międzymorenowym wynosi: 20 – 40 m;
- na poziomie spągowym wynosi: 20 – 60 m.

26

Ponadto wzdłuż rzeki Wkry, Wel oraz jeziora Lidzbarskiego wyznaczono tereny szczególnego zagrożenia powodzią. Zgodnie z treścią „Planu reagowania kryzysowego powiatu działdowskiego” – część dotycząca „Planu ochrony przeciwpowodziowej powiatu działdowskiego” woda Q 1% Wkry może częściowo zagrozić zabudowaniom wsi Nowy Dwór oraz kilku gospodarstwom położonym na południowym brzegu rzeki Wel. Rzeka Wkra jest w przeważającym obszarze uregulowana i dochodzą do niej liczne rowy melioracyjne. Jak wskazano woda rozlana w dolinie rowu melioracyjnego, przepływającego przez wieś Nowy Dwór, woda Q 1% może częściowo zalać zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie rowu posesje w/w miejscowości. Ponadto zagrożone mogą być następujące obiekty i budowle melioracyjne oraz komunikacyjne:

- most żelbetowy w km rzeki 188+050 (droga asfaltowa Nick – Nowy Dwór),
- jaz żelbetowy w km rzeki 192+900,
- most stalowy.

Zgodnie z Art. 88l ust. 1. ustawy prawo wodne na tym terenie zabrania się m.in.: wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych; sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk, zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymaniem wód oraz brzegu morskiego, a także utrzymaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie.

1.11. Klimat²⁷

Obszar gminy znajduje się w zachodniej części regionu mazursko-białostockiego. Warunki klimatyczne panujące na terenie gminy należą do umiarkowanych i w dużej mierze uwarunkowane są wpływami mas powietrza polarno – morskiego. Według regionalizacji klimatycznej R. Gumińskiego Miasto i Gmina Lidzbark położone są w obrębie dzielnic mazurskiej oraz wschodnio – bałtyckiej. Podstawowe dane dotyczące klimatu Miasta i Gminy Lidzbark, opracowano na podstawie obserwacji prowadzonych w stacji meteorologicznej

²⁷ Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Lidzbark na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011 członka ekologicznego związku gmin „działdowszczyzna”.

Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMiGW) zlokalizowanej w Lidzbarku (dane z wielolecia 1949 -1971 r). Średnie roczne temperatury powietrza wynoszą tu 6,8°C, średnia temp półrocza zimowego – 0,2°C, zaś półrocza letniego 14°C. Okres wegetacyjny trwa 210-220 dni. Opad roczny nie przekracza tu 555 mm. Pokrywa śnieżna zalega od 38-60 dni.

Temperatura

Na omawianym obszarze najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą 17,5°C, najchłodniejszym styczeń -4,3°C. Ujemne miesięczne temperatury trwają średnio od września do maja włącznie. Pokrywa śnieżna pojawia się w okresie 1 – 5 grudnia, a zanika około 22 lutego.

Opady atmosferyczne i wilgotność

Najwyższe opady w ciągu roku, odnotowywane są w miesiącach letnich, najniższe w miesiącach zimowych od stycznia do marca. Na terenie gminy notuje się w okresie wegetacyjnym od IV do IX opady rzędu od 340 – 360 mm. Średnia roczna liczba opadów dla posterunku opadowego zlokalizowanego w Lidzbarku wynosi 650 mm.

Średnia roczna wilgotność powietrza przekracza 80 %. Największe wartości wilgotności obserwowane są od września do marca. Najniższe wartości wilgotności względnej obserwowane są z kolei od kwietnia do sierpnia. Przy czym wilgotność osiąga wartości ok. 68 % w maju i ok. 90 % w listopadzie i grudniu.

Stosunki wietrzne

Przeważającymi wiatrami na terenie gminy są wiatry z sektora zachodniego i wschodniego, a najrzadziej występują wiatry z sektora północnego. Wiatry zachodnie stanowią około 20 %, a wiatry wschodnie około 16 % wszystkich notowanych wiatrów.

Największe prędkości wiatrów notowane są jesienią i zimą – wiatry bardzo silne i porywiste, a najmniejsze latem – cisze występują najczęściej w sierpniu.

Zachmurzenie

Teren gminy charakteryzuje się (w stosunku do przeciętnych w Polsce) większym średnim zachmurzeniem, czyli większą liczbą dni pochmurnych (największa ilość dni pochmurnych występuje w listopadzie). W ciągu roku na terenie gminy odnotowuje się około 30 dni pogodnych, które najczęściej występują we wrześniu.

Obszar gminy cechuje raczej krótki okres wegetacyjny, który dla Lidzbarka wynosi 180 – 190 dni.

2. Zmiany w środowisku²⁸

Analizę dotychczasowych zmian w środowisku przyrodniczym obszaru gminy Lidzbark przeprowadzono w oparciu o *Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2011 roku*, *Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2012 roku*, opracowany przez Inspekcję Ochrony Środowiska w Olsztynie.

Powietrze

Badania przeprowadzone na terenie województwa 2010 roku pozwalają wysunąć wniosek, iż jakość powietrza w województwie jest na ogół dobra. Lokalne niekorzystne dla zdrowia sytuacje mogą wystąpić np. w miejscach wzmożonego ruchu samochodowego, zanieczyszczeń powstałych przy niepełnym spalaniu paliw stałych w paleniskach domowych. Jak wynika z analiz zachodnia i północno-zachodnia część województwa (w tym gmina Lidzbark) może być narażona na transgraniczne przenikanie zanieczyszczeń z sąsiednich województw. Wyniki przeprowadzonych kontroli wykazały, iż w strefie warmińsko-mazurskiej, w której znajduje się gmina Lidzbark jakość powietrza pod kątem zanieczyszczenia benzo(α)pirenu została zaliczona do klasy C, zaś pod kątem pozostałych zanieczyszczeń (tlenku azotu, tlenku węgla, ozonu, benzenu, pyłu PM 2,5, dwutlenek siarki, tlenku azotu) do klasy A.

Wody

W 2010 r. dokonano oceny stanu zanieczyszczenia rzeki Wkra. Oceniono, iż głównym źródłem zanieczyszczeń są ścieki z mechaniczno-biologicznej oczyszczalni dla Niedzicy, znajdującej się w Piątkach, oprowadzane bezpośrednio w ilości 2400 m³/d. Stan ekologiczny jcw „Wkra od dopływu z Zagrzewa do połączenia ze Szkotówką bez Szkotówki” na podstawie elementów biologicznych i fizykochemicznych określono jako dobry. Wody rzeki nie spełniają jednak wymagań dla obszarów chronionych. Stan Wkry w jcw „Wkra od dopływu z Zagrzewa do połączenia ze Szkotówką bez Szkotówki” określono jako zły ze względu na niespełnione wymagania dla obszarów ochrony gatunków ryb. Ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitych części wód płynących badanych w latach 2010-2012 r. wykazała dla jednostki o nazwie Wel od Dopł. Miłostajek do Dopływ spod Mroczna w punkcie Wel-Trzcin wskazano klasę elementów biologicznych jako II, klasę elementów hydrobiologicznych stan bdb, klasa elementów fizykochemicznych stan dobry. Potencjał ekologiczny wskazano jako doby i powyżej dobrego. Obszar spełnia ocenę wymagań dla obszarów chronionych, a potencjał ekologiczny dla obszarów chronionych również wskazano jako doby i powyżej dobrego.

Gleby

Zakwaszenie gleb w warunkach glebowo-klimatycznych województwa jest powszechnym procesem naturalnym. Poza procesami naturalnymi do zakwaszenia gleb przyczynia się również człowiek poprzez stosowanie nawozów mineralnych. Wszystkie nawozy azotowe z wyjątkiem saletrzaku, saletry wapiennej i sodowej zakwaszają glebę. Biorąc pod uwagę udział % gleb kwaśnych na terenie województwa (33%) powiat działdowski posiada wyższy udział gleb kwaśnych (35%). Zasobność gleb uprawnych w mikroelementy również uwarunkowana jest czynnikami naturalnymi oraz antropogenicznymi. Jak podają wyniki raportu najmniejszy udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zasobności w fosforu na terenie województwa zaraz po powiecie nowomiejskim (13%), posiada powiat działdowski (17%). Powiat działdowski posiada również gleby o niskiej i bardzo niskiej zasobności w przyswajalny magnez.

Ścieki

Na terenie gminy działa oczyszczalnia w Lidzbarku obsługuje ona miejscowości Lidzbark, Cibórz, Wlewek, Kurojady, Chełsty oraz pozostałe miejscowości gminy (ścieki są dowożone). Średnia dobowa przepustowość oczyszczalni wynosi 2 263,0 m³/d. Wielkość

oczyszczalni wyrażona w RLM: 10 308. Ścieki wprowadzane są do rzeki Wel w km 43+770. W Gminie wyznaczono rozporządzeniem wojewody Warmińsko-Mazurskiego nr 48 z dnia 24 listopada 2006r aglomeracje Lidzbark. Aglomeracja obejmuje Lidzbark, Wlewsk, Cibórz oraz Jamielnik i obsługiwana jest przez oczyszczalnię ścieków w miejscowości Ciechanówko. RLM dla aglomeracji wynosi 7096.

Hałas²⁹

Na terenie gminy wyróżnić można liniowe oraz punktowe źródła hałasu. Do liniowych źródeł zaliczyć można hałas drogowy oraz kolejowy.

Hałas drogowy

Na obszarze gminy największe potencjalne zagrożenie hałasem komunikacyjnym występuje wzdłuż największych szlaków drogowych czyli dróg wojewódzkich 541 i 544. Ruch na drodze krajowej nr 544 znaczny (natężenie ruchu w trakcie pomiarów dokonanych w 2000 roku na odcinku Lidzbark – Wielki Łęck wynosiło 5 518 pojazdów/dobę). Ruch pojazdów przechodzi przez Miasto Gminę Lidzbark, miejscami przez tereny zwartej zabudowy mieszkalnej.

Hałas komunikacyjny występuje również w pewnym natężeniu wzdłuż dróg powiatowych. Stanowi jednak mniejsze zagrożenie.

Na terenie gminy zagrożenie hałasem komunikacyjnym jest stosunkowo małe, wynika to bowiem z faktu, że przy natężeniu ruchu na poziomie od 1 000 do 5 000 pojazdów na dobę, zasięg oddziaływania akustycznego jest nieduży. Przyjmuje się, że przy natężeniu ruchu około 1 000 samochodów na dobę, strefa uciążliwości mieści się w granicach pasa drogowego.

Hałas kolejowy

Przez teren Miasta i Gminy Lidzbark przebiega niezelektryfikowana linia kolejowa Nr 208 łącząca Chojnice i Działdowo, pierwszorzędna (jednotorowa), należąca do linii o państwowym znaczeniu. Oddziaływanie akustyczne linii kolejowej nie stanowi na terenie gminy poważnego zagrożenia. Pociągi pasażerskie i szynobusy na odcinku przebiegającym przez gminę poruszają się

²⁹ Program ochrony środowiska dla miasta i gminy Lidzbark na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011 członka ekologicznego związku gmin „Działdowszczyzna”.

mogą z prędkością 80km/h, pociągi towarowe z prędkością 60km/h. Na terenie gminy znajdują się 2 stacje Lidzbark oraz Klonowo koło Lidzbarka.

Punktowe źródła hałasu

Hałas przemysłowy

Do zakładów przemysłowych będących źródłem hałasu należą przede wszystkim przedsiębiorstwa posiadające decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu. Na terenie Lidzbarka znajduje się zakład produkujący meble (przy ulicy Działkowskiej 43), dla którego w decyzji określono dopuszczalny poziom emisji hałasu na poziomie 45 dB dla pory dziennej (w godzinach 6.00 – 22.00). Nie określono emisji dla pory nocnej, ponieważ zakład nie funkcjonuje w nocy. W związku z sąsiedztwem w terenów mieszkaniowych szczególnie ważny jest nadzór emisji w terenach zabudowanych.

Pole elektromagnetyczne

Pole elektromagnetyczne w środowisku naturalnym występuje od zawsze jego źródłem jest Słońce czy wyładowania atmosferyczne. Wraz z wzrostem wykorzystanie elektryczności wzrasta presja na zdrowie człowieka. W związku z tym, że każde urządzenie zasilane prądem wytwarza pole elektromagnetyczne, którego wpływ na żywe komórki zależy od mocy źródła i odległości w jakiej znajduje się ono od emitora.

Głównymi źródłami sztucznego promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy Lidzbark są:

– linia wysokiego napięcia LWN - 110 kV. Napięcie przetwarzane jest w Głównym Punkcie Zasilania w Lidzbarku. W GPZ zainstalowane są dwa transformatory 110/15 kV o mocy 10 MVA każdy. Rozdzielnia 110 kV wykonana jest w układzie H4. Stacja 110/15 kV wyposażona jest w jednosystemową dwusekcyjną rozdzielnię 110/15 kV.

– stacje bazowe telefonii komórkowej,

Tabela 12. Rozmieszczenie stacji bazowych telefonii komórkowej.

Lokalizacja	Rodzaj emitora
Działka nr 26/2 Lidzbark ul Działdowska	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej PLUS GSM, Areo 2, Mobyland
Klonowo, Dz. Nr 105 i 104/2	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange
Lidzbark, Żeromskiego 2a	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange, T-Mobile, Play
Lidzbark, Przemysłowa 14	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej T-Mobile,
Lidzbark, Główny Dworzec 3	Stacja Bazowa Telefonii Komórkowej Orange, Play

Źródło: www.mapa.btsearch.pl

– instalacje i urządzenia elektryczne w zakładach przemysłowych, gospodarstwach domowych oraz wykorzystywane do celów medycznych.

Na terenie gminy znajduje się składowisko komunalne w Ciechanówku. Przyjęło ono w 2012r. 6247 Mg odpadów, obecnie nagromadzonych jest tu 87157 Mg. Składowisko posiada sztuczne uszczelnienie podłoża.

Zgodnie z raportem o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2012 r. na terenie gminy brak jest zakładów o dużym ryzyku awarii przemysłowej oraz zakładów o zwiększonym ryzyku awarii przemysłowej stan na dnia 31.12.2012.

3. Struktura przyrodnicza obszaru, w tym różnorodność biologiczna

Obszar objęty opracowaniem zlokalizowany jest w granicach administracyjnych gminy Lidzbark. Jest to gmina wysokich walorach przyrodniczo- krajobrazowych. Główną jednostką administracyjną w gminie jest Lidzbark powoduje to, iż jej okolice cechują się przekształceniami w strukturze przyrodniczej – co dotyczy głównie terenu zabudowanego, jednakże widoczne jest przy tym uwzględnienie uwarunkowań przyrodniczych.

Tereny położone w granicach zabudowań wiejskich

Naturalność: (zgodność roślinności rzeczywistej z potencjalną) na przedmiotowym obszarze mamy do czynienia z przekształceniami roślinności na powierzchni blisko 30%.

Różnorodność: (określa stopień zróżnicowania biotopów i związanych z nimi zbiorowisk roślinnych) przedmiotowy obszar cechuje bardzo niski wskaźnik różnorodności biologicznej.

Komplementarność: (ocenie podlega układ przyrodniczy stanowiący pewną zamkniętą całość, a znajdujący się w stanie równowagi dynamicznej będącej wypadkową pomiędzy procesami rozwojów, a zaburzeniami tego procesu. Wysoką ocenę uzyskują pełnowartościowe użytki ekologiczne, rozległe kompleksy lasów mieszanych, większe śródpolne uroczyska leśne). Obszar objęty analizą uzyskał najniższą możliwą ocenę komplementarności.

Typowość: (najwyższą ocenę uzyskują obiekty, w których zachowały się rzadkie w skali kraju lub regionu zbiorowiska roślinne oraz zespoły zwierząt, wyrażające cechy

typowe dla danego regionu) obszar objęty analizą uzyskał najniższą możliwą ocenę typowości.

Unikatowość: (wysoko oceniane są obiekty, w których zachowały się rzadkie w skali kraju lub regionu zbiorowiska roślinne i zespoły zwierząt o charakterze naturalnym) obszar objęty opracowaniem uzyskał najniższą możliwą ocenę unikatowości.

Wartość ochroniarska: (o wysokiej randze i znaczeniu obiektu świadczy jego przynależność do systemu obiektów i obszarów chronionych oraz obecność w nim bogatych populacji gatunków chronionych lub osobliwości florystycznych i faunistycznych regionu) obszar objęty opracowaniem uzyskał średnią ocenę wartości ochroniarskiej.

Rola fizjocenotyczną: (wysoką ocenę uzyskują oazy biocenotyczne, wyspy i korytarze ekologiczne oraz obiekty spełniające funkcje środowiskochronne) obszar objęty opracowaniem uzyskał średnią ocenę roli fizjocenotycznej.

Tereny położone w granicach leśnych, dolinach rzek, cieków

Naturalność: (zgodność roślinności rzeczywistej z potencjalną) na przedmiotowym obszarze mamy do czynienia z przekształceniami roślinności na powierzchni ok. 10-15%.

Różnorodność: (określa stopień zróżnicowania biotopów i związanych z nimi zbiorowisk roślinnych) przedmiotowy obszar cechuje średni wskaźnik różnorodności biologicznej.

Komplementarność: (ocenie podlega układ przyrodniczy stanowiący pewną zamkniętą całość, a znajdujący się w stanie równowagi dynamicznej będącej wypadkową pomiędzy procesami rozwojów, a zaburzeniami tego procesu. Wysoką ocenę uzyskują pełnowartościowe użytki ekologiczne, rozległe kompleksy lasów mieszanych, większe śródpolne uroczyska leśne) obszar objęty analizą uzyskał wysoką ocenę komplementarności.

Typowość: (najwyższą ocenę uzyskują obiekty, w których zachowały się rzadkie w skali kraju lub regionu zbiorowiska roślinne oraz zespoły zwierząt, wyrażające cechy typowe dla danego regionu) obszar objęty analizą uzyskał średnią ocenę typowości.

Unikatowość: (wysoko oceniane są obiekty, w których zachowały się rzadkie w skali kraju lub regionu zbiorowiska roślinne i zespoły zwierząt o charakterze naturalnym) obszar objęty opracowaniem uzyskał średnią ocenę unikatowości.

Wartość ochroniarska: (o wysokiej randze i znaczeniu obiektu świadczy jego przynależność do systemu obiektów i obszarów chronionych oraz obecność w nim bogatych

populacji gatunków chronionych lub osobliwości florystycznych i faunistycznych regionu) obszar objęty opracowaniem uzyskał najwyższą możliwą ocenę wartości ochroniarskiej.

Rola fizjocenotyczną: (wysoką ocenę uzyskują oazy biocenotyczne, wyspy i korytarze ekologiczne oraz obiekty spełniające funkcje środowiskochronne) obszar objęty opracowaniem uzyskał wysoką ocenę roli fizjocenotycznej.

Ze względu na położenie przeważającej części gminy w granicach form ochrony przyrody (O.Ch.K., rezerваты przyrody, parki krajobrazowe) tereny nimi objęte wyróżniają się dość zróżnicowaną strukturą przyrodniczą (bogata różnorodność biologiczna). Presja antropogeniczna nie wywarła dotąd istotnego wpływu na tereny chronione, jednakże występuje takie niebezpieczeństwo o ile nie będą respektowane ograniczenia obowiązujące na terenie form ochrony przyrody.

Struktura przyrodnicza gminy jest wprawdzie częściowo przekształcona głównie w miejscowości Lidzbark Welski na pozostałych terenach dominuje zabudowa zagrodowa usytuowana wzdłuż dróg i centrów wsi. Nielicznie występuje zabudowa rozproszona. Taki stan jest korzystny i prowadzi do ograniczenia nakładów surowców, środków finansowych na realizację inwestycji związanych z rozwojem infrastruktury technicznej.

4. Powiązania przyrodnicze obszaru z jego szerszym otoczeniem

Według systemu ECONET (Liro,1998) przez teren gminy przebiega obszar węzłowy o znaczeniu krajowym 8K- obszar Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego. Ponadto przebiegają również korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym Górnej Wkry oraz Wkry³⁰.

Dla korytarzy ekologicznych winno się ustalić:

- 1) zakaz:
 - a) składowania odpadów komunalnych, przemysłowych oraz energetycznych,
 - b) lokalizacji zlewków gnojowicy i nieczystości oraz grzebowisk zwierząt,
 - c) tworzenia nasypów ziemnych, usytuowanych poprzecznie do osi korytarza,
 - d) lokalizacji zabudowy mieszkaniowej,
 - e) eksploatacji surowców mineralnych,

³⁰ Objasnienia do mapy geologiczno-gospodarczej Polski, Frankiewicz A., Warszawa 2004.

2) nakaz:

- a) likwidacji obiektów destrukcyjnych,
- b) poszerzenia lub wykonaniu przepustów w przecinających korytarze nasypach drogowych,
- c) kształtowania pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień).

5 Walory krajobrazowe i ich ochrona prawna

5.1. Walory krajobrazowe

Walory krajobrazowe to wartości ekologiczne, estetyczne lub kulturowe obszaru oraz związane z nim rzeźbą terenu, twory i składniki przyrody, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka³¹. Gmina Lidzbark charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi. Na terenie gminy znajdują się parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, obszary natura 2000, pomniki przyrody i użytki ekologiczne co świadczy o wysokiej wartości przyrodniczej obszaru. Na terenie gminy znajdują się liczne jeziora polodowcowe, głównie typu rynnowego, które dają możliwość rozwoju turystyki wodnej np. wędkarstwa. Przez jeziora Lidzbarskie, Zakrocz i Grądy oraz w otoczeniu przyrody przepływa rzeka Wel, która jest szczególnie cenna dla kajakarzy. Znaczny udział lasów oraz ścieżek pieszych i rowerowych, umożliwia organizację wycieczek, w tym również konnych ze stadniny w Kiełpinach.

Ścieżki piesze i rowerowe:

- Ścieżka rowerowa wokół jeziora Lidzbarskiego – długość ok 7,7km kolor czerwony;
- Ścieżka rowerowa „Obrazik” – długość ok 15,4 km oznakowana kolorem czerwonym (dodatkowa trasa Palikówka-Traczyska- Dąb – 7.6km);
- ścieżka rowerowa „ Dąb Rzeczypospolitej” długość ok 7,6km oznakowana kolorem czerwonym „ Kurojady”- długość ścieżki ok. 15km oznakowana kolorem żółtym;
- „Lasami do Piaseczna”- trasa o długości 17 km. Początek trasy nad Jeziorem Lidzbarskim. Pierwszym rezerwatem jest rezerwat leśny „Klonowo”. Na trasie można

³¹ Art. 5. ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz.U. z 2004 r. nr 92 poz. 880 z późn. zm.).

podziwiać pomniki przyrody – jesion, dąb i głaz narzutowy. Na zachód od jeziora Piaseczno znajdują się torfowiska, gdzie żyje płochliwy żuraw;

- Do rezerwatu "Jar Brynicy" - trasa o długości 8 km. W trakcie wędrówki ścieżką można poznać liczne formy polodowcowe (wał ozowy, sandr, dolinę rzeki Brynicy), rezerwat "Jar Brynicy" oraz największy pomnik przyrody GLPK - "Dąb Rzeczypospolitej";
- pieszy szlak grunwaldzki o długości 100km swój początek bierze na Polach Grunwaldu a kończy się w miejscowości Bądzyn;
- szlak Jagiełły.

Szlaki wodne:

- szlak wodny rzeką Wel..

Gmina posiada również znaczną wartość kulturową ze względu na liczne obiekty wpisane do wojewódzkiej oraz gminnej ewidencji zabytków wiele jest tu również parków podworskich lub ich pozostałości.

Parki podworskie:

- Chełsty- park podworski o powierzchni 3 ha po dawnym założeniu dworskim z XIX w. w Chełstach. Park położony w dolinie rzeki Wel, wśród łąk i otaczających dolinę rzecznych lasów. Wiek drzew jest zróżnicowany porasta go drzewostan od 90 do 100 lat, niektóre drzewa mają 150 lat. Rosną tu olcha, świerk, lipa, grab i jeden dąb w wieku 220 lat. Wskazana jest rewaloryzacja parku,
- Cibórz pozostałości po parku dworskim z 1 poł. XIX w. z pozostałościami jesionów i świerków syberyjskich,
- Ciechanówko- po dawnej zabudowie zachował się jedynie budynek gospodarczy XIX w.,
- Dłutowo- park o powierzchni 7 ha o charakterze krajobrazowym z 1850 r., z zachowanym układem dróg, alei i ścieżek. Przeważają tu drzewostany w wieku 50-80 lat tj. kasztanowiec, sosna czarna, sosna wejmutka. Znajdują się tu również drzewa

o charakterze pomnikowym tj. 4 szt. sosny czarnej, 4 szt. sosny wejmutki i 2 szt. kasztanowca.

- Kurojady – to park krajobrazowy z malowniczo wkomponowanym krajobrazem doliny rzeki Wel. Park z 1 poł. XIX zawiera cenny drzewostan na który składają się m.in. pomnikowe dęby,
- Lidzbark Welski park dworski o powierzchni 1,1 ha z okolony od strony południowej i północno-zachodniej starymi alejami grabowymi. We wschodniej części zachował się fragment alei lipowej. Drzewostan stanowią głównie graby, lipy i klony,
- Wleusk- Park pałacowy z 1 połowy XIX w. Drzewostan stanowią głównie lipy i klony.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych.

Lp	Miejscowość	Obiekt	Data decyzji	Nr rejestru
1.	Lidzbark	Założenie urbanistyczne Starego Miasta, XIV w.	22.08.1960 r.	489
			21.10.1967 r.	693
2.		kościół par. p.w. św. Wojciecha, 1 poł. XIV w., 1746	22.08.1960 r.	490
3.		kościół ewangelicki, 1826	30.10.1967	695/67
4.		cmentarz przykościelny	30.10.1967	695/67
5.		dom, ul. Ogrodowa 15, XIX w.	30.10.1967	697/67
6.		dom, ul. Słomiany Rynek 7, mur.-drewn., XIX w.	30.10.1967	698/67
7.		dom, ul. Stare Miasto 1, XIX	30.10.1967	699/67
8.		dom, ul. Stare Miasto 11, szach., XIX	30.10.1967	700/67
9.		dom, ul. Stare Miasto 31, XIX	30.10.1967	701/67
10.		dom „Zameczek”, ul. Zamkowa 11, XVIII	30.10.1967	696/67
11.		spichrz, ul. Stare Miasto 12, XIX	30.10.1967	702/67
12.	wodociągowa wieża ciśnień, ul. Brzozowa, 4 ćw. XIX	19.12.2005	A-2218	

13.	Bryńsk	kościół ewangelicko-augsburski, ob. rzym.-kat. fil. p.w. MB Anielskiej, k. XIX, 1911	26.04.2000	A- 1676
14.	Chelsty	park	19.10.1967	684
15.	Cibórz	- zespół folwarczny, pocz. XIX: - oficyna mieszkalna - młyn wodny - gorzelnia	17.04.1992	A- 318/92
16.	Dłutowo	zespół pałacowy, k. XVIII-XX: - pałac - pawilon „apteczka” - park - ogrodzenie	8.10.1981	276/81
17.	Kiełpiny	- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, mur.-drewn., 1745, 1832	19.10.1967	685
18.		- dzwonnica, mur.-drewn.	19.10.1967	686
19.				
20.	Stare	kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, 1894-1895	26.04.2001	1736
21.	Dłutowo	cmentarz przykościelny	26.04.2001	1736

Gmina Lidzbark spełnia warunki dla rozwoju turystyki i agroturystyki. Posiada ciekawe tereny, które przyciągają widokami, bogatą bazą noclegową i gastronomiczną, a także agroturystyczną. Na terenie gminy zlokalizowane są ośrodki wczasowe, hotele gospodarstwa agroturystyczne zapewniające około 902 miejsc noclegowych (stan 2012). Gospodarstwa agroturystyczne znajdują się w miejscowości Jeleń, Ciórz, Kiełpiny i mieście Lidzbark.

5.2. Zasoby przyrodnicze i ich ochrona prawna

Zasoby przyrodnicze zostały opisane w podrozdziale 1.3. Ich ochrona powinna być realizowana zgodnie z założeniami planów ochrony poszczególnych form ochrony przyrody itd.

6. Jakość środowiska oraz jego zagrożenia wraz z ich identyfikacją

Jakość środowiska przyrodniczego przedmiotowego obszaru należy ocenić jako zadowalającą – o czym decyduje m.in. fakt, że przeważająca część terenów położenia jest w granicach obszarów objętych ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity z 2009 r., Dz. U. 151, poz. 1220 z późniejszymi zmianami). Poszczególne elementy środowiska przyrodniczego obszaru (bez uwzględniania terenów zurbanizowanych) wykazują w dalszym ciągu wysoką zdolność do regeneracji i dobrą odporność na przekształcenia – co wyraża się choćby w ciągłej zdolności do odtwarzania roślinności potencjalnej (sukcesja otaczających terenów leśnych – obserwowana na połączeniu funkcji osadniczej z funkcją przyrodniczą). Zagrożeniem dla stanu wód powierzchniowych, ichtiofauny może być nadmierna antropopresja na tereny zlokalizowane w otoczeniu jezior oraz rzek dlatego w celu ochrony tych terenów należy sporządzić plany zagospodarowania przestrzennego, które swoimi wskaźnikami i parametrami ograniczą zabudowę oraz przyczynią się do jej realizacji zgodnie z uwarunkowaniami przyrodniczymi. Celowe jest również utworzenie rezerwatu rzeki Wel.

Do głównych zagrożeń środowiska przyrodniczego terenu opracowania zaliczyć należy:

- uciążliwość akustyczną z układu komunikacyjnego (dróg wojewódzkich),
- zagrożenia związane intensywną gospodarką rolną (ze względu na wysoką wartość gleb),
- na terenach o urozmaiconej rzeźbie terenu zboczy, parów istnieje duże zagrożenie erozją powierzchniową i wąwozową,
- emisję pyłów i gazów pochodzenia antropogenicznego (gospodarstwa domowe, przemysł, układ komunikacyjny) – nasilenie uciążliwości związanych z emisją pyłów do atmosfery obserwowane jest głównie w sezonie grzewczym,
- mały odsetek skanalizowania gminy, powoduje iż większość ścieków magazynowane jest w zbiornikach bezodpływowych lub odprowadzanych na sąsiednie łąki,
- antropopresja na tereny graniczące z jeziorami,

W celu zapobieżenia pogarszania stanu powietrza atmosferycznego zaleca się stosowanie niskoemisyjnych źródeł ogrzewania w gospodarstwach domowych. Stopniowa eliminacja paliw stałych winna prowadzić do zwiększania udziału wykorzystania paliw płynnych, jak gaz, olej opałowy lub inne. W zakresie gospodarki ściekowej zaleca się

rozbudowę instalacji kanalizacyjnej przynajmniej zgodnie z wyznaczoną aglomeracją Lidzbark, jak również budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach, gdzie kanalizacja okazałaby się nie możliwa z przyczyn technicznych lub ekonomicznych. Zmniejszenie ewentualnych uciążliwości związanych z funkcjonowaniem układu komunikacyjnego winno być realizowane (jeżeli zaistnieje taka potrzeba) poprzez realizację nawierzchni bitumicznej o właściwości tłumienia hałasu, realizację elementów służących tłumieniu hałasu takich jak:

- zadrzewienia i zakrzewienia w granicach działek, jak i dróg,
- nasyp ziemny z pokryciem roślinnością o zwartej pokrywie liści (zielen o wysokich parametrach tłumienia hałasu) w granicy drogi.

Należy jednak zaznaczyć, że przez teren gminy przebiega droga o znaczeniu krajowym, linia kolejowa o znaczeniu regionalnym, dlatego też ruch pojazdów powoduje uciążliwości związane z hałasem, dlatego też należy zwrócić na nie szczególną uwagę przy projektowaniu nowej zabudowy w sąsiedztwie najruchliwszych dróg. Ponadto należy podjąć wszelkie starania mające na celu realizację obwodnicy miasta Lidzbark.

Znaczny udział powierzchni leśnych, ustabilizowany i dobrze funkcjonujący ekosystem, znaczny procent powierzchni objętych ochroną ustawową, ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego zmusza do uwzględnienia tego faktu przy podejmowaniu różnych decyzji przestrzennych, zarówno na poziomie miejscowym, jak i regionalnym. Jest to szczególnie istotne ze względu na fakt, iż część tego obszaru znajduje się pod wpływem antropopresji miejskiej obszarów. W otoczeniu jeziora Kiełpińskiego, z którym gmina graniczy od północnego-zachodu widoczna jest presja zabudowy rekreacyjnej.

6.1. Cele ochrony środowiska na terenie gminy

Do najważniejszych celów w zakresie kształtowania i ochrony środowiska zgodnie z Programem Ochrony Środowiska należą :

1. Cel 1 „Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa”
2. Cel 2. „Skuteczna edukacja ekologiczna”

W celu ich realizacji wskazano, iż należy promować zachowania związane z codziennym bytowaniem mieszkańców zgodne z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody;

- Rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych i rekreacyjnych, budownictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego oraz prowadzenia działalności rolniczej;
- Tworzenie i rozwój przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.

Można stwierdzić iż gmina stopniowo wypełnia ww cele.

6.2. Cele i zadania do realizacji w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark

Przeprowadzona we wcześniejszych rozdziałach analiza stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno – gospodarczych na terenie Miasta i Gminy Lidzbark, pozwoliła na zidentyfikowanie zagrożeń i podjęcie działań zmierzających do naprawy niekorzystnego stanu środowiska. Działania te polegają między innymi na uwzględnieniu głównych zasad polityki ekologicznej w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska, w wyniku czego powinna nastąpić ogólna poprawa jakości środowiska na terenie gminy.

Polityka ochrony środowiska Miasta i Gminy Lidzbark będzie realizowana poprzez wyznaczenie:

- **celów ekologicznych** – cel po osiągnięciu, którego ma nastąpić poprawa danego elementu środowiska stanowiący ostateczny efekt realizacji celów strategicznych (a w ramach celów strategicznych zadań);
- **celów strategicznych** – cel, którego realizacja (za pośrednictwem zadań) prowadzi do osiągnięcia wyznaczonych celów ekologicznych;
- **zadań** – konkretne działania prowadzące do realizacji wyznaczonych celów strategicznych, a za ich pośrednictwem celów ekologicznych. Zadania te mają charakter długookresowy i winny być realizowane aż do osiągnięcia założonego celu. Z uwagi na długi okres „dochodzenia” do wyznaczonego celu, z zaproponowanych zadań należy określić zadania priorytetowe (krótkookresowe) do realizacji.

Poniżej przedstawiono cele strategiczne i ekologiczne dla Miasta i Gminy Lidzbark w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska. Ich realizacja złoży się na wypełnianie zadań określonych w Polityce Ekologicznej Państwa, Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego oraz Programu Ochrony Środowiska Powiatu Działdowskiego.

Obszar strategiczny - Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych

Cel 1. „Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu”

ZADANIA:

- Lokalizacja obiektów rekreacyjnych i turystycznych podporządkowana wymogom ochrony środowiska przyrodniczego;
- Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych;
- Uregulowanie statusu prawnego zabudowy lotniskowej;
- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych;
- Tworzenie nowych obszarów chronionych;
- Przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej, celem wskazania cennych przyrodniczo siedlisk, które należy wyłączyć np. z zalesiania;
- Prowadzenie prac pielęgnacyjnych zieleni miejskiej i zadrzewień śródpolnych;
- Przeciwdziałanie wypalaniu traw;
- Prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki);
- Wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania (rolnictwo ekologiczne, agroturystyka);

Cel 2. „Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie”

ZADANIA:

- Prowadzenie działań formalno-prawnych na potrzeby zalesień (weryfikacja klasyfikacji gruntów), wyznaczanie granic rolno-leśnych w planach zagospodarowania przestrzennego gminy i zalesianie leżących odłogiem oraz słabych bonitacyjnie

użytków rolnych zgodnie z założeniami Programu Zwiększania Lesistości dla rejonu działdowskiego na lata 2001 – 2020;

- Zalesianie gruntów marginalnych wyłączonych z użytkowania;
- Intensyfikacja działań na rzecz wykorzystania lasów do rozwoju edukacji ekologicznej - rozwój i utrzymanie istniejących ścieżek dydaktycznych wraz z opisem przyrody – utrzymanie infrastruktury służącej celom poznawczo – dydaktycznym i turystycznym;

Cel 3. „Ochrona gleb”

ZADANIA:

- Prowadzenie właściwej struktury zagospodarowania przestrzennego (nie wyłączanie gruntów rolnych o wyższych klasach bonitacyjnych z produkcji rolnej i nie przeznaczanie ich na inne cele: nierolnicze, nieleśne);
- Kształtowanie struktury upraw zapobiegającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb;
- Podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu;
- Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej (Kodeks Dobrych Praktyk Rolniczych);
- Rekultywacja terenów zdegradowanych;

Cel 4. „Kopaliny”

Dla osiągnięcia wyżej wymienionego celu ekologicznego, wyznaczono dla powiatu następujący cel strategiczny:

- *„Eksploatacja kopalin zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju”*

ZADANIA:

- W przypadku prowadzenia poszukiwań należy szczegółowo dokumentować istniejące zasoby surowcowe;
- Preferowanie eksploatacji złóż zlokalizowanych w miejscach, gdzie eksploatacja ich może nie oddziaływać negatywnie na środowisko;

- Zapobieganie za pomocą dostępnych środków administracyjnych niekoncesjonowanej eksploatacji surowców naturalnych;
- Stosowanie technologii nie powodujących istotnych zmian poziomu wód;
- Bieżąca rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

Cel 5. „Racjonalizacja zużycia materiałów, wody, energii”

ZADANIA:

- Wdrażanie postanowień Strategii Ekoenergetycznej Powiatu Działdowskiego na lata 2004 – 20015;
- Stosowanie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe);
- Minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne);
- Ograniczenie wykorzystywania wód podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji rolnej);
- Wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody na cele przemysłowe i rolnicze w przeliczeniu na jednostkę produkcji;
- Poprawa parametrów energetycznych budynków - termorenowacja (dobór drzwi i okien o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja termiczna ścian - ocieplenie budynków, lokalizacja nowych obiektów zgodnie z naturalną (cieplejszą) kierunkową orientacją stron świata);

Cel 6. „Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych”

ZADANIA:

- Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanego z pozyskiwaniem energii ze źródeł odnawialnych;
- Uruchomienie mechanizmu ulg podatkowych (w postaci podatku od gruntów) dla inwestorów zainteresowanych wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii;
- Budowa instalacji umożliwiających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;

- Zintegrowanie problematyki energii odnawialnej z planami zagospodarowania przestrzennego;

Obszar strategiczny - Poprawa jakości środowiska

Cel 1. „Jakość wód, poprawa stosunków wodnych i ochrona przed powodzią”

ZADANIA:

- Uwzględnienie w MPZP zwiększenia koncentracji zabudowy na terenach wiejskich w celu obniżenia kosztów infrastruktury komunalnej;
- Opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu i uruchomienie procedur formalno – prawnych w celu ustanowienia stref ochronnych;
- Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy;
- Sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej (zwłaszcza rur azbestowych);
- Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w celu zapewnienia właściwej jakości wody;
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnych na terenie gminy;
- Propagowanie oczyszczalni przyzagrodowych na terenach, gdzie budowa sieci kanalizacji sanitarnej jest nieopłacalna z przyczyn ekonomicznych, bądź bardzo trudna do realizacji ze względów technicznych (ukształtowanie terenu), poprzez stworzenie katalogu ofert dostępnych technologii i udostępnienie go zainteresowanym;
- Prowadzenie ewidencji oczyszczalni przydomowych oraz zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania (zgodnie z Prawem Wodnym);
- Rozbudowa systemu kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych;
- Stopniowe ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych (pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz nawozów) i punktowych (składowiska obornika) pochodzących z działalności rolniczej – budowa stanowisk składowania obornika i zbiorników na gnojówkę do roku 2010;

- Tworzenie wokół jezior i wzdłuż rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych;
- Rekultywacja jeziora Lidzbarskiego;
- Tworzenie polderów oraz odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych;
- Uporządkowanie linii brzegowej jezior i rygorystyczne egzekwowanie ochrony brzegów zbiorników wodnych (uporządkowanie zabudowy letniskowej wokół jezior);
- Inwentaryzacja, odbudowa i regulacja oraz prawidłowa eksploatacja urządzeń melioracji wodnych;

Cel 2. „Stan sanitarny powietrza”

ZADANIA:

- Eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych, na rzecz paliw niskoemisyjnych (gaz, olej opałowy, drewno, zrębki drzewne);
- Centralizacja uciepłwienia prowadząca do likwidacji małych kotłowni i indywidualnych palenisk domowych (zwłaszcza na terenie miasta Lidzbark);
- Modernizacja kotłowni w obiektach użyteczności publicznej;
- Nawiązanie współpracy z Zakładem Gazownictwa w celu rozbudowy sieci gazowej na terenie gminy;
- Wspieranie rozwoju ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz tworzenie ścieżek rowerowych;
- Stosowanie stref (pasów) zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych (strefy te powinny być komponowane z gatunków o dużej odporności na zanieczyszczenia oraz właściwie pielęgnowane, a ubytki uzupełniane);
- Stosowanie stref (pasów) zieleni izolacyjnej wokół dużych emitorów zanieczyszczeń (strefy te powinny być tworzone z gatunków roślinności o dużej odporności na zanieczyszczenia oraz właściwie pielęgnowane, a ubytki uzupełniane);
- Uruchomienie mechanizmu ulg podatkowych (w postaci podatku od gruntu) dla inwestorów zainteresowanych wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (wierzby energetycznej);
- Usprawnienie systemu komunikacyjnego, poprawa nawierzchni i warunków bezpieczeństwa ruchu, modernizacja i rozbudowa dróg;

Budowa obejścia drogowego miasta Lidzbark (obwodnica drogi nr 544);

Przebudowa obiektów mostowych (Cibórz, Koty, Kurojady, Olszewo);

Cel 3. „Hałas”

ZADANIA:

- Eliminowanie ruchu tranzytowego z obszarów o gęstej zabudowie (miasto Lidzbark – budowa obwodnicy);
- Wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu, mianowicie: budowy tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej, a także izolacji budynków (np. wymiana okien);
- Integrowanie opracowań planistycznych z problemami zagrożenia hałasem;
- Egzekwowanie w przedsiębiorstwach zmian technologicznych w przypadku przekroczeń emisji hałasu (stosowania obudów dźwiękochłonnych, ekranów oraz tłumików akustycznych);
- Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych (zwłaszcza zlokalizowanych w pobliżu zabudowy mieszkalnej);

Cel 4. „Promieniowanie jonizujące i niejonizujące”

ZADANIA:

- Egzekwowanie przez organy administracji pomiarów pól elektromagnetycznych po uruchomieniu urządzeń, do których inwestorzy zobowiązani są na mocy przepisów Prawa Ochrony Środowiska;
- Prowadzenie rejestru urządzeń będących źródłem promieniowania elektromagnetycznego;
- Przestrzeganie granic stref ochronnych zgodnie z ocenami oddziaływania na środowisko dla urządzeń nadawczych;
- Uwzględnienie w studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego zagadnień pola elektromagnetycznego (pozostawienie w sąsiedztwie linii wysokich napięć wolnych przestrzeni).

Cel 5. „Minimalizacja zagrożeń środowiska powodowanych przez odpady”

Zagadnienia związane z gospodarką odpadami zostały szczegółowo omówione w Planie Gospodarki Odpadami dla Gmin Członków Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna”, który stanowi integralną część niniejszego Programu Ochrony Środowiska.

Obszar strategiczny - Edukacja ekologiczna

Cel 1. „Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa”

Cel 2. „Skuteczna edukacja ekologiczna”

ZADANIA:

- regularne aktualizowanie strony www.umig.lidzbark.pl;
- udział Urzędu Miasta i Gminy w akcji „Sprzątanie świata”;
- utworzenie gminnego GPEE lub jego funkcjonowanie w ramach wskazanego Wydziału Urzędu Miasta i Gminy;
- opracowanie gminnego programu edukacji ekologicznej;
- podnoszenie świadomości ekologicznej pracowników Urzędu Miasta i Gminy poprzez udział w szkoleniach i konferencjach tematycznych (zwłaszcza pracowników Gminnego Punktu Edukacji Ekologicznej - GPEE);
- przeprowadzanie raz do roku konkursu na najbardziej zadbaną zagrodę wiejską;
- organizacja (GPEE) cyklu spotkań z mieszkańcami gminy na temat:
 - oszczędności energii cieplnej i elektrycznej oraz korzyści wynikających z termorenowacji budynków;
 - racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstwa domowego;
 - nowoczesnych systemów składowania obornika, zbiorników na gnojówkę i gnojowicę;
- wykorzystanie elementów przyrodniczych i kulturowych do kreowania wizerunku gminy (poprzez ujednolicony wzór wizytówek, papieru listowego z herbem gminy oraz inne materiały reklamowe np. długopisy);
- Tworzenie nowych ścieżek dydaktycznych wraz z opisem przyrody;

7. Diagnoza stanu i funkcjonowania środowiska

A. Ocena odporności środowiska na degradację oraz zdolności do regeneracji jak również ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych, w tym różnorodności biologicznej.

Ocena odporności środowiska na degradację oraz zdolności do regeneracji jak również ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych, w tym różnorodności biologicznej została przedstawiona przy charakterystyce poszczególnych komponentów środowiska.

B. Ocena stanu zachowania walorów krajobrazowych oraz możliwości ich kształtowania.

Pod względem różnorodności fizjonomicznej, teren opracowania wraz z bezpośrednim sąsiedztwem stanowi mozaikę siedlisk o zróżnicowanych sposobach użytkowania. Jest to teren o wysokiej atrakcyjności wizualnej, zarówno w materii kulturowej (związanej z działalnością człowieka) jak i w materii przyrodniczej.

Ocena zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi.

W oparciu o mapę uwarunkowań przyrodniczych i mapę faktycznego zainwestowania gminy Lidzbark, należy stwierdzić co następuje:

- rozwój jednostki osadniczej następował dotąd z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych czego dużą zasługą są ustalenia obowiązujące na terenie form ochrony przyrody głównie parków krajobrazowych, objęcie ochroną znaczącej powierzchni obszaru skutkuje zablokowaniem inwestycji szkodliwych dla środowiska lub potencjalnie niebezpiecznych, ponadto na Terenach wiejskich widoczny jest uporządkowany rozwój zabudowy w centrach wsi.
- należy zwrócić szczególną uwagę na działalność rolniczą w na obszarach chronionych,
- powinno się pozostawić tereny podmokłe, oczka wodne, chroniąc je przez ekstensywną gospodarką wodną oraz zalesieniu

- nie zaleca się projektować nowych funkcji przemysłowych w otoczeniu obszarów chronionych, z racji na wiejski charakter gminy oraz kierunek rozwoju w celu zachowania charakteru gminy,
- należy dążyć do rozwoju turystycznego gminy wykorzystując uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe oraz bazę rekreacyjną tj. boiska.

C. Ocena charakteru i intensywności zmian zachodzących w środowisku wraz z zagrożeniami i możliwością ich ograniczenia.

Wraz z rozwojem jednostki osadniczej dokonują się zasadnicze zmiany w stosunkach wodnych zlewni objętej urbanizacją. Jak wynika z inwentaryzacji przyrodniczej gminy już 1998r. zauważono obniżenie się poziomu wód gruntowych i związane z tym zanikanie niewielkich, głównie śródpolnych zbiorników wodnych. Wymienione przekształcenia wystąpią w wyniku osiedlania się ludności na terenach wcześniej zamieszkałych punktowo.

W obszarze zurbanizowanym dochodzi do przekształcania stosunków wodnych zależnie od wielkości i rodzaju antropopresji. Krążenie wody choć pozornie zbliżone do tego, które występuje na obszarach naturalnych, wykazuje dużą zależność od czynników gospodarczych. Wraz ze wzrostem powierzchni sztucznych zmniejsza się przepuszczalność podłoża, aż do osiągnięcia stanu całkowitego braku przepuszczalności. Wzrost ilości terenów zabudowanych wpływa zarówno na powierzchniową jak i podziemną fazę obiegu wody – co uwidacznia się w reakcji zlewni rzecznej na opad. Zauważalny jest brak infiltracji wody opadowej, a spływ powierzchniowy wody deszczowej jest przyspieszony przez odprowadzanie wody z powierzchni nieprzepuszczalnych kanałami. Efektem, mogą być występujące okresowo przeciążenia kanalizacji miejskiej. Skrócony czas reakcji pomiędzy opadem deszczu, a odpływem zauważalny jest już przy małym stopniu urbanizacji.

Zmiany w ukształtowaniu i pokryciu terenu w mieście przekładają się na modyfikację klimatu obszaru zurbanizowanego. Wpływają one na kształtowanie się i przebieg czynników meteorologicznych. Niekorzystne zmiany warunków klimatycznych przyczyniają się na pogorszenie parametrów biologicznych i fizyczno-chemicznych – w tym powietrza atmosferycznego. Odchylenia od poprawnej ilości składników powietrza atmosferycznego mogą mieć negatywny wpływ na ludzi – ograniczony dopływ promieniowania słonecznego powoduje zaburzenia w wytwarzaniu witaminy D, a niedobór tlenu – niedotlenienie. Należy pamiętać, iż najbardziej uwidaczniać się to może w większych aglomeracjach.

Ciśnienie pary wodnej w obszarach zurbanizowanych jest wyższe aniżeli na obszarach położonych poza miastem. Spowodowane jest to emisją pary wodnej podczas procesów technologicznych, spalania, parowania i sublimacji pokrywy śnieżnej, oraz większą częstotliwością występowania opadów atmosferycznych.

W obszarze zurbanizowanym uciążliwy hałas emitowany jest najczęściej przez środki transportu, zakłady przemysłowe itp.; elementy te tworzą tło akustyczne dla zabudowy mieszkaniowej. Fale akustyczne do 60 dB nie powodują zakłóceń w organizmie ludzi, od 60 do 75 dB są akceptowalne (ruch uliczny to ok. 70 dB), do 100 dB nie wpływają szkodliwie na organizm (100-120 dB – dyskoteka). Dźwięki o głośności powyżej 100 dB są dla organizmu ludzkiego wysoce szkodliwe. W związku z powyższym zakłady produkcyjne winno się lokalizować poza terenami rozwojowymi zabudowy mieszkaniowej, w północno-wschodniej części miasta. Uciążliwy hałas dróg szybkiego ruchu wywołuje długotrwałe stresy, co prowadzi do chorób. Dlatego też należy jak najszybciej zrealizować obwodnicę miasta.

Urbanizacja prowadzi do przemian środowiska. Niszczeniu i eksterminacji ulegają biotopy oraz organizmy żywe. Degradacja ekosystemów związana jest m.in. ze zmianami stosunków wodnych oraz rozdzielaniem populacji przez powierzchnie sztuczne – asfalty, betony. Skutkiem rozprzestrzeniania się zabudowy miejskiej są również antropogeniczne przemiany szaty roślinnej i zwierzyny. Ponowne zasiedlanie obszarów zurbanizowanych przez nowe gatunki jest ograniczone na skutek presji antropogenicznej.

Przewaga występowania elementów technicznych nad przyrodniczymi jest główną cechą obszarów zurbanizowanych. W ich skład wchodzi: zabudowa mieszkaniowa i przemysłowa, sieć szlaków komunikacyjnych, napowietrzne linie energetyczne i telekomunikacyjne, infrastruktura podziemna (system kanałów i instalacji sieci grzewczej, wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, energetycznej, telekomunikacyjnej). Powyższe składniki w sposób znaczący wpływają na wzrost ilości ciepła, a obecność nieprzepuszczalnych nawierzchni i ich skanalizowanie rzutuje na obieg wody. W efekcie pierwotne cechy komponentów środowiska ulegają zamianie i powstaje nowy, technogeniczny układ środowiska (Szponar, 2003).

W wyniku przemian zachodzących w środowisku roślinność kserotermiczna zajmuje miejsce roślinności pierwotnie występującej na urbanizowanym terenie. Liczba zwierząt żyjących w glebie ulega znacznemu ograniczeniu ze względu na jej przesuszenie. Na terenie gminy zauważa się synantropizację. Tereny zurbanizowane cechuje wzrost natężenia hałasu, obecność silnych pól magnetycznych oraz przedłużenie oświetlenia przez stosowanie

oświetlenia sztucznego w nocy. Infrastruktura miejska rozdziela areale bytowania wielu gatunków zwierząt, zwłaszcza tych o małej mobilności. Na ulicach przecinających tereny zielone ginie duża ilość płazów i gadów. Linie wysokiego napięcia, wysokie budynki (naziemna część infrastruktury) negatywnie oddziałuje na awifaunę. Podziemna część infrastruktury – systemy kanałów – sprzyja zasiedlaniu terenów zabudowanych i ułatwia migrację wielu gatunkom bezkręgowców (mysz domowa, szczur wędrowny). Zagrożenia występujące w lasach oraz gruntów rolnych zostały opisane w części poświęconej tym komponentom.

8. Wstępna prognoza dalszych zmian zachodzących w środowisku

Obszar gminy Lidzbark obejmuje w przeważającej części tereny biologicznie czynne: lasy zajmują tu ponad połowę powierzchni gminy. Tereny zurbanizowane w dominującej części zlokalizowane są głównie wzdłuż ciągów komunikacyjnych jednakże najbardziej rozwiniętą miejscowością jest siedziba gminy Lidzbark i to tutaj presja zabudowy jest największa. Skupienie zabudowy wiąże się ze zwiększoną emisją pyłów (ze spalania paliw) z gospodarstw domowych (nasilona emisja w okresie grzewczym) i z dróg (również spływy powierzchniowe zanieczyszczeń z jezdni do gruntu). W obserwowanej skali, nie są to oddziaływania mogące powodować zauważalne zmiany w środowisku przyrodniczym. Podsumowując, obszar opracowania narażony będzie zarówno na oddziaływania pośrednie jak i bezpośrednie. Na terenie gminy ludność utrzymuje się głównie z produkcji rolnej oraz turystyki czemu sprzyjają wysokiej wartości grunty oraz różnorodność jednostek przestrzennych.

Identyfikacja potencjalnych źródeł emisji w granicach gminy oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie (w podziale na główne sektory):

- *Źródła komunalno-bytowe: zaliczyć tu należy przede wszystkim paleniska domowe oraz zakłady użyteczności publicznej. Ten sektor charakteryzuje się stosunkowo niekorzystnym oddziaływaniem w obrębie terenów silnie zurbanizowanych. Szkodliwość dla środowiska wynika głównie z braku urządzeń oczyszczających i filtrujących oraz z niskiej wysokości emitorów. Intensywność zanieczyszczeń wzrastać będzie ze wzrostem zagęszczenia zabudowy (najmniejsza na terenach z rozproszoną zabudową).*
- *Transport: przyczynia się do emisji tlenków azotu, lotnych związków organicznych (LZO), tlenku i dwutlenku węgla i związków ołowiu. Szczególny udział w sektorze ma transport drogowy. Zanieczyszczenia emitowane są przy powierzchni gruntu, powodując stosunkowo duże zagrożenie w terenach o zwartej zabudowie (przy znikomym przewietrzaniu terenu).*
- *Rolnictwo: szkodliwy wpływ rolnictwa zauważalny jest m.in. w postaci erozji eolicznej. Równie szkodliwe jest przedostawanie się środków ochrony roślin do gruntów i do wód podziemnych a dalej do wód powierzchniowych co skutkuje m.in.*

wzrostem żyzności wód (zanieczyszczenie gleb związkami azotu pochodzenia rolniczego), emisja odorów,

- Odnawialne źródła energii: do negatywnych zjawisk oddziaływania OZE zaliczyć można (rozważając elektrownie wiatrowe) hałas wytwarzany przez obracające się łopaty, efekt stroboskopowy czyli refleksy świetlne powstające w wyniku odbicia promieni słonecznych od łopat wirnika występujący przy pewnym kącie padania promieni słonecznych (efekt wyeliminowany we współcześnie produkowanych turbinach poprzez użycie odpowiednich farb matowych), zmiana krajobrazu poprzez wprowadzenie dominant krajobrazowych (oceny subiektywne od pozytywnych po negatywne), wpływ na faunę potencjalne oddziaływanie na awifaunę i chiropterofaunę. W sąsiedniej gminie przy granicy z gminą Lidzbark zlokalizowano elektrownie wiatrową. Rozważając rozwój energetyki wodnej, przy pozyskiwaniu energii z wody może dojść do zachwiania równowagi ekologicznej w rzekach np. poprzez ograniczenie możliwości migracyjnych ryb w dół rzeki i w górę (w celu złożenia ikry), elektrownie wodne mogą wpływać zarówno na jakość jak i przepływ wody.

9. Określenie przyrodniczych predyspozycji do kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz odnawialnych źródeł energii – określenie uwarunkowań ekofizjograficznych

W odniesieniu do terenu gminy Lidzbark nie przewiduje się zmiany dotąd pełnionych funkcji, poza zweryfikowaniem terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową w bliskim sąsiedztwie kompleksów leśnych, terenów zalewowych. Zaleca się utrzymywanie dotychczasowych i wprowadzanie wewnątrz terenu miasta Lidzbark nowych terenów zieleni. Należy zachować dotychczasowy układ funkcji i utrzymać tendencję do „wynoszenia” w przypadku jej planowania, funkcji przemysłowej poza zwarte przestrzenie zabudowy mieszkaniowej, jak również obszary chronione na mocy ustawy. Należy unikać nadmiernego „rozlewania” potencjalnych terenów osadniczych poza tereny dotąd zainwestowane. Ewentualny rozwój zabudowy poza dotychczasowe tereny wsi winien być uzasadniony odpowiednimi uwarunkowaniami środowiskowymi, sprzyjającymi objęciem funkcją osadniczą. W odniesieniu do terenów zielonych, towarzyszących Parkowi oraz

do pozostałych terenów objętych prawnymi formami ochrony przyrody należy bezwzględnie zachować dotychczasową funkcję – przyrodniczą. W pracach planistycznych należy uwzględnić trasy migracji zwierząt. Każdorazowa zmiana funkcji w ramach tych terenów winna być uargumentowana faktycznymi potrzebami ludności (bezpieczeństwo ludności, ochrona przyrody) i powinna wiązać się z odtworzeniem utraconych płatów przyrodniczych w formie kompensacji przyrodniczej.

Przyrodnicze predyspozycje terenu do rozwoju energii odnawialnej:

- Energia słoneczna

Słońce jest niewyczerpalnym źródłem energii, ilość promieni słonecznych docierająca do powierzchni Ziemi w ciągu roku jest wielokrotnie większa niż zbilansowane wszystkie zasoby energii odnawialnej i nieodnawialnej zgromadzonej na Ziemi. Województwo warmińsko-mazurskie w swoim solarnym potencjale energetycznym na tle kraju plasuje się poniżej średniej, tylko że północno-zachodnia część województwa posiada nieco korzystniejsze warunki aniżeli centralna i wschodnia część województwa. Potencjał teoretyczny energii promieniowania słonecznego (całkowity strumień energii docierający w ciągu roku do obszaru województwa) oraz potencjał techniczny, który określono jako strumień energii promieniowania słonecznego docierający na obszar terenów zamieszkałych (zabudowanych). Średnie roczne sumy usłonecznienia na terenie gminy sięgają 1500-1550 h/rok³².

- Energia Wiatru

Głównymi parametrami umożliwiającymi oszacowanie wielkości zasobów energetycznych wiatru są: prędkość wiatru i częstotliwość powtarzania się poszczególnych prędkości. Pod względem lokalizacji elektrowni wiatrowych województwo dzieli się wyraźnie na dwie części. Część północną, gdzie niewiele gmin posiada na swym terenie elektrownie wiatrowe i część południową (linię podziału stanowią rzeki Noteć, Wisła, Drwęca) o znacznej liczbie elektrowni wiatrowych.

Północna część gminy Lidzbark znajduje się w III strefie - warunków korzystnych charakteryzującej się średnioroczną prędkością wiatru 3-4 m/s, zaś południowa w strefie II bardzo korzystnej. Przyjmuje się ogólnie, że strefy I-III charakteryzują się korzystnymi warunkami dla rozwoju energetyki wiatrowej. Podział według stref:

Strefa I - wybitnie korzystna

Strefa II - bardzo korzystna

Strefa III - korzystna

Strefa IV - mało korzystna

Strefa V - niekorzystna.

³² Program ekoenergetyczny województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2005-2010.

Mimo, iż gmina znajduje się w II i III strefie energetycznej zważywszy na przyrodniczy charakter gminy mnogość obszarów chronionych, korytarzy ekologicznych terenów cennych dla ptaków i nietoperzy wnioskuje się, iż na terenie gminy nie powinno lokalizować się urządzeń wytwarzających energię z wiatru.

Źródło: 2004. Ośrodek Meteorologii. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

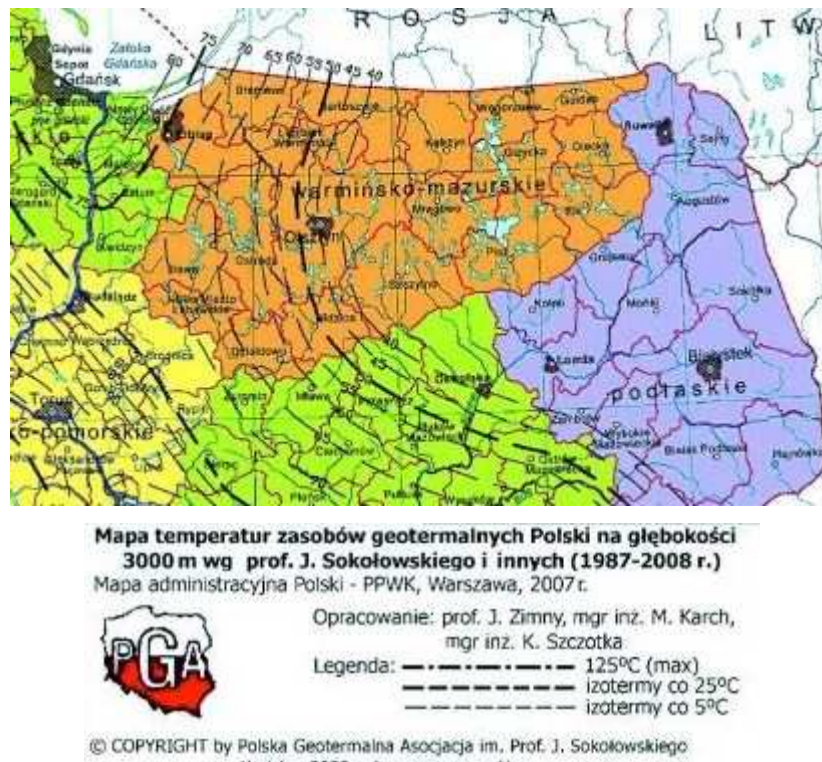
- Strefy
- I wybitnie korzystna
 - II bardzo korzystna
 - III korzystna
 - IV mało korzystna
 - V niekorzystna

Rysunek 8. Mapa strefy energetyczne wiatru w Polsce. Mezoskala, Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych. Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, 2004

Energetyka geotermalna

Najbardziej korzystne warunki do rozpoczęcia prac zmierzających do systematycznego wykorzystania energii geotermalnej znajdują się w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Teren gminy znajduje się w okręgu geotermalnym grudziądzko-warszawskim o powierzchni całkowitej 70 000 km².

Okręg grudziądzko-warszawski zawiera wody geotermalne w zakresie temperatur od 25 °C do 135 °C. Występują w tym okręgu wody o średnich wartościach temperatur i realnych możliwościach ich eksploatacji. Zgodnie z wrysem z mapy geotermalnej Polski przez teren gminy przebiega izoterma 65°C do 70°C.

Rysunek 9. Mapa geotermalna Polski. Źródło Polska Geotermalna Asocjacja

10. Ocena przydatności środowiska, polegająca na określeniu możliwości rozwoju i ograniczeń dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania obszaru.

Gmina Lidzbark cechuje się wysokimi walorami krajobrazowymi, z racji czego o rozwoju gminy decydują tu głównie komponenty środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Równiny sandrowe porastają lasy, rynny wykorzystywane są przez rzeki i częściowo przez nie przekształcone, zaś w rynnach subglacialnych wykształciły się jeziora tj. j. Jeleń, j. Lidzbarskie, j. Zwórzno itd. wszystkie spośród jezior poza j. Jeleń otoczone są lasami lub też szerokim szpalerem drzew i krzewów. Tereny te zaleca się pozostawić zgodnie z ich obecnym zagospodarowaniem. Ośrodek Miejski Lidzbark powstał w na równiach sandrowych otaczających rzekę Wel oraz jezioro Lidzbarskie. Formy lodowcowe, wysoczyzna płaska i równina falista zagospodarowane są rolniczo. Ośrodki wiejskie skupiają się wokół dróg. Nielicznie występuje tu zabudowa rozproszona, co sprzyja zachowaniu ładu przestrzennego oraz wysokiego stanu komponentów środowiska. Należy przyjąć, że rozwój zabudowy mieszkaniowej usługowej w tych terenach następuje prawidłowo i taki kierunek zagospodarowania uważa się za prawidłowy. Przy uzupełnianiu zabudowy lub też lokalizowaniu nowej należy uwzględnić reżimy obowiązujące w poszczególnych formach ochrony przyrody, uwzględnić m.in. plany ochrony dla parków krajobrazowych. Biorąc pod uwagę komponenty środowiska należałoby wyznaczyć więcej terenów zapewniających bazę noclegową dla potencjalnych turystów, oraz wskazać tereny rekreacyjne. Z racji położenia w obszarze o wysokich wartościach krajobrazowych w otoczeniu licznych obszarów natura 2000, nie zaleca się lokalizacji na terenie gminy urządzeń produkujących energię z wiatru.

Ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Lidzbark, Grodziczno, Płońska i Rybno, do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w obrębie tych gmin oraz do planu przestrzennego zagospodarowania województwa warmińsko-mazurskiego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych na terenie Welskiego Parku Krajobrazowego

§ 13. 1. Określa się następujące ustalenia do nowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Lidzbark, Grodziczno, Płońska i Rybno, dotyczące eliminacji zagrożeń wewnętrznych, obowiązujące na terenie całego Parku:

1) zainwestowanie wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, należy lokalizować wyłącznie w granicach:

- a) stref dopuszczalnego zainwestowania – BKIV, wyznaczonych w planie ochrony, z uwzględnieniem dla stref BKIVA ograniczeń wynikających z przepisów odrębnych,*
- b) miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w dniu wejścia w życie uchwały,*
- c) obszarów wyznaczonych w obowiązujących w dniu wejścia w życie uchwały studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz zgodnie*

z określonym w nich przeznaczeniem, dla których sporządzone zostały miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, o ile lokalizacja nie jest sprzeczna z przepisami odrębnymi oraz z zastrzeżeniem zapisów § 14 ust. 4;

2) nie dopuszcza się do rozwoju innych układów urbanistycznych, niż realizowanych w granicach obszarów o których mowa w pkt 1, niepowiązanych przestrzennie z historycznie ukształtowanymi układami wsi i niedowiązujących do nich pod względem funkcjonalnym i strukturalnym, w szczególności w zakresie funkcji terenu, wielkości działek, udziału terenów biologicznie czynnych, kubatury i architektury budynków mieszkalnych, usługowych, produkcyjnych i gospodarczych, ogrodzeń i innych elementów zagospodarowania;

3) przy planowaniu nowego zainwestowania należy dążyć do nierozpraszania zabudowy. W pierwszej kolejności należy uzupełniać istniejące zagospodarowanie w lukach między zabudową;

4) przy kwalifikowaniu gruntów rolnych i leśnych do zmiany użytkowania należy dążyć do zachowania w możliwie największym stopniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej Parku, w tym poprzez wyłączenie z zainwestowania terenów najcenniejszych przyrodniczo oraz korytarzy ekologicznych zasilających lokalny system przyrodniczy;

5) zaleca się wyłączenie z zabudowy obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, za wyjątkiem infrastruktury związanej z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym;

6) nie dopuszcza się zabudowy terenów wyznaczonych jako wyłączone z zabudowy w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obowiązujących w dniu wejścia w życie uchwały;

7) zaleca się opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących cały obszar Parku lub przynajmniej obszary nieleśne, z zastrzeżeniem, że plany te powinny uwzględniać całe sołectwa lub ich fragmenty położone w granicach Parku;

8) przy wyznaczaniu terenów przeznaczonych do zalesień należy uwzględnić następujące założenia:

a) należy dążyć do tworzenia zwartych kompleksów leśnych o racjonalnej granicy polno-leśnej, a także do tworzenia zwartego systemu przyrodniczego, łącznie z innymi obszarami o funkcjach ekologicznych, b) za obszary pożądane do zalesień przyjmuje się:

- wielkoobszarowe tereny rolnicze o małej lesistości,

- tereny łączące istniejące kompleksy leśne, które spełniają lub potencjalnie mogą spełniać funkcje tras migracji dla zwierząt,

- tereny wzdłuż najważniejszych działów wodnych,

c) nie dopuszcza się zalesień łąk zmiennowilgotnych, łąk wilgotnych, łąk świeżych oraz muraw kserotermicznych i napiaskowych, a także siedlisk występowania chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt.

Na terenie Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego zgodnie z podziałem na jednostki krajobrazowo-przestrzenne wskazanych w Planie Ochrony dla Parku:

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P – 2 obejmującej malowniczy obszar morenowy, obejmujący jeziora Leżno Wielkie i Leżno Małe, mokradła, fragmenty lasów, murawy i pola uprawne.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 3 to teren zajęty głównie przez lasy, jezioro, nieliczne zabudowania i pola oraz psammofilne murawy.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 7 to duży obszar lasów grądowych, niekiedy polany z osadami leśnymi, śródleśne torfowiska oraz zarośla łożowe i lasy łąkowe.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P – 8 to obszar śródleśnych jezior Piaseczno, Piaseczenko i Zdręczno z przylegającymi do nich torfowiskami wysokimi i przejściowymi.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P – 9 - Mezotroficzne jezioro Wlecz i kompleks łąk. Jednostka o bardzo małym stopniu antropopresji. Krajobraz jeziorny zbliżony do naturalnego, o bardzo dużej wartości.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 10 polana z wsią Klonowo i gruntami ornymi, ponadto młodniki sosnowe, porzucone pola, murawy, zeutrofizowane jezioro Klonowo i silnie zniekształcone, zarastające brzoza torfowisko przejściowe. Jest to jednostka o znacznym stopniu antropopresji. Krajobraz rolny, o średniej wartości. Klonowo – wieś o zachowanym historycznym układzie przestrzennym. Fragmenty tras rowerowych – zielonej i czerwonej.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 11 obejmuje kompleks leśno-bagienny między linią kolejową a jeziorami Lidzbarskim i Skumiały. Jednostka o małym stopniu antropopresji. Krajobraz leśny zbliżony do naturalnego, o dużej wartości. Ośrodek wypoczynkowy z urządzonym kąpieliskiem nad jeziorem Lidzbarskim (na granicy Parku). Fragment szlaku pieszego – czerwonego. Obejmuje fragmenty tras rowerowych – niebieskiej, zielonej i czerwonej

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P – 12 obszar z ze śródleśnymi jeziorami Zwórzno i Moczydło oraz z sąsiadującymi torfowiskami i łąkami. Jednostka o bardzo małym stopniu antropopresji. Krajobraz jeziorno-leśny zbliżony do naturalnego, o bardzo dużej wartości. Obejmuje fragment szlaku pieszego – czerwonego oraz fragment trasy rowerowej – zielonej.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 13 kompleks gruntów ornych wsi Jamielnik, jednostka o średnim stopniu antropopresji krajobraz rolny, o średniej wartości.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P – 14 obejmuje duży kompleks leśny w północno-wschodniej części Parku. Jednostka o małym stopniu antropopresji. Krajobraz leśny zbliżony do naturalnego, o dużej wartości. Obejmuje fragment szlaku pieszego – czerwonego oraz fragment trasy rowerowej – zielonej.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 15 obejmuje fragment silnie urozmaiconej rynny rzeki Brynicy i sąsiadujący oz, pomiędzy Czarnym Bryńskiem, a Noskiem. Jednostka o małym stopniu antropopresji. Krajobraz rolny, naturalno-kulturowy, o bardzo dużej wartości. Zabytkowa zabudowa mieszkaniowa, obiekty gospodarcze oraz leśniczówka we wsi Buczkowo. Obejmuje fragmenty tras rowerowych – niebieskiej i zielonej.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 16 obejmuje obszar leśny obejmujący głęboki jar rzeki Brynicy i tereny przyległe. Jednostka o bardzo małym stopniu antropopresji. Krajobraz leśny zbliżony do naturalnego, o bardzo dużej wartości. Obejmuje fragment trasy rowerowej – zielonej.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 28 obejmuje obszar głównej części rynny Brynicy, zajętej przez Jeziora Bryńskie, a także użytki rolne i lasy. Krajobraz jeziorno-leśno-rolny, naturalno-kulturowy, o bardzo dużej wartości. Fragment szlaku pieszego – niebieskiego oraz fragmenty trasy rowerowej – niebieskiej.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 29 obejmuje teren po wschodniej stronie rynny Brynicy, zajęty głównie przez bory sosnowe i mieszane oraz fragmenty łąk. Krajobraz leśno-rolny zbliżony do naturalnego, o bardzo dużej wartości. Znajduje się tu zabytkowa zabudowa mieszkaniowa i gospodarcza oraz szkoła we wsi Bryńsk-Ostrowy oraz fragment szlaku pieszego – czerwonego.

JEDNOSTKA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA P - 30 obejmuje kompleks młodych lasów na piaszczystych gruntach porolnych oraz zabudowania wsi Bryńsk Kolonia i Nowy Zieluń. Krajobraz leśno-rolny z elementami kulturowymi, o dużej wartości. Znajduje się tu zabytkowa zabudowa mieszkaniowa, obiekty gospodarcze, kościół, szkoła oraz

cmentarz we wsi Bryńsk-Kolonia wieś ta posiada zachowany historyczny układ przestrzenny. Przez tę jednostkę przebiega fragmenty szlaku pieszego – czerwonego.

11. Określenie uwarunkowań ekofizjograficznych.

Na obszarze opracowania znajdują się tereny o następujących rodzajach użytkowania: tereny zabudowy zagrodowej, tereny zabudowy mieszkaniowej, tereny usług, tereny zabudowy zagrodowej z korzystnymi warunkami rozwoju zabudowy rekreacyjnej, tereny przemysłowo rzemieślnicze, tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tereny rezerw zabudowy z preferowaną funkcją mieszkaniową, usługową oraz produkcyjną, usług sportu tereny dróg publicznych: wojewódzkie, powiatowe, gminne.

Realizacja ewentualnej zabudowy powinna być wykonana w sposób planowy, z uwzględnieniem najwyższej dbałości o stan środowiska przyrodniczego. Winno się to uwidaczniać dbałością o gospodarkę wodno-ściekową oraz odpadami komunalnymi. Należy zachować możliwie dużo zadrzewień i zakrzewień. Eliminacja zadrzewień powinna być każdorazowo kompensowana poprzez odtworzenie terenów zielonych w innej formie w granicach przedmiotowego obszaru. Działania mające na celu ochronę środowiska przyrodniczego obszaru powinny być skierowane przede wszystkim na utrzymanie i poprawę stanu wód powierzchniowych i podziemnych z racji lokalizacji w GZWP. Należy prowadzić właściwą gospodarkę wodną. Celowe będzie ponadto prowadzenie działań zmierzających do ograniczenia infiltracji zanieczyszczeń w głąb do wód podziemnych. W związku z powyższym dążyć się będzie do poprawy stanu wód, jak wpłynie się na rozwój gminy równocześnie z dbałością o środowisko przyrodnicze. Należy uwzględnić zakaz lokalizacji zabudowy przeznaczonej na stały pobyt ludzi w strefach ochronnych linii elektroenergetycznych. Przy projektowaniu funkcji należy w szczególności uwzględniać wytyczne do opracowania SUIKZP zawarte w Planach ochrony dla poszczególnych form ochrony przyrody znajdujących się na terenie gminy. Należy dążyć do rekultywacji punktów poboru kruszywa naturalnego nie posiadających dokumentacji geologicznej oraz stosownych pozwoleń. Wydobycie we wskazanych punktach jest prowadzone w sposób nieuporządkowany, ze szkodą dla środowiska naturalnego. Należy podjąć stosowne kroki np. zasypać i zalesić, aby nie były w przyszłości miejscem dzikich wysypisk.

12. Fotografie

Wąpiersk

Jeleń

Lidzbark

Lidzbark

Lidzbark

Piaseczno

Cibórz

Ul. Lipowa

Kiełpiny

Spis ilustracji

Rysunek 1 Położenie OCHK Źródło: Rozporządzenie Nr 29 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Parku Krajobrazowego – Słup (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 70, poz. 1345).	26
Rysunek 2 Położenie OCHK Dolina Górnej Wkry źródło: Rozporządzenie Nr 109 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 176, poz. 2577).	27
Rysunek 3 Obszar Natura 2000 PLH140008 Doliny Wkry i Mławki, RDOŚ Olsztyn.....	28
Rysunek 4 Obszar Natura 2000 PLH280014 Ostoja Lidzbaska, RDOŚ Olsztyn.....	30
Rysunek 5 Obszar Natura 2000 PLH280014 Ostoja Welska, RDOŚ Olsztyn	32
Rysunek 6 Obszar Natura 2000 Przełomowa Dolina Rzeki Wel, RDOŚ Olsztyn	33
Rysunek 7 Udział poszczególnych użytków składających się na grunty rolne stan na Źródło: <i>Dane ze Starostwa Powiatowego w Działdowie, stan na 2012 r</i>	58
Rysunek 8 Mapa strefy energetyczne wiatru w Polsce. Mezoskala, Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, 2004	105
Rysunek 9 Mapa geotermalna Polski. Źródło Polska Geotermalna Asocjacja	106